

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2014 - 2020

Lokalna Grupa Działania
Stowarzyszenie Dolina Noteci

~~Wersja XI przyjęta Uchwałą nr IV/2/19 z dnia 18.07.2019 r.~~

Wersja XII przyjęta Uchwałą nr I/1/20 z dnia 22.01.2020 r.

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Dolina Noteci to nie tylko dokument wyznaczający cele i kierunki działania w kontekście czasowym, ale olbrzymie zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, przedsiębiorców, które zaowocowało powstaniem tegoż dokumentu. Konsultacje, badania, analizy, spotkania pozwoliły na wypracowanie strategii mieszkańców nadnoteckiej krainy a nie tylko strategii. Uznaliśmy, że główne starania będą koncentrowały się na przedsięwzięciach prowadzących do większej samodzielności naszych partnerów w radzeniu sobie z problemami, wykorzystaniu szans na rozwój naszego regionu jaki dostaliśmy od natury w postaci zasobów przyrodniczo-krajobrazowych, położenia i dorobku wielu pokoleń tworzących swoistość historyczno-kulturową Doliny Noteci. Zasadniczo naszym zamiarem jest aby strategia stworzona przez mieszkańców obszaru służyła im samym, poprawie jakości ich życia. Niespotykana dotąd aktywność wszystkich sektorów towarzyszyła każdemu kluczowemu etapowi tworzenia strategii, dlatego jesteśmy w stanie stwierdzić, iż powinna ona w dużej mierze przyczynić się do rozwoju regionu. Wyszliśmy z przeświadczenia, iż każdy może zrobić coś dla siebie i swojej „małej ojczyzny” a strategia stanie się kluczem realizacji wszystkich zaplanowanych podczas spotkań projektów.

Słowa uznania i podziękowania dla wszystkich zaangażowanych w tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Zarząd Stowarzyszenia Dolina Noteci

1. Charakterystyka LGD
  - 1.1. Nazwa LGD
  - 1.2. Obszar objęty LSR
  - 1.3. Proces tworzenia partnerstwa
  - 1.4. Struktura LGD
  - 1.5. Organ decyzyjny
  - 1.6. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym
  - 1.7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD
  - 1.8. Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w opracowanie i realizację lsr
2. Partycypacyjny charakter LSR
3. Diagnoza obszaru i ludności
  - 3.1. Uwarunkowania historyczne i kulturowe
  - 3.2. Uwarunkowania przestrzenne, geograficzne i przyrodnicze
  - 3.3. Uwarunkowania społeczne
  - 3.4. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup
  - 3.5. Rynek pracy
  - 3.6. Wykluczenie społeczne
  - 3.7. Przedsiębiorczość i rolnictwo
  - 3.8. Turystyka
  - 3.9. Podsumowanie
4. Analiza SWOT
5. Cele i wskaźniki
  - 5.1. Wskaźniki- źródła danych do pomiaru, sposób i częstotliwość pomiaru i uaktualnienia, stan początkowy i sposób uaktualnienia, stany docelowe wraz ze sposobem ich ustalenia
  - 5.2. Powiązania pomiędzy diagnozą obszaru i ludności, analizą SWOT oraz celami i przedsięwzięciami , grupami docelowymi i obszarami interwencji
  - 5.3. Źródła finansowania celów ogólnych
  - 5.4. Zgodność celów z celami RLKS
6. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru
  - 6.1. Procedury oceny i wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD i grantobiorców
  - 6.2. Kryteria wyboru operacji
  - 6.3. Warunki przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”
  - 6.4. Informacja o realizacji projektów grantowych, operacji własnych oraz projektów współpracy
7. Plan działania
8. Budżet LSR
9. Plan komunikacji
  - 9.1. Cele działań komunikacyjnych
  - 9.2. Główni adresaci działań komunikacyjnych (grupy docelowe)
  - 9.3. Rodzaje działań i środków komunikacji
  - 9.4. Plan komunikacji a cele ogólne LSR
  - 9.5. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu
10. Zintegrowanie
  - 10.1. Powiązania i spójność LSR z innymi dokumentami planistycznymi
  - 10.2. Wewnętrzne zintegrowanie
11. Monitoring i ewaluacja
12. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
13. Załączniki do LSR

SŁOWNIK POJĘĆ

- EFRROW – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
- EFSI – Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
- LEADER – działanie LEADER w PROW 2014-2020
- Leader – Program LEADER w PROW 2007-2013
- LGD — Lokalna Grupa Działania
- JSFP – Jednostki Sektora Finansów Publicznych
- Stowarzyszenie — Stowarzyszenie Dolina Noteci
- LSR –Lokalna Strategia Rozwoju
- OW – operacja własna
- PG – projekt grantowy
- PROW 2014-2020 – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
- RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność, w przypadku EFRROW jest to działanie LEADER
- DR – Desk research – analiza danych zastanych
- FGI – Focus Group Interview – zogniskowany wywiad grupowy, badanie jakościowe
- GR – Grupa Robocza
- KS – Konsultacje społeczne – metoda partycypacji społecznej
- SWOT – Analiza czynników (S strenghts – mocne strony, W weaknesses – słabe strony, O opportunities – szanse i T threats – zagrożenia)
- Rozporządzenie 1303/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 320, z późn. zm.)
- Rozporządzenie 1305/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające 4 Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 487, z późn. zm.)
- SW – Samorząd Województwa, reprezentowany przez Zarząd Województwa
- Ustawa o rozwoju lokalnym – ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. poz. 378)
- WZC – Walne Zebranie Członków

ROZDZIAŁ I – CHARAKTERYSTYKA LGD

1.1. NAZWA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA.

Lokalna Grupa Działania jest Stowarzyszeniem pod nazwą „Dolina Noteci”. Zostało ono zarejestrowane jako Stowarzyszenie zwykłe 8 września 2006 r. z datą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS) 9.11.2006 r. (sygnatura akt P.O. XXII NS – REJ. KRS/13679/06/700), a następnie przerejestrowane jako Stowarzyszenie specjalne, w oparciu o art. 15 ustawy z dnia 7 marca o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW (Dz. U. nr 64, poz. 427 oraz z 2008 r. nr 98, poz. 634). Przerejestrowania (wpisu) na nowych podstawach prawnych dokonano w dniu 06 lutego 2009 r. (sygnatura akt: PO.IX.NS-REJ.KRS 659/09/847). Siedzibą Stowarzyszenia jest Chodzież, powiat chodzieski, ul. Sienkiewicza 2, 64 – 800 Chodzież.

1.2. OBSZAR OBJĘTY LSR.

Zasięg terytorialny wdrażania LSR związany jest ze szczególnym i specyficznym położeniem: po części wewnątrz, a po części na południowym skraju Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, środkiem której płynie Noteć, otoczona dolinnymi łąkami o bogatej szacie roślinnej.

Wyróżniające ten region cechy przestrzenne, geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe, z którymi identyfikują się mieszkańcy, decydują o lokalnej tożsamości oraz więzach łączących ludzi i poszczególne miejscowości. Określa to z góry specyfikę i spójność obszaru nie tylko przestrzenno-geograficzną, ale też społeczno-kulturową, utrwaloną historycznie. W dalszej części tego rozdziału zostaną przedstawione wszystkie uwarunkowania w kontekście uzasadnienia specyfiki i spójności.

Poniższa tabela wskazuje, iż obszar objęty LSR jest zamieszkały przez 41 253 mieszkańców, co stanowi liczbę poniżej 150 tysięcy i powyżej 30 tysięcy mieszkańców, co stanowi o kwalifikowalności obszaru do ubiegania się o środki z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Obszar Stowarzyszenia Doliny Noteci tworzą trzy gminy wiejskie i jedna miejska do 20 tysięcy mieszkańców.

Tabela nr 1 Wykaz gmin wchodzących w skład LGD na tle demograficznym

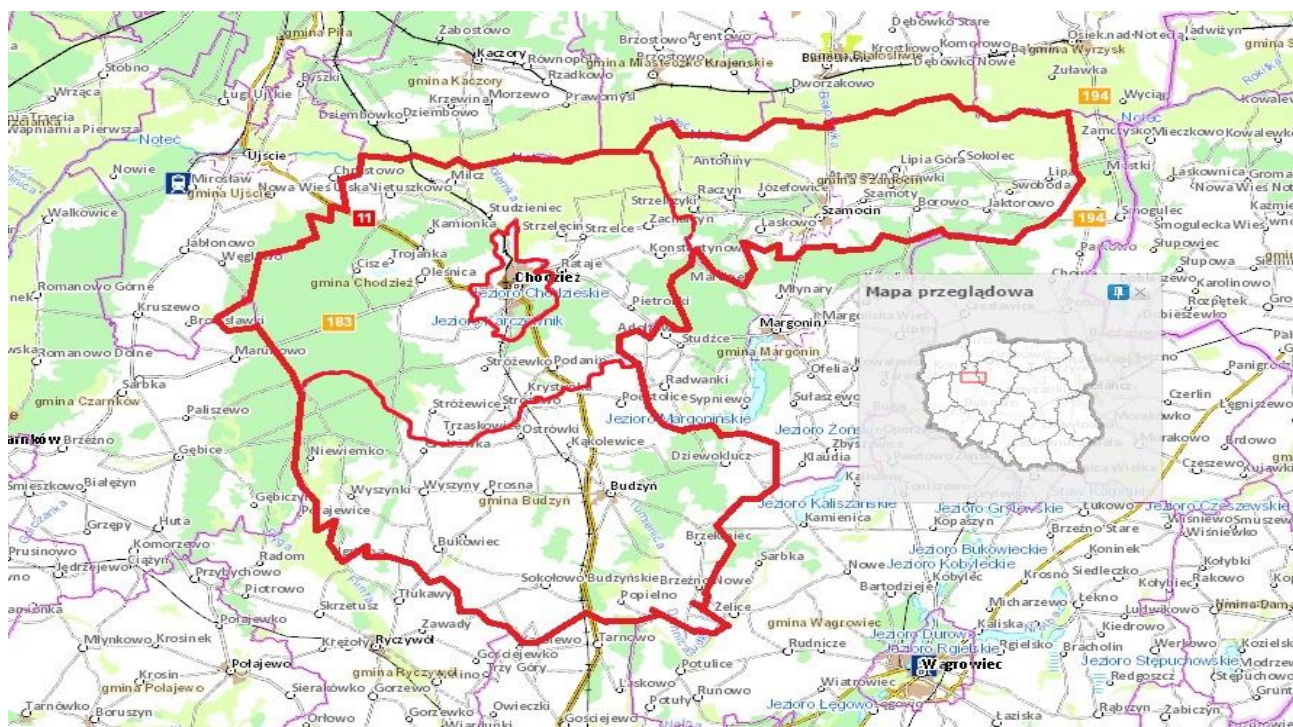
Nazwa gminy	Powiat	Rodzaj gminy	Gęstość zaludnienia (os./ km ²)	Pow. (km ²)	Liczba ludności 31. XII. 2013 r.
Budzyń	chodzieski	wiejska	40	209	8 452
Chodzież	chodzieski	wiejska	27	213	5 844
Chodzież	chodzieski	miejska	1 519	13	19 399
Szamocin	chodzieski	miejsko-wiejska	59	127	7 558
Razem:				562	41 253

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gminy wchodzące w skład obszaru wdrażania LSR położone są w północnej części woj. wielkopolskiego, w powiecie chodzieskim, i zajmują powierzchnię 562 km². Od północy obszar graniczy z gminami: Ujście, Kaczory, Miasteczko Krajeńskie, Białośliwie, Wyrzysk (wszystkie w powiecie pilskim), od wschodu z gminami: Gołańcz (pow. wągrowiecki) i Margonin (pow. chodzieski), od południa z gminami: Wągrowiec (pow. wągrowiecki), Rogoźno i Ryczywół (obie w pow. obornickim), a od zachodu z gminą Czarnków (pow. czarnkowsko-trzcianecki). **Żadna z gmin nie jest członkiem innej LGD, ubiegającej się o wybór do realizacji LSR.**

Wszystkie gminy wchodzące w skład obszaru wdrażania LSR leżą w jednym obrysie, przez co zapewniona jest **spójność przestrzenna (terytorialna).**

Mapa nr 1 Mapa obrazująca obrys gmin wchodzących w skład LGD

1.3. PROCES TWORZENIA PARTNERSTWA

Prace mające na celu zorganizowanie partnerstwa w dolinie rzeki Notec rozpoczęły się w połowie 2005 r., przy współpracy i w porozumieniu z Wielkopolską Korporacją Termomodernizacyjną „Ekorozwój”. W ramach Schematu I Pilotażowego Programu „Leader +”, Korporacja zrealizowała projekt „Aktywizacja społeczna i rozwój obszarów wiejskich gmin Doliny Noteci poprzez promocję energetyki odnawialnej”. W oparciu o przeprowadzone analizy, w ramach tego projektu wypracowano założenia dla Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), przystąpiono do tworzenia LGD, po czym zredagowano ostateczną wersję ZSROW, występując do FAPA z wnioskiem o zakwalifikowanie LGD i ZSROW do realizacji II Schematu PP „Leader +”. Działania te zostały uwieńczone sukcesem.

LGD została utworzona 31 maja 2006 r. podczas zebrania założycielskiego, w którym brało udział 20 osób fizycznych, pochodzących z różnych sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego, a następnie zarejestrowana w KRS jako stowarzyszenie pod nazwą „Dolina Noteci”. Do Stowarzyszenia przystąpiło też, na prawach członków wspierających, 5 gminnych jednostek samorządu terytorialnego: Budzyń, Chodzież, Margonin, Szamocin i Ujście.

W 2008 r., po wyrażeniu przez LGD woli ubiegania się o uczestnictwo we wdrażaniu na swoim terenie Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach PROW 2007–2013, ale przed przystąpieniem do prac nad tą Strategią, wszystkie gminy podjęły uchwały wyrażające wolę przystąpienia do Stowarzyszenia (LGD) „Dolina Noteci”, w charakterze członków zwyczajnych. W międzyczasie wzrosła liczba pozostałych członków.

W dniu 20 listopada 2008 r. Stowarzyszenie dokonało zmiany Zarządu i Komisji Rewizyjnej, uchwaliło nowy Statut, uwzględniający przepisy ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW. Statut ten został zgłoszony do KRS. Lokalną Grupę Działania skonsolidowały wspólne prace nad ZSROW (odbyło się 18 warsztatów strategicznych), a potem wspólna realizacja projektu w ramach II Schematu PP „Leader +”. Niemały wpływ na konsolidację partnerstwa miały kolejne warsztaty strategiczne przeprowadzone we wrześniu 2008 r., które miały na celu zidentyfikowanie problemów występujących w obszarze działania LGD, nakreślenie założeń i celów Lokalnej Strategii Rozwoju, a także ustalenie przedsięwzięć w ramach LSR na lata 2009–2015, w ramach PROW 2007–2013. Odbyło się 5 warsztatów (w każdej gminie po jednym), a w wielogodzinnych dyskusjach uczestniczyło ponad 100 osób.

Następnie powołano 15-osobową Radę LGD (organ decyzyjny) do oceny i wyboru operacji (projektów). Zarówno w składzie LGD, jak i w składzie organu decyzyjnego znajdują się przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego i publicznego.

W ramach działania 2.7 „Pilotażowy program Leader+” Stowarzyszenie pozyskało i rozliczyło 741 533,95 zł. Warto także podkreślić, iż perspektywa PROW 2007–2013 upłynęła równie pracowicie, świadczy o tym poziom dobrze i sprawnie wydatkowanych środków (aż 97%). Dzięki temu 17.10.2013 r. LGD znalazła się na III miejscu w rankingu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. W marcu 2015 r. Stowarzyszenie przystąpiło do Wielkopolskiej Sieci Organizacji Pozarządowych „Działamy Razem” oraz do Wielkopolskiej Rady Koordynacyjnej Związków Organizacji Pozarządowych, będąc wcześniej członkiem Związku Stowarzyszeń „Wielkopolska Sieć LGD”. W 2014 r. do Stowarzyszenia przystąpiła gmina miejska Chodzież, która jeszcze bardziej skonsolidowała obszar pod względem terytorialnym, ale także wzbogaciła LGD dużą liczbą sprawnie działających organizacji pozarządowych.

Istotną rolę w budowaniu partnerstwa, tożsamości lokalnej oraz kapitału społecznego odgrywały liczne działania w ramach nabywania umiejętności i aktywizacji. W latach 2011–2014 odbyło się wiele szkoleń, warsztatów, imprez plenerowych, sportowych, LGD prezentowała się wielokrotnie na targach, w tym także międzynarodowych, rozstrzygnięto wiele konkursów budujących markę LGD i pozwalających identyfikować działania beneficjentów. W ręce mieszkańców trafiło wiele publikacji, których celem było ukazanie elementów spójności obszaru. Przedsiębiorcy i organizacje członkowskie z obszaru byli partnerami w realizacji większości tych działań.

Realizacja lokalnej strategii rozwoju w ramach PROW 2007–2013 pozwoliła członkom Stowarzyszenia nabyć największego doświadczenia we wdrażaniu podejścia LEADER. Kolejnym ważnym etapem była praca nad rozszerzeniem strategii o dodatkowe cele szczegółowe i przedsięwzięcia, poprzedzona konsultacjami społecznymi. W realizacji strategii, obok członków i mieszkańców LGD, uczestniczyło dwóch spośród trzech pracowników biura. O kompetencjach pracowników biura i członków organów Stowarzyszenia Dolina Noteci najlepiej świadczy wykorzystanie środków przeznaczonych na działanie „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”. Dyrektor biura, jako osoba zarządzająca, nadzorowała wdrażanie poprzedniej strategii i uczestniczyła w większości szkoleń, które kierowane są do Lokalnych Grup Działania, w tym dotyczących księgowania projektów unijnych, przygotowywania i aktualizacji strategii, przeprowadzania badań na obszarze, wsparcia eksperckiego dla beneficjentów pomocy, Kodeksu Postępowania Administracyjnego, prawa zamówień publicznych, prawa pracy, ekonomii społecznej, grafiki komputerowej i technik multimedialnych, ochrony i promocji środowiska naturalnego, standardów zarządzania w NGO, rzecznictwa, zarządzania wewnętrznego. Na późniejszym etapie efektem jest wprowadzenie do Stowarzyszenia nowych rozwiązań, jak również szkolenie pracowników. **W związku z powyższym 50% zatrudnionych w biurze LGD posiada doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym.**

Kolejnym doświadczeniem we wdrożeniu podejścia LEADER, którego podstawą jest oddolność, była realizacja Planu włączenia społecznego w ramach przygotowania Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Dolina Noteci na lata 2014–2020 w ramach działania 19.1. Wsparcie przygotowawcze.

1.4. STRUKTURA LGD

Na dzień składania wniosku, tj. 30.12.2015 r., w skład LGD wchodzi 66 członków. Są to osoby zarówno młode (poniżej 30. roku życia), jak i starsze (powyżej 50. roku życia). Są przedsiębiorcami, rolnikami, pracownikami firm prywatnych, przedstawicielami organizacji pozarządowych, jak i sektora publicznego, mieszkańcami. Zajmują się ochroną zasobów naturalnych, działalnością agroturystyczną, produkcją w branży spożywczej, doradztwem w zakresie środków unijnych, edukacją, ochroną i promocją zdrowia, działalnością artystyczną i sportową oraz wieloma innymi dziedzinami. W związku z powyższym, stanowią pełny przekrój społeczeństwa obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju.

Skład LGD pod kątem sektorowości: sektor gospodarczy – 23 podmioty, reprezentanci publiczni – 7, sektor społeczny – 9 członków z organizacji pozarządowych oraz 27 reprezentantów wywodzących się spośród mieszkańców. Nie bez znaczenia jest wielkość sektora gospodarczego w całym układzie sektorów – to w końcu dla tej grupy kierowane jest 50% środków z poddziałania 19.2.

1.5. ORGAN DECYZYJNY- SEKTOROWOŚĆ

Według stanu na dzień złożenia wniosku, **Rada liczy 15 członków**, w tym:

- 3 członków reprezentuje sektor publiczny – **20% składu Rady**;
- 6 członków reprezentuje sektor gospodarczy – **40% składu Rady**;
- 6 członków reprezentuje sektor społeczny – **40% składu Rady**;

w tym 3 z nich reprezentuje mieszkańców.

W związku z tym ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie posiadają więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. Ponadto skład Rady podzielony jest równomiernie co do płci: **6 kobiet i 9 mężczyzn.** **W skład Rady wchodzi m.in. osoby do 35. roku życia.** Rada ma w swoich szeregach osoby z grup uznanych za defaworyzowane: **osobę do 27. roku życia, jak również po 55. roku życia oraz osoby niepełnosprawne.** Aby zapewnić prawidłową wielkość, w odniesieniu do sektorów prowadzony jest **rejestr interesów członków organu decyzyjnego, pozwalający na identyfikację charakteru powiązań.** W dokumencie statutowym **przewidziano regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego – zapis wykluczenia** takiej osoby z organu decyzyjnego, jakim jest Rada. Wszyscy członkowie Rady posiadają niezbędną wiedzę i kwalifikacje do uczestniczenia w tym organie, zgodnie z dokumentacją załączoną do wniosku. Proces decyzyjny, którego efektem jest realizacja operacji pozwalających osiągnąć zamierzoną zmianę, sprowadza się do wyboru operacji jak najwyższej jakości zgodnych z celami LSR. Narzędziem pozwalającym wybrać takie właśnie operacje są kryteria wyboru, które przygotowano tak, aby były obiektywne, przejrzyste, niedyskryminujące, mierzalne, wynikały z diagnozy i były adekwatne do wskaźników. Ze względu na wybór operacji najwyższej jakości, dla zaplanowanej zmiany wybrane kryteria mają wyższą wagę (**kryteria kluczowe**). Jedynym organem, w którego kompetencji leży wybór operacji i ustalanie kwot wsparcia, jest Rada. W procedurach wyboru i Regulaminie Rady wprowadzono liczne zapisy mające na celu zachowanie parytetów, sektorowości, poufności, bezstronności, fachowości wyboru oraz kontrolowania jego jakości i zgodności wyboru z przyjętymi rozwiązaniami.

Wszelkie procedury i ich opisy, dotyczące jakości procesu oceny i wyboru operacji, przedstawiono w rozdziale VI niniejszej strategii, jak również w Regulaminie Rady, kryteriach wyboru operacji, procedurze wyboru i oceny operacji w ramach LSR, procedurze wyboru i oceny grantobiorców.

1.6. ROZWIĄZANIA STOSOWANE W PROCESIE DECYZYJNYM

Zasady członkostwa w Radzie i prac organu decyzyjnego regulują zapisy Statutu i Regulaminu Rady, natomiast szczegółowe mechanizmy wyboru i oceny projektów określone są przez Procedury wyboru i oceny operacji, Procedury wyboru i oceny oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców. Zgodnie z Procedurami wyboru i oceny, w procesie decyzyjnym zostały zastosowane rozwiązania gwarantujące: zachowanie określonego parytetu poszczególnych sektorów przy ocenie i wyborze operacji; bezstronność w podejmowaniu decyzji poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. deklaracji bezstronności i poufności; jawność procesu; możliwość odwołania; wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru oraz kryteriów premiujących.

1.7. DOKUMENTY REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE LGD

Podstawowym dokumentem regulującym funkcjonowanie LGD jest Statut Stowarzyszenia Dolina Noteci, który stworzony został w oparciu o Prawo o stowarzyszeniach oraz prawodawstwo dotyczące rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i prawodawstwo dotyczące rozwoju obszarów wiejskich – zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym. Dokumentami niższego rzędu, które bezwzględnie nie mogą być w swej treści sprzeczne z nadrzędnym Statutem, są regulaminy. Kluczowym jest Regulamin Rady, który został przygotowany z udziałem jej członków, a po uwzględnieniu konstruktywnych uwag zgłoszonych w ramach konsultacji społecznych, zatwierdzony przez Walne Zebranie Członków. Regulamin Rady nie powiela treści zawartych w procedurze wyboru, a jedynie wskazuje na jej stosowanie. **Ze względu na transparentność wyboru, procedury będą udostępniane do wiadomości publicznej.** Będą one prezentowane i omawiane lub udostępniane do wglądu na spotkaniach informacyjnych i szkoleniach. Podczas prowadzonego doradztwa udzielana będzie informacja na temat regulaminów. Kolejne regulaminy określają zasady działania Walnego Zebrania Członków, Zarządu, Komisji Rewizyjnej i biura LGD. Dokumenty te nie dublują treści zawartych w Statucie, są jedynie ich rozszerzeniem. Wszystkie dokumenty regulujące działalność LGD to:

- Statut LGD – uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków – nadrzędny dokument regulujący funkcjonowanie LGD, określa zadania oraz strukturę;
- Regulamin Walnego Zebrania Członków – uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków – reguluje kwestie zwoływania posiedzeń WZC, prowadzenia głosowania, podejmowania uchwał oraz prowadzenia dokumentacji WZC;
- Regulamin Zarządu – uchwalany przez Walne Zebranie Członków, aktualizowany przez Zarząd – określa zadania, organizację pracy Zarządu, zasady prowadzenia dokumentacji itp.;
- Regulamin Rady – uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków – reguluje prace organu decyzyjnego oraz zawiera podstawowe mechanizmy wyboru operacji do dofinansowania;
- Regulamin Komisji Rewizyjnej – uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków – reguluje zasady zwoływania posiedzeń Komisji, zadania Komisji oraz sposób prowadzenia dokumentacji i sprawozdawczości;
- Regulamin Biura – uchwalany i aktualizowany przez Zarząd Stowarzyszenia – reguluje pracę biura LGD, ramowy zakres działania i kompetencji biura i służb księgowo-finansowych Stowarzyszenia oraz inne postanowienia związane z działalnością biura Stowarzyszenia.

Ponadto dokumenty, których uchwalanie jest kompetencją Walnego Zebrania Członków, a których aktualizacja jest koniecznością wynikającą z wezwania Samorządu Województwa Wielkopolskiego i tylko w zakresie przez niego wskazanym, mogą być aktualizowane przez Zarząd Stowarzyszenia Dolina Noteci.

1.8. WIEDZA I DOŚWIADCZENIE OSÓB ZAANGAŻOWANYCH W OPRACOWANIE I REALIZACJĘ LSR

Osoby zaangażowane w opracowanie i realizację LSR posiadają niezbędną wiedzę oraz kwalifikacje do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym, a zadania powierzone pracownikom biura, jak i zakres ich obowiązków są ściśle określone w Regulaminie Biura. Tam też znajduje się opis sposobu pomiaru prowadzonego doradztwa (przypisany do osób do tego wyznaczonych). Zostały wyznaczone zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy wraz ze sposobem ich pomiaru (opisane w Planie komunikacji), a plan szkoleń zarówno pracowników biura, jak i organu decyzyjnego został szczegółowo opisany w Planie szkoleń.

ROZDZIAŁ II – PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

W budowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju zastosowane zostało podejście innowacyjne w odniesieniu do regionu działania LGD. Priorytetem było, by to lokalne przedsięwzięcie skupiło i zainteresowało reprezentatywną grupę ludzi, pozwalając na zbudowanie strategii w sposób twórczy i partycypacyjny. Dlatego każdy kto chciał, miał możliwość wniesienia swojej opinii, czy to drogą elektroniczną, czy poprzez media społecznościowe, podczas konsultacji społecznych wśród organizacji i przedsiębiorców, indywidualnych wywiadów, spacerów badawczych.

Lokalna Grupa Działania była i jest otwarta na nowe propozycje kontaktu dla zwiększenia udziału społeczności lokalnej. Liczba zastosowanych metod konsultacyjnych przyniosła spodziewany skutek, który przełożył się na: liczbę osób uczestniczących w spotkaniach, jakość wywiadów indywidualnych, liczbę wnoszonych poprawek do dokumentów, jak również rozpisanych wstępnie projektów, które na dzień dzisiejszy przewyższają zakładane możliwości finansowe, o które stara się Stowarzyszenie Dolina Noteci. Wypracowane przez lokalną społeczność założenia i cele uwzględniają przede wszystkim rzeczywiste problemy i potrzeby lokalnych interesariuszy.

W ramach prowadzonych działań partycypacyjnych użyto następujących metod współpracy:

- 1) **Ankieta ewaluacyjna i raport ewaluacyjny** – ankieta dotycząca dotychczasowego działania LGD odnośnie realizacji LSR na lata 2007–2013 została przeprowadzona w I połowie 2015 r. Opracowaniem wyników ankiet, przygotowaniem raportu ewaluacyjnego na ich podstawie oraz analizą dokumentów zastanych w biurze LGD zajął się zespół projektowy, czyli osoby, które w bezpośredni sposób przyczyniły się do powstania LSR. Z jednej strony wyniki ankiety pokazywały, które oczekiwania mieszkańców i podmiotów z obszaru LGD nie zostały zaspokojone w perspektywie PROW 2007–2013, z drugiej zaś strony weryfikacja ankiet ewaluacyjnych, a także wnioski płynące z całego raportu, były źródłem wiedzy, z którego wyprowadzone zostały propozycje dotyczące kluczowych kierunków rozwoju obszaru.
- 2) **Grupa Robocza ds. tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju (GR)** – na każdym kluczowym etapie budowy Lokalnej Strategii Rozwoju, LGD prowadziła konsultacje z grupą roboczą, do której, oprócz stałych członków, zapraszano ekspertów różnych dziedzin: od gospodarki, środków unijnych, spraw społecznych, po kulturę, ochronę środowiska, jak również osoby współtworzące inne lokalne strategie gmin i powiatu. Członkowie grupy wskazywali, na jakim poziomie widzą spójność LSR i w jaki sposób można w niej uwzględnić wnioski z konsultacji. W skład GR weszli reprezentanci gmin (sektor publiczny), osoby z sektora społecznego (członkowie organizacji pozarządowych) oraz osoby z sektora gospodarczego (przedsiębiorcy, rolnicy). Przeważająca liczba osób wybranych do GR miała doświadczenie w zakresie realizacji projektów, wdrażania dotychczasowej strategii LGD lub była członkami Rady czy Zarządu LGD. GR zaangażowała się w opracowanie i konsultowanie poszczególnych rozdziałów LSR, w szczególności diagnozy i analizy SWOT, opisu obszaru LGD, celów, przedsięwzięć i wskaźników realizacji LSR oraz kryteriów wyboru przyszłych projektów – każdego kluczowego etapu strategii.
- 3) **Punkty Konsultacyjne** na dożynkach gminnych. Tam rozpoczęto weryfikację grup docelowych, których członkowie potencjalnie wykazywali duże zainteresowanie i deklarowali pomoc w budowie LSR. Nie bez przyczyny wybrano właśnie taką formę dotarcia. Gminy tworzące obszar to głównie gminy wiejskie, a uroczystości na zakończenie sezonu rolniczego są jedną z tych form, która skupia nie tylko środowisko wiejskie, ale także miejskie. Jako impreza cykliczna oparta na wielu atrakcjach, dożynki przyciągają rzesze ludzi, którzy w jej trakcie tworzą liczne fora. Zauważono, iż jest to wyjątkowa okazja do zaciekawienia grup docelowych i wręczenia ulotek o spotkaniach konsultacyjnych w każdej z gmin. Dodatkowo takie same ulotki zostały dostarczone do gmin członkowskich, do instytucji kultury, organizacji pozarządowych. Następnie odbyły się moderowane spotkania otwarte, których głównym zadaniem było przeprowadzenie analizy SWOT w oparciu o zebrane wcześniej dane, następnie utworzenie drzew problemów i przekształcenie ich w strukturę celów wraz z określeniem wskaźników i dobozem mierników. Podczas tych spotkań konsultowano również procedurę tworzenia i zmiany kryteriów wyboru operacji, a także metody komunikacji z mieszkańcami. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele grup, które w przyszłości wezmą udział w realizacji LSR: organizacje pozarządowe, organizacje turystyczne, przedsiębiorcy, gminy, osoby planujące podjąć działalność gospodarczą. Wnioski z tych konsultacji zostały wykorzystane przez zespół opracowujący LSR podczas tworzenia diagnozy i analizy SWOT, formułowania celów i przedsięwzięć oraz tworzenia procedury ustalania i zmiany kryteriów wyboru operacji, ale także planu komunikacji.
- 4) **Spotkania informacyjno-konsultacyjne dla lokalnych społeczności gminnych** – od początku września 2015 r. w formie tradycyjnych spotkań konsultacyjnych pracowała nad strategią społeczność lokalna. Konsultacje w tej formie cieszyły się największym zainteresowaniem, tylko w pierwszym panelu dotyczącym diagnozy i analizy SWOT wzięło udział ponad 100 osób, które jednocześnie zadeklarowały udział w kolejnych. Spotkania przyjmowały różne formy w zależności od omawianego tematu: były to debaty, typowe warsztaty lub połączenie

- obydwu działań. Dodać należy, iż na każdym kluczowym etapie prac nad strategią były organizowane konsultacje. Dotyczyły diagnozy i analizy SWOT, celów i wskaźników w odniesieniu do planu działania, opracowania zasad i wyboru operacji i ustalania kryteriów, zasad monitorowania i ewaluacji oraz planu komunikacyjnego;
- 5) **Konsultacje Indywidualne** – w związku z dużą frekwencją podczas konsultacji społecznych, wyłoniła się kolejna metoda badawcza – konsultacje indywidualne. Na tę bardzo czasochłonną metodę osoby zaangażowane w budowę LSR poświęciły bardzo wiele godzin, co pozwoliło na sprecyzowanie odpowiedzi na liczne trudne pytania, a w szczególności na określenie projektów, które miałyby być realizowane w nowej perspektywie finansowej.
  - 6) **Konsultacje społeczne prowadzone za pośrednictwem strony internetowej** – w okresie, gdy prowadzone były spotkania warsztatowo-konsultacyjne, na stronie internetowej LGD ukazywały się zaproszenia, ankiety, dokumenty, karty uwag udostępnione mieszkańcom w celu ułatwienia i usprawnienia konsultacji. Przez długi okres, bo od sierpnia do 28 grudnia 2015 r., społeczność mogła wyrażać swoje opinie i wносить uwagi m.in. do zapisów analizy SWOT, opisu obszaru, celów i przedsięwzięć oraz lokalnych kryteriów wyboru. Zebrane uwagi były dyskutowane przez członków Grupy Roboczej i jeśli były zasadne – wnoszono stosowne poprawki w dokumentach. Dodatkową metodą konsultacji był także fanpage Stowarzyszenia na portalu społecznościowym, konsultacje poprzez skrzynkę e-mail oraz komunikatory typu gadu-gadu. Wykorzystując bazę danych, wysyłano e-maile do przedsiębiorców, mieszkańców, organizacji pozarządowych i gmin, najczęściej z zaproszeniami na kolejne konsultacje bądź z wypracowanymi elementami strategii.
  - 7) **Metoda Ankietowa** – w celu zapewnienia oddolnego partycypacyjnego charakteru LSR, zastosowano metodę ankietową. Podstawowe informacje pozwoliły na określenie kierunku strategii i konkretne wskazanie grup docelowych zarówno dla projektów związanych z przedsiębiorczością, jak również z aktywizacją i integracją. Ankieta jako metoda poznawcza jest niezwykle ważnym i skutecznym środkiem badawczym, pozwala w sposób dyskretny i niebudzący wątpliwości odczytać intencje badanych. Wielokrotnie na spotkaniach pojawiał się problem, kiedy mówiono o tematach trudnych, np. o grupach defaworyzowanych. W takich sytuacjach ankieta, pozwalająca na anonimowość, była gwarantem szczerości wypowiedzi. W przypadku tworzenia LSR jest to niezwykle ważne, gdyż z powodu zniekształconego obrazu rzeczywistości nie udało się osiągnąć oczekiwanego przez społeczeństwo efektu. Same ankiety również były tworzone w partycypacyjny sposób, gdyż ankieteryzy dzwonili do potencjalnych zainteresowanych i wspólnie przygotowywano odpowiedzi do pytań zamkniętych. Wspólnie wytyczona konstrukcja ankiety pozwoliła określić najważniejsze kierunki działań. Zastosowanie w ankietach pytań otwartych pozwoliło na przedstawienie przez respondentów odpowiedzi, których pierwotnie w trakcie budowy ankiety nie wymieniali, jak również pozwoliło zmniejszyć tzw. „efekt ankieterski”. Przy formułowaniu ankiet zachowano najbardziej istotne czynniki, a mianowicie: wskazano temat badania, określono cel badania (czyli co chcemy badać i co osiągnąć), jak również zakres, określenie geograficzne, sposób doboru próby, formę pomiaru. Zachowano prawidłową strukturę, czyli przedstawiono temat, zawarto informację o instytucji prowadzącej badania, wyjaśniono cel, zachęcono do wypełnienia, zawarto pytania rekrutacyjne. W celu sprawdzenia, czy opisana metoda jest prawidłowa, przeprowadzono badanie pilotażowe, po czym zweryfikowano prototypowe narzędzie badawcze.
  - 8) **Karty Projektu** – na stronie internetowej oraz w biurze LGD dostępne były przez cały okres konsultacji (do 16.12.2015 r.) formularze, w których mieszkańcy i różne podmioty (gospodarcze, społeczne) działające na obszarze LGD przedstawiali pomysły projektów, które w przyszłości chcieliby zrealizować przy wsparciu finansowym z funduszy unijnych za pośrednictwem oraz przy pomocy LGD. Propozycje mogły dotyczyć działań realizowanych przez osoby fizyczne, przedsiębiorców, rolników, organizacje pozarządowe, gminy i jednostki gminne. Tematyka pomysłów mogła dotyczyć zadań inwestycyjnych, wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych, sportowych i rekreacyjnych oraz zadań wspierających rozwój przedsiębiorczości. W karcie zawarto najważniejsze pytania, które pozwoliły określić potencjalnego wnioskodawcę oraz zakres projektu, w tym najważniejsze wydatki i przybliżony budżet przedsięwzięcia. Łącznie do biura LGD wpłynęło ponad 50 Kart Projektu. Na ich podstawie sformułowano kategorie najbardziej potrzebnych projektów, które wykorzystywała Grupa Robocza w pracy nad LSR.
  - 9) **Spotkania Fokusowe** – organizowane głównie z myślą o sektorze gospodarczym i publicznym.
- Wszystkie powyższe metody zastosowano w celu dotarcia do jak największej grupy odbiorców ze wszystkich sektorów, aby zagwarantować udział lokalnej społeczności najpierw w procesie tworzenia, a później realizacji LSR. Proces konsultacyjny poprzedziła analiza danych (desk reserch). **Podczas analizy danych wykorzystano również wyniki badań własnych i z raportu ewaluacyjnego za lata 2009–2015.** Pozwoliło to uzyskać informacje o strukturze lokalnej społeczności, problemach rynku pracy, rozwoju ekonomii społecznej czy potencjalnych grupach defaworyzowanych i grupach interesu. Diagnoza pozwoliła wstępnie zdefiniować problemy i potencjał obszaru objętego

LSR, wskazać elementy spójności obszaru, ale również poprawnie przygotować narzędzia do metod konsultacyjnych i uwzględnić w konsultacjach grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR.

Na pierwszych spotkaniach, konsultacjach dotyczących diagnozy i analizy SWOT, określono kierunek strategii, najważniejsze problemy, które nurtują społeczność lokalną, określono potencjał obszaru, mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Podkreślono duże znaczenie Doliny Noteci i jej nikłe wykorzystanie pod kątem turystyki, niewielką liczbę gospodarstw agroturystycznych i innych usług okołoturystycznych na terenie. Wskazano, iż dotychczasowe warunki do korzystania ze środków unijnych nie były nazbyt atrakcyjne, że nadal jest bardzo wysokie bezrobocie, jak również, że kobiety, niepełnosprawni i osoby do 26. i po 55. roku życia nie mają stworzonych korzystnych warunków do uruchomienia działalności gospodarczych. Podkreślano, iż każda grupa defaworyzowana może wymagać dodatkowych metod konsultacyjnych w przyszłości. Dla osób do 26. roku życia najlepszą formą są media społecznościowe, przynajmniej w fazie informacyjnej. W przypadku osób po 55. roku życia, kobiet i niepełnosprawnych dobrym sposobem są ogłoszenia w lokalnej prasie, w urzędach pracy. Dopiero drugim etapem mogą stać się tradycyjne spotkania konsultacyjne. LGD oczywiście zakłada, iż kampanię informacyjną będzie przeprowadzała w jeszcze szerszy sposób, aby dotrzeć do jak największej liczby osób, które mogłyby być potencjalnymi beneficjentami pomocy. Najbardziej wartościową metodą współpracy okazały się tradycyjne konsultacje w formie spotkań, dlatego LGD zakłada, iż w przyszłości właśnie taka forma współpracy będzie najczęściej wykorzystywana w przypadku wielu działań, takich jak: aktualizacja LSR, wypracowywanie nowych rozwiązań, szukanie możliwości naprawy elementów lub procesów, które nie satysfakcjonują.

W metodach partycypacyjnych zapewniono udział grupom szczególnie istotnym z punktu widzenia realizacji LSR, grupom docelowym:

- NGO – przedstawicielom organizacji pozarządowych (fundacje, stowarzyszenia) w szczególności o celach statutowych związanych z kulturą, sportem i aktywizacją społeczną oraz organizacjom turystycznym,
- JST – jednostkom samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorcom – właścicielom mikro- i małych przedsiębiorstw (w tym rolnikom),
- potencjalnym przedsiębiorcom – mieszkańcom zainteresowanym podjęciem działalności gospodarczej.

Wywiady w gronach osób o wspólnych interesach i problemach pozwoliły uzyskać informacje o szerokim spektrum oczekiwań poszczególnych grup i sposobach rozwiązań najważniejszych problemów z wykorzystaniem lokalnego potencjału.

Wszelkie sugestie i oceny lokalnej społeczności zostały wzięte pod uwagę w trakcie analiz i opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju. Zdarzało się, iż wnoszone uwagi były sprzeczne ze sobą – wówczas głos ostateczny należał do Grupy Roboczej, w której głos decydujący miał ekspert w omawianej dziedzinie. Jednoznacznie można stwierdzić, iż dokonano analizy przyjęcia wniosków z konsultacji społecznych oraz wykorzystano wyniki badań własnych i ewaluacji. Zarząd Stowarzyszenia Dolina Noteci nie dopuścił możliwości przygotowania LSR przez podmiot zewnętrzny w jakikolwiek sposób i na żadnym etapie, dlatego strategia powstała na podstawie konsultacji, spotkań, ankiet, kart i przy dużej pomocy ekspertów, którzy są mieszkańcami obszaru objętego LSR. Na każdym kluczowym etapie prac nad LSR wykorzystano co najmniej cztery partycypacyjne metody konsultacji, co obrazuje poniższa tabela:

Tabela nr 2 Metody partycypacyjne konsultacji wykorzystane do opracowania LSR i metod wykorzystanych dla poszczególnych elementów LSR.

Etap	Metoda współpracy	Grupa docelowa	Terminy	Opis metody
Diagnoza i Analiza SWOT	• ankieta papierowa i on-line	• ogół społeczności lokalnej	Wrzesień – październik 2015	Badanie prowadzone na całym obszarze LGD. Ankieta udostępniona na stronie stowarzyszenia
	• konsultacje ze społecznością lokalną	• społeczność lokalna • przedstawiciele sektorów • grupy defaworyzowane	09.09.2015 10.09.2015 14.09.2015 15.09.2015	Konsultacje społeczne w każdej gminie członkowskiej. Celem było poznanie opinii społeczności na temat problemów, potrzeb oraz zdiagnozowanie szans i zagrożeń występujących na obszarze objętym LSR.
	• konsultacje on-line (Facebook, Gadu-gadu, e-mail)	• ogół społeczności lokalnej	Wrzesień 2015	Badanie mające na celu poznanie opinii społeczności lokalnej, nie uczestniczącej w spotkaniach ani w konsultacjach indywidualnych.

				Przedstawiciele grup defaworyzowanych, np. niepełnosprawni.
	<ul style="list-style-type: none"> • konsultacje indywidualne 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawiciele sektorów • ogół społeczności lokalnej • grupy defaworyzowane 	Wrzesień – Październik 2015	Badanie opinii społeczności za pomocą bezpośredniego kontaktu z interesantem.
	<ul style="list-style-type: none"> • spotkanie grupy roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> • eksperci • przedstawiciele sektorów 	19.10.15	Opracowanie analizy SWOT przy uwzględnieniu uwag oraz wszystkich spotkań konsultacyjnych
Cele i wskaźniki w odniesieniu do LSR oraz Planu Działania	<ul style="list-style-type: none"> • fiszki projektowe 	<ul style="list-style-type: none"> • potencjalni wnioskodawcy 	sierpień – grudzień 2015	Badanie mające na celu wskazanie potrzeb mieszkańców obszaru LGD, a także określenie budżetu i kierunków rozwoju regionu. Udostępniono na stronie LGD.
	<ul style="list-style-type: none"> • spotkanie fokusowe 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawiciele sektora publicznego 	24.09.2015	Dyskusja na temat: diagnoza, analiza SWOT a cele i wskaźniki dla przedstawicieli sektora publicznego .
	<ul style="list-style-type: none"> • spotkanie fokusowe 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawiciele sektora gospodarczego 	24.09.2015	Dyskusja na temat: diagnoza, analiza SWOT a cele i wskaźniki dla przedstawicieli sektora gospodarczego
	<ul style="list-style-type: none"> • konsultacje społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> • ogół społeczności lokalnej 	30.09.2015	Badanie mające na celu ustalenie kierunków rozwoju obszaru, za pomocą dyskusji o problemach i sposobach ich rozwiązania. W dyskusjach uczestniczyły osoby z różnych sektorów.
	<ul style="list-style-type: none"> • konsultacje indywidualne- kawiarenka Doliny Noteci 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawiciele sektorów • ogół społeczności lokalnej • grupy defaworyzowane 	Wrzesień 2015	Badanie opinii społeczności za pomocą bezpośredniego kontaktu z interesantem.
	<ul style="list-style-type: none"> • ankieta 	<ul style="list-style-type: none"> • ogół społeczności lokalnej 	Listopad 2015	Badanie prowadzone na całym obszarze LGD. Ankieta udostępniona na stronie stowarzyszenia
	<ul style="list-style-type: none"> • spotkanie grupy roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> • eksperci • przedstawiciele sektorów 	19.10.2015	Metoda polegająca na opracowaniu dokumentów LSR przez grupę ekspertów wyznaczonych ze wszystkich sektorów.
	<ul style="list-style-type: none"> • ankieta 	<ul style="list-style-type: none"> • ogół społeczności lokalnej 	Listopad – grudzień 2015	Metoda badawcza polegająca na przedstawieniu operacji i kryteriów wyboru respondentom. Za pomocą pytań otwartych wskazano kierunki działań.

Zasady wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	<ul style="list-style-type: none"> spotkania grupy roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> eksperti przedstawiciele sektorów 	2.12.2015	Metoda polegająca na opracowaniu dokumentów przez grupę ekspertów wyznaczonych ze wszystkich sektorów.
	<ul style="list-style-type: none"> konsultacje społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ogół społeczności lokalnej przedstawiciele sektorów grupy defaworyzowane 	23.11.2015	Dyskusje na temat kryteriów i operacji pozwoliły na określenie ich trafności.
	<ul style="list-style-type: none"> spotkanie fokusowe 	<ul style="list-style-type: none"> sektor publiczny 	7.12.15	Dyskusje na temat diagnozy, analizy SWOT w odniesieniu do celów, wskaźników, budżetu a ostatecznie kryteriów wyboru
	<ul style="list-style-type: none"> konsultacje indywidualne 	<ul style="list-style-type: none"> potencjalni wnioskodawcy 	Listopad – grudzień 2015	Badanie za pomocą indywidualnych wywiadów z potencjalnymi wnioskodawcami.
Monitoring i ewaluacja elementów Strategii i funkcjonowania LGD.	<ul style="list-style-type: none"> konsultacje społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ogół społeczności lokalnej przedstawiciele sektorów grupy defaworyzowane potencjalni beneficjenci 	2.12.2015	Otwarte dyskusje na temat doboru form komunikacji, innowacyjnych rozwiązań w zakresie informowania oraz określenie grup komunikacyjnych.
	<ul style="list-style-type: none"> spotkanie grupy roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> eksperti przedstawiciele sektorów 	9.12.2015	Grupa ekspertów opracowuje zasady monitoringu i zasady ewaluacji.
	<ul style="list-style-type: none"> ankieta 	<ul style="list-style-type: none"> ogół społeczności lokalnej 	Grudzień 2015	Anonimowy udział społeczności lokalnej w kwestii monitorowania i ewaluacji poszczególnych działań LGD.
	<ul style="list-style-type: none"> spotkania indywidualne 	<ul style="list-style-type: none"> społeczność lokalna potencjalni beneficjenci przedstawiciele sektorów 	Grudzień 2015	Indywidualne wywiady prowadzone z potencjalnymi wnioskodawcami na temat monitorowania elementów LSR i działań LGD przez społeczność lokalną.
Plan Komunikacji w odniesieniu do LSR.	<ul style="list-style-type: none"> spotkanie fokusowe 	<ul style="list-style-type: none"> sektor gospodarczy 	23.11.15	Dyskusje na temat diagnozy, analizy SWOT w odniesieniu do celów, wskaźników, budżetu a ostatecznie kryteriów wyboru
	<ul style="list-style-type: none"> konsultacje społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ogół społeczności lokalnej przedstawiciele sektorów – grupy defaworyzowane potencjalni beneficjenci 	9.12.2015	Metoda miała na celu omówienie z mieszkańcami kanały informacji.

	• spotkanie grupy roboczej	• eksperci • przedstawiciele sektorów	16.12.2015	Ustalenie planu komunikacji z uwzględnieniem wskaźników, grup docelowych, narzędzi, celów i budżetu.
	• ankieta	• ogół społeczności lokalnej	Grudzień 2015	Badanie ankietowe miało na celu wybór narzędzi komunikacji, form oraz czasu informacji.
	• spotkania indywidualne	• społeczność lokalna • potencjalni beneficjenci • przedstawiciele sektorów	Grudzień 2015	Bezpośredni wywiad z interesantem na temat narzędzi komunikacji.
zatwierdzenie LSR	• konsultacje społeczne	• społeczność lokalna	28.12.2015	Spotkanie mające na celu przedstawienie wszystkich wypracowanych rozwiązań i przedstawienie dokumentu w formie tekstu jednolitego

Realizacja LSR Doliny Noteci zakłada niedyskryminujący dostęp dla wszystkich. Wynikiem przeprowadzonych konsultacji jest świadomość istnienia środowisk, które gorzej radzą sobie ze sprawami formalnymi oraz osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Głównym aspektem realizacji strategii będzie organizacja naborów wniosków. Wiąże się z tym ogłoszenie informacji, z którą należy dotrzeć do wszystkich zainteresowanych, a to wymaga doboru odpowiednich i różnorodnych narzędzi. Zainteresowani zostaną poinformowani nie tylko o naborze, lecz również o szkoleniach i doradztwie. Szersze informacje w tym zakresie znalazły się w rozdziale IX: Plan komunikacji. Ponadto LGD podejmie działania animacyjne szczególnie pod kątem informacyjno-szkoleniowym oraz związane z budowaniem kapitału społecznego i tożsamości lokalnej. Celem tego typu oferty będzie pobudzenie do działania. **Przewidziano konsultacje LSR ze społecznością lokalną. Mieszkańcy będą zaangażowani w:**

- monitorowanie i ocenę realizacji LSR – **listy wybranych operacji i protokoły podawane będą do publicznej wiadomości**, prowadzone będą spotkania z mieszkańcami, mówiące o stopniu realizacji wskaźników (konferencja) i najbliższych planach związanych z naborami oraz działaniami aktywizacyjnymi, beneficjenci pomocy składać będą ankiety monitorujące, zawierające informacje o realizacji wskaźników produktu i aktywizacji;
- aktualizację LSR – mieszkańcy mają możliwość wnioskowania o zmianę zapisów LSR, w tym związanych z przedsięwzięciami i wskaźnikami oraz budżetem. Przygotowane przez społeczność projekty zmian zostaną poddane szerszym konsultacjom przed przedstawieniem na Walnym Zebraniu Członków. Głównym narzędziem konsultowania będzie internet, jednak w razie dużych zmian nie wyklucza się organizacji spotkań;
- opracowanie i zmiany lokalnych kryteriów wyboru – zadaniem kryteriów wyboru jest zapewnienie wyboru operacji, które najlepiej przyczynią się do rozwiązania problemów i dokonania na obszarze zmian opisanych celami, dlatego opracowanie kryteriów opierało się o wnioski z badania ankietowego. Dokonała tego Grupa Robocza, w skład której weszli przedstawiciele trzech sektorów. Konsultowano się również ze społecznością lokalną.

ROZDZIAŁ III – DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

3.1. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE I KULTUROWE

Obszar działania LGD „Dolina Noteci” to unikalna symbioza natury i kultury. Materialnymi dobrami tej kultury i dziedzictwem przeszłości są układy urbanistyczne bądź ruralistyczne niektórych miejscowości, pałace i dwory oraz towarzyszące im parki, zabytki sakralne i inne dobra kultury.

Niematerialnym dziedzictwem przeszłości są natomiast wartości historyczne: legendy, podania, tradycje, specyficzne umiejętności, charakterystyczne dla mikro- oraz makroregionów. W niniejszym podrozdziale opisano zarówno materialne, jaki i niematerialne zasoby obszaru bądź mające wpływ na jego krajobraz, bądź mające związek z duchowym dziedzictwem oraz wartościami lokalnej społeczności.

Ślady osadnictwa sięgają późnego neolitu (4 tys. lat p.n.e.). Było ono wynikiem warunków naturalnych. Liczne jeziora i bagna sprzyjały rybołówstwu i chroniły przed wrogami. Gleby dostarczały budulca do wyrobu naczyń, a lasy – drewna i zwierzyny. Najstarszymi widocznymi śladami osadnictwa zasługującymi na uwagę są układy urbanistyczne:

- szeroko uliczny Szamocin przygotowywany, w czasie lokacji miasta i krótko po niej, na wielki ośrodek miejski. Nadzieje na to zawiodły, ale ulice zostały i są dziś obsadzone wieloma rzędami lip, kasztanowców, klonów i dębów;
- wydłużony rynek w Budzynie z ciekawą zabudową mieszkalną i sakralną, przypominający swoją dawną przeszłość miejską (dziś wiejską);
- ulicówka wiejska w Lipiej Górze, z budynkami o konstrukcji szachulcowej z końca XVIII w. oraz podobne w charakterze pobliskie wsie Nowy Dwór, Próchnowo i Heliodorowo;
- zabudowana szczytowymi domami tkaczy z XVIII w. ulica Wojska Polskiego i Kościuszki w Chodzieży.

Spośród wielu innych, niektóre miejscowości, pałace, dwory i parki zasługują na wyróżnienie, bądź to z powodu ich walorów krajobrazowych, bądź atrakcyjności turystyczno-krajoznawczej:

Budzyń – dawne miasto królewskie, ze wspomnianymi wcześniej walorami urbanistycznymi, dobrym zapleczem noclegowym i gastronomicznym, prężną wytwórczością przemysłową;

Szamocin – jedno z najmłodszych miast (lokacja w XVIII w.) z walorami urbanistycznymi i zawiedzionymi nadziejami na wielki rozwój, o czym napisano wcześniej, a także bogatymi tradycjami tkackimi (produkcja chust wełnianych na rynek polski i amerykański). Tu też zastosowano do młynarstwa i tartacznictwa pierwsze maszyny parowe w Wielkopolsce (i jedne z pierwszych w Polsce). Z miasta rozpościera się widok na szeroką (6 km), płaską Dolinę Noteci i wysokie wzgórza po drugiej, północnej stronie rzeki. W pobliżu miasta znajduje się grupa niewielkich jezior Cygańskie Doły, a w niedalekim Atanazynie leży gład z czerwonego granitu Zakłeta Karczma;

Oleśnica k. Chodzieży – wymieniona w 1383 r. w kronice Janka z Czarnkowa, z pałacem i dworem (dawniejsza oficyna) oraz parkiem z okazami starych lip, kasztanowców, modrzewi, platanów i buków. Obok, w sąsiedniej Trojanca, dziś rybakówce, wytapiano w XVI w. żelazo z rud darniowych, a nieco dalej – w Papierni – wytwarzano papier (XVIII w.). Dziś mieści się tu leśnictwo sąsiadujące z dorodnymi lasami, pomnikami przyrody, jeziorami i stawami;

Rataje – dawniejsza wieś służebna grodu chodzieskiego. Wymieniona w annałach już w 1403 r. Dziś miejsce dostępu do plaż chodzieskiego Jeziora Miejskiego;

Strzelce – wieś znana od 1388 r., z pałacem z 1844 r., z przyległą wieżą połączoną z pałacem galerią. W pobliżu rezerwat „Wiktorowo” o bogatej roślinności, w tym z brzozą niską;

Nietuszkowo – z XIX-wiecznym zespołem pałacowo-parkowym;

Chodzież – gotycki kościół parafialny św. Floriana z I poł. XV w., przebudowany w 1668 r., z późnobarokowym wnętrzem z 1754 r.; dzwonnica późnoklasycystyczna z 1840 r.; pozostałości późnogotyckich murów zamku z przełomu XV/XVI w.

Piśmienne wzmianki o Budzynie, Chodzieży i Szamocinie pochodzą z XIV i XV wieku. Z tych czasów wzięły się też lokalne legendy. Wtedy też miał miejsce powolny, ale systematyczny rozwój terytorium objętego LSR, nieco żywszy w czasie osadnictwa olęderskiego, a także zaboru pruskiego. Przyniósł on niewolę ludziom, ale zaowocował inwestycjami, m. in. zakładami ceramiki w Chodzieży, czy regulacją biegu Noteci i melioracją łąk nadnoteckich. Ziemie te wróciły do Polski w 1920 r. Podczas zaborów, choć nie było Polski, kwitła polskość. Prężnie rozwijały się na wsiach Kółka Rolnicze (KR). Pierwsze powstało w pobliskim Czeszewie w 1867 r., założone przez miejscowego właściciela Karola Libelta, filozofa, działacza społeczno-politycznego i publicystę. Jego idee, wsparte osobowością, zaowocowały powstaniem Kółek Rolniczych w obszarze wdrażania LSR. Niektóre z nich szybko dorobiły się sztanarów (KR w Jaktorowie, Szamocinie).

W 1913 r. zorganizowano pierwsze Koło Włościanek. Organizacje Kółkowe i Włościańskie zrzeszały ziemian i chłopów i były szkołą solidaryzmu społecznego, wychowania patriotycznego, obywatelskiego i religijnego. Stawiały na współdziałanie ponad różnicami klasowymi i kulturowymi, na oświatę, kulturę i postęp techniczny. Wartości te przetrwały na obszarze wsparcia LGD do dziś. Koła Gospodyń Wiejskich (KGW) wzorujące się na swych prekursorkach – Kołach Włościanek – kultywują tradycję i obrzędy, tańczą, śpiewają, wyszywają, plotą wieńce dożynkowe, gotują i krzewią te elementy kultury ludowej, które bez ich działalności dawno by wymarły.

Duży udział w podtrzymywaniu działalności zrzeszonych w nim KR i KGW, ma Regionalny Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych z siedzibą w Chodzieży. Ważną rolę w podtrzymywaniu tradycji wiejskich pełnią gminne domy kultury, prowadzące wieloraką działalność, w tym organizatorską dla imprez ludycznych, wyszywania, koronkarstwa i wiele innych. Ich baza materialna i społecznikowskie zaangażowanie personelu jest gwarancją, że tak będzie nadal. Niezmiennie od lat popularnością cieszą się szamocińskie targi i jarmarki końskie, swoją historią sięgające połowy XIX w.

W 1971 r. rozpoczęła się, trwająca do dzisiaj, historia specyficznej formy muzycznego dokształcania, jaką są Międzynarodowe Chodzieskie Warsztaty Jazzowe – to najstarsza tego typu forma „letniej szkoły jazzu” w tej części Europy i jedna z najstarszych na świecie. W 2010 r. Międzynarodowe Chodzieskie Warsztaty Jazzowe obchodziły jubileusz 40-lecia istnienia.

Obszar LGD jest spójny pod względem warunków środowiskowych, jak i zagospodarowania przestrzennego. Obszar LGD charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną – jest powiązany siecią dróg krajowych i wojewódzkich o znaczeniu ponadregionalnym, tj. drogą krajową nr 11 oraz drogami wojewódzkimi nr 190, 191, 193 i 183. Wewnętrzny układ komunikacyjny uzupełniony jest o drogi powiatowe i gminne, które są liczne, jednak miejscami słabej jakości.

Obszar LGD jest spójny pod względem warunków środowiskowych. Dolina Noteci jest pozostałością naturalnego krajobrazu, jednym z największych obszarów torfowo-bagiennych w Europie, korytarzem ekologicznym, szlakiem wędrówek ptaków, miejscem występowania unikalnej, chronionej flory i miejscem życia 240 gatunków ptaków błotno-wodnych (m.in. kulik wielki, derkacz, żuraw, czapla siwa, bocian czarny i biały, bąk, remiz, rybitwa, perkoz, gęsi i kaczki), chronionych gadów i płazów (żaby, ropuchy, kumaki, jaszczurki, padalce i zaskrońce), ssaków (daniele, łosie, wydry, bobry). Te względy zadecydowały o tym, że została ona zakwalifikowana do europejskiej sieci Natura 2000 pod nazwą „Dolina Noteci” i „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”. Tereny objęte siecią Natura 2000 obejmują w obszarze objętym LSR około 100 km², tj. 18% powierzchni.

Tabela nr 3 Udział użytków rolnych w strukturze użytkowania gruntów

Gmina	Użytki rolne (ha)	Grunty leśne (ha)	Grunty pod wodami (ha)	Grunty zabudowane i zurbanizowane (ha)	Użytki ekologiczne (ha)	Nieużytki (ha)
Miejska Chodzież	391	260	181	429	0	14
Wiejska Chodzież	9 669	10 607	77	605	0	327
Budzyń	12 395	7 655	39	639	63	116
Szamocin	8 452	2 823	187	596	0	650
Ogółem	30 907	21 355	484	2 269	63	1 107

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Dolina Noteci to nie tylko unikalne tereny przyrodnicze, to także wzorowa symbioza natury, zabytków kultury i szeroko rozumianej antropogenicznej działalności prowadzonej tu przez wieki, niezmienniej zasadniczo charakteru doliny, ale owocującej wspaniałymi krajobrazami. Najważniejszą rolę w procesie przekształceń krajobrazu odegrało oczywiście rolnictwo, potem osadnictwo. Dziś doszła urbanizacja, zwłaszcza w strefach podmiejskich, i uprzemysłowienie. Przemysł oparty głównie o miejscowe zasoby (drewno, minerały) nie jest uciążliwy dla środowiska, a wręcz przeciwnie – pospołu z zabytkami kultury – wzbogaca krajobraz. Niekorzystnie na ten stan krajobrazu wpływają niestety niszczące obiekty zabytkowe, których renowacja jest bardzo trudna do przeprowadzenia, głównie ze względów finansowych.

Zalety Doliny Noteci skłoniły władze województw wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego i lubuskiego do ubiegania się o to, aby wpisać tę dolinę do Krajowego Rejestru Zabytków, a następnie na listę dziedzictwa światowego UNESCO.

Obszar wdrażania LSR to jednak nie tylko Dolina Noteci, choć odgrywa ona tu kluczową rolę. To także obszary pozostałe. Są one zdominowane przez krajobraz rolniczy, miejscami rolniczo-leśny (szczególnie w gminie wiejskiej Chodzież), bądź rolniczo-przemysłowy (miejscowość Budzyń oraz w części gmina wiejska Chodzież). Krajobraz urozmaicają morenowe wzniesienia, z których największym jest Gontyniec: 191,5 m n.p.m.

Krajobrazy rolnicze i mieszane są urozmaicane dodatkowo licznymi wzniesieniami moren czołowych, a także głazami narzutowymi i pomnikami przyrody. Przykładami mogą być chociażby modrzewie, buki o obwodzie 7 m i dąb (6,5 m) w Nietuszkowie.

Na uwagę zasługują też liczne parki przy- i podworskie. Są one pamiątkami narodowymi, łącząc w sobie walory przyrody, historii i sztuki ogrodniczej bądź architektonicznej. Najbardziej znane parki znajdują się w: Pietronkach, Strzelcach, Oleśnicy, Nietuszkowie, Ratajach, a także w innych miejscowościach obszaru.

Lesistość obszaru, wynosząca 26,9%, jest większa od średniej wojewódzkiej, która wynosi 25,7%. Największą lesistością charakteryzuje się gmina Budzyń, najmniejszą – gmina miejska Chodzież. Fitocenozy leśne występują głównie poza Doliną Noteci. Przewagę mają w nich drzewa liściaste (na wzgórzach moreny czołowej) bądź sosny (na sandrach).

Pod wodami znajduje się 1,9% powierzchni obszaru (w Polsce: 1,2%). Najwięcej wód znajduje się w gminie Chodzież. Warunki wodne obszaru mają szczególne znaczenie dla jego charakteru przyrodniczego, pomimo iż obszar zalewowy niekiedy staje się strapieniem dla mieszkańców. Rozmieszczenie wód decyduje o występowaniu zbiorowisk roślinnych, produktywności siedlisk i atrakcyjności krajobrazu. Największe i najatrakcyjniejsze krajoznawczo jeziora to: Karczewnik i Jezioro Miejskie w Chodzieży, jezioro Strzeleckie czy Laskowskie. Najważniejszą rzeką obszaru jest Noteć, która ma w jego granicach małe spadki (0,1–0,4%), stąd nazywana jest Notecią Leniwą. Dorzecze Noteci obejmuje takie rzeki, jak Gwda, Boleмка, Borka, Lipina, Flinta, Dymnica, Struga Sokołowska. Niestety, zagospodarowanie terenów wodnych jest dość słabe.

Pod względem klimatycznym teren wdrażania LSR należy do tzw. dzielnicy nadnoteckiej. Dzielnica ta stanowi obszar przejściowy między chłodną i deszczową dzielnicą pomorską, a bardziej suchą i cieplejszą dzielnicą środkową. Ścierają się tutaj elementy klimatu atlantyckiego i kontynentalnego. Stosunkowo często wieją silne wiatry, głównie z kierunku zachodniego. Takie właśnie warunki mikroklimatyczne pozwalają na uprawianie lotniarstwa, a należy dodać, że istnieją tu dogodne warunki startowe oraz tradycja tego sportu (Międzynarodowe Mistrzostwa Polski – Szamocin, 1987 r.). Charakterystyczne są mgły i obfite rosy występujące późnym latem i jesienią. Długość okresu wegetacyjnego wynosi 200–215 dni. Pokrywa śnieżna utrzymuje się w ciągu 35–50 dni rocznie, dni z przymrozkami jest ok. 10, a mroźnych 30–35 rocznie. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca – lipca – to ok. +20°C, najzimniejszego – stycznia – ok. -1,5°C. Opady wahają się w granicach 500–600 mm rocznie. Rozkład opadów jest niekorzystny dla rolnictwa, gdyż większość z nich przypada na miesiące letnie, a za mało na wiosenne. Najwięcej opadów ma lipiec – ok. 70 mm, najmniej luty – ok. 35 mm.

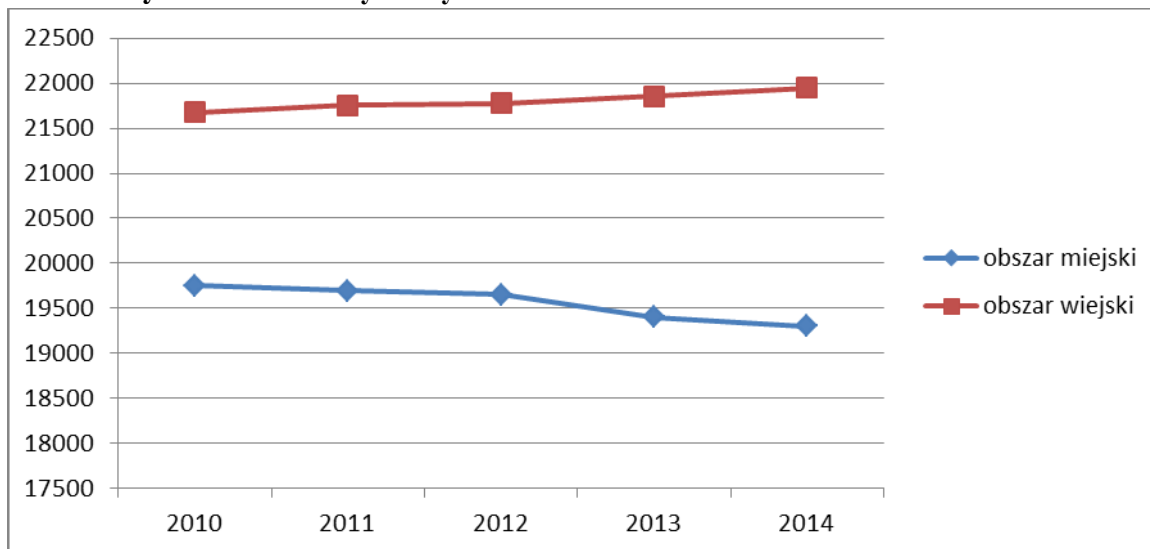
W obszarze wsparcia LGD mamy do czynienia ze zdrowym, nieskażonym środowiskiem. Jedyne Noteć okresowo prowadzi wody nieco gorszej jakości, zanieczyszczone przez przemysł zlokalizowany poza obszarem LGD, ale ten stan zmienia się na korzyść. Jakość wód nie ma jednak wpływu na rozwój żeglugi na tej rzece. Również dobrym stanem charakteryzuje się powietrze, co jest związane z niewystępowaniem tu uciążliwego przemysłu, emitującego zanieczyszczenia. Jedyne przy drodze krajowej nr 11 stan zanieczyszczenia spalinami i hałas komunikacyjny psuje nieco te korzystne parametry środowiska. Nie pogarsza to jednak jakości środowiska do tego stopnia, by nie można go uznać za jakościowo dobre, zdrowe, czyste i atrakcyjne krajobrazowo – zachęca ono wręcz do korzystania z niego, pomimo globalnych, niekorzystnych zmian klimatycznych. Daje podstawy do rozwijania turystyki, pobytowego wypoczynku i rekreacji. Umożliwia bezpieczne życie mieszkającej tu ludności.

3.3. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE

Liczba ludności obszaru LGD, według danych GUS, w 2013 r. wynosiła 41 253 osób, z czego ponad 51% to kobiety. Ma to duże znaczenie w kontekście sytuacji na rynku pracy i potrzeby większej ilości miejsc pracy dla kobiet.

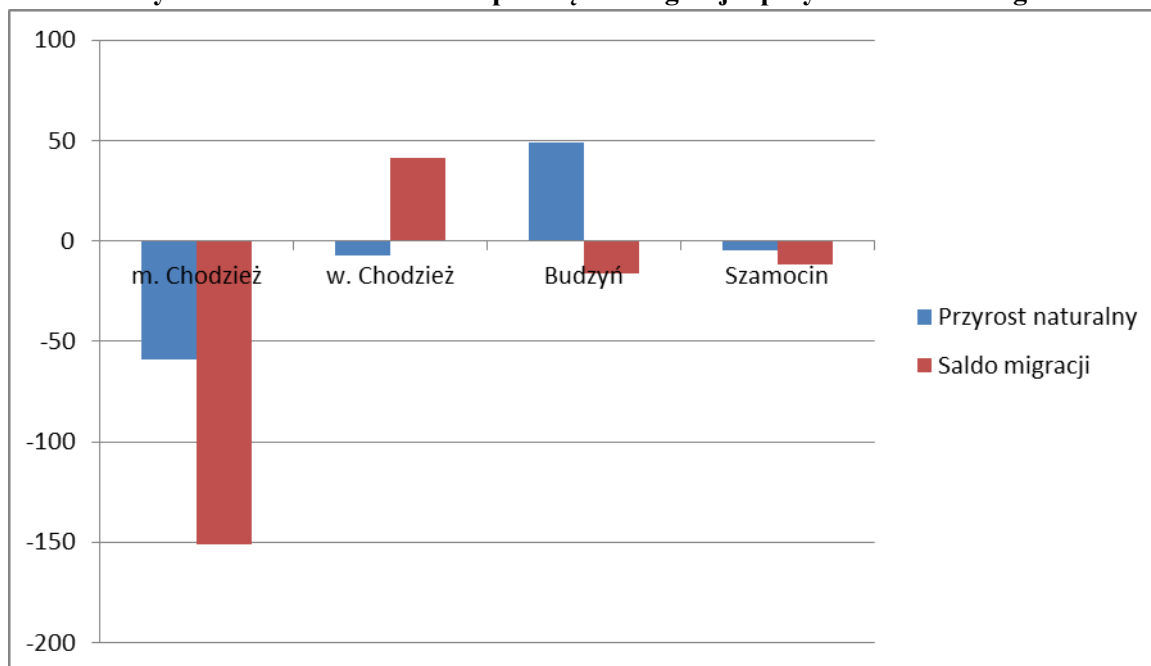
Liczba ludności obszaru LGD ulega zmianie w czasie ze względu na rodzaj gminy. Wyraźnie można zaobserwować spadek populacji w gminie miejskiej, a wzrost na obszarach wiejskich.

Wykres nr 1 Zmiany liczby ludności w zależności od obszaru zamieszkania.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

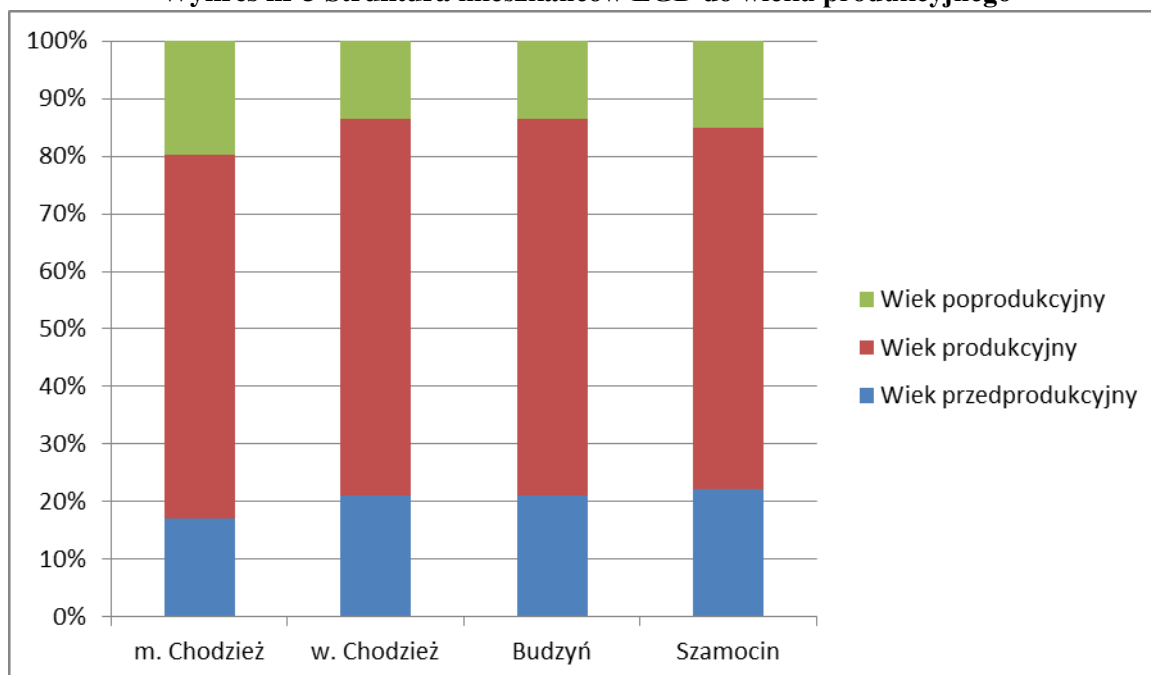
Wykres nr 2 Liczba ludności pod kątem migracji i przyrostu naturalnego.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Ewidentne zmiany w strukturze ludności świadczą o niekorzystnych trendach demograficznych, które występują na terenie całego kraju. O procesie starzenia się społeczeństwa świadczy odsetek liczby ludności w wieku produkcyjnym przedstawiony na poniższym wykresie.

Wykres nr 3 Struktura mieszkańców LGD do wieku produkcyjnego

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Według Głównego Urzędu Statystycznego, do 2035 r. liczba ludności w powiecie spadnie o ok. 7,5%. Jest to spowodowane głównie przez brak ofert pracy dla młodych ludzi, którzy kończąc szkoły średnie i wyższe uczelnie, emigrują do dużych miast lub poza granice kraju.

Na obszarze LGD jest dosyć dobrze rozwinięta infrastruktura oświatowa. 17 placówek wychowania przedszkolnego zapewniających opiekę dla 1541 dzieci; 11 szkół podstawowych kształcących 2439 uczniów; 9 szkół gimnazjalnych, do których uczęszcza 1439 uczniów. Średnia subwencja oświatowa na gminę wynosi 6 998,2 tys. zł. **Poziom wykształcenia, wg ostatnich narodowych spisów ludności (z lat 2002 i 2011), wyraźnie wzrasta.** Szczególnie dobrze jest to widoczne na przykładzie skrajnych przypadków, tj. przy porównaniu liczby osób z wykształceniem wyższym i z podstawowym nieukończonym (brakiem wykształcenia). W pierwszym przypadku wzrost wynosi 4,73% (do stanu 9,71% ludności), a w drugim spadek o 1,42% (do stanu 0,80% ludności bez wykształcenia). Nie bez znaczenia jest tutaj możliwość nauki na odległość związana z rozwojem szerokopasmowego internetu.

Teren objęty strategią, pomimo wielu działań infrastrukturalnych pod kątem obiektów sportowych, wymaga jeszcze bardzo wielu przedsięwzięć, jednakże niewielka ilość środków nie pozwala na dalszą rozbudowę. Na dzień dzisiejszy obejmuje boiska, hale sportowo-widowiskowe, basen, stok narciarski, korty tenisowe, wypożyczalnię sprzętów wodnych, ścieżki rowerowe oraz wiele innych obiektów, jak hale sportowe, siłownie czy sale gimnastyczne. Można w nich organizować zawody i turnieje sportowe, a także koncerty, jeśli zaistnieje taka potrzeba. Halami sportowymi mogą pochwalić się gminy miejska i wiejska Chodzież oraz gmina Szamocin. Miłośnicy sportu na świeżym powietrzu mogą skorzystać ze stadionów i boisk sportowych znajdujących się w każdej gminie, także z nowo wybudowanych boisk w ramach programu „Moje boisko – Orlik 2012”. Do bazy Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Chodzieży należą również m.in. 4 korty tenisowe użytkowane przez Towarzystwo Tenisa Ziemi AS, 2 boiska do piłki nożnej w użytkowaniu Klubu Sportowego „Polonia”, Przystań Żeglarska HALS, statek spacerowy „Chodzieżanka”, kursujący na akwenie Jeziora Miejskiego i inne. Na obszarze LSR działa kilkanaście klubów sportowych, łącznie z klubami wyznaniowymi i Uczniowskimi Klubami Sportowymi zrzeszającymi niemal 1000 członków. **Jednak podczas konsultacji społecznych mieszkańcy w dużym stopniu postawili na konieczność poprawienia infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.** Większa część ludzi młodych aktywnie uprawiających sport kierunkuje się właśnie ku piłce nożnej, jednak nie można zapominać o grupie nieposiadającej predyspozycji do tej dyscypliny sportowej, lub zwyczajnie czerpiącej przyjemność z innych form rekreacji fizycznej. Oprócz obiektów infrastruktury sportu i rekreacji wymienionych powyżej, teren dysponuje siecią szlaków turystycznych, zarówno konnych, jak i rowerowych.

Na obszarze LGD 92,3% ludności korzysta z instalacji wodociągowej, 68,72% z instalacji kanalizacyjnej, 44,85% z instalacji gazowej. Jest tu 20 przychodni, 6 bibliotek i filii. Te wszystkie dane (pochodzące z GUS i dotyczące końca 2013 r.) potwierdzają zdanie mieszkańców, że na obszarze LGD żyje się dobrze (wg prawie 60% ankietowanych na konsultacjach społecznych), a zmiany zachodzące na obszarze są korzystne (wg ponad połowy respondentów). Zauważono jednak stosunkowo niską liczbę gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii, które przy niedostatecznej jakości sieci elektrycznej mogłyby pomóc wielu gospodarstwom. Jednakże mimo wszystko na terenie LGD występują negatywne zjawiska, których nie da się uniknąć. Problem ubóstwa i wykluczenia społecznego jest ich główną częścią. Prężna działalność pomocy społecznej idzie w kierunku rozwiązania tych kwestii, jednakże bez dodatkowego wsparcia może okazać się, że nie jest w stanie sama sobie poradzić z tą sytuacją. W ciągu ostatnich 5 lat na obszarze LGD liczba gospodarstw domowych korzystających z opieki społecznej spadła o 73 sztuki i osiągnęła poziom 1064 (na koniec 2014 r.). Główne powody, dla których mieszkańcy korzystają z pomocy społecznej na terenie powiatu, to bezrobocie i ubóstwo – po niemalże 1000 gospodarstw domowych, dalej niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba (ponad 500 gospodarstw).

Sektor społeczny prężnie działa również w dziedzinach wspierania, integracji i aktywizacji. Organizowane są imprezy o charakterze sportowym, kulturalnym i rekreacyjnym: Bieg noworoczny, Mistrzostwa Chodzieży w Pływaniu Szkół Podstawowych i Gimnazjalnych, Ferie z „Delfinem”, Wielkopolskie Mistrzostwa Młodzieży LZS w Pływaniu, Mistrzostwa Chodzieży w narciarstwie zjazdowym, Inwentaryzacja młodych talentów estrady „PIRAMIDA”, Dni Chodzieży, Szamocina, Budzyna, Skandia Maraton Lang Team, Mistrzostwa Polski Samorządowców, Ogólnopolski Przelajowy Bieg Grzymalitów, Zdrowa Sobota, Chodzieskie Targi Gospodarcze i wiele innych, również zrealizowanych z programu PROW 2007–2013, jak Święto plonów czy koncert muzyki fortepianowej. Każda kolejna impreza przyciągała coraz więcej uczestników, co było motywacją do organizowania kolejnych przedsięwzięć. Nie można jednak nie zauważyć, że wydarzenia o charakterze *stricte* kulturalnym nie przyciągają takiej publiczności, jak pozostałe. **Wszystkie te działania wskazują na silną integrację obszaru i społeczności lokalnej oraz wskazują na dobrą przyszłą współpracę tych środowisk. Dodatkowym motorem napędowym tych imprez jest próba wzmocnienia słabej identyfikacji mieszkańców napływowych z nowym miejscem zamieszkania.**

Wg GUS, na 1000 mieszkańców obszaru LGD przypada 2,25 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, co daje liczbę aż 103 podmiotów. Duża aktywność organizacji pozarządowych jest jednym z elementów efektywnego rozwoju obszaru. **Organizacje pozarządowe stają się coraz bardziej odpowiednimi jednostkami do realizacji zadań publicznych, skupiając coraz większą liczbę aktywnych obywateli, poczuwających się do odpowiedzialności za rozwój lokalny. Nie przeszkadza to jednak twierdzić, że zaangażowanie społeczne niektórych grup mieszkańców mogłoby być większe, a wsparcie organizacji pozarządowych bardziej rozpowszechnione.**

Na wsiach prężnie działają również organizacje rolnicze. W Chodzieży ma siedzibę Regionalny Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, obejmujący liczne Kółka Rolnicze i Koła Gospodyń Wiejskich z obszaru powiatu chodzieskiego. Inspiruje on liczne wydarzenia społeczne, kulturalne, obyczajowe.

Jednak pomimo to, podczas spotkań konsultacyjnych potrzeba integracji i aktywizacji została wskazana przez mieszkańców obszaru LGD jako jedna z ważniejszych spraw. Budowa i modernizacja miejsc i obiektów mających szczególne znaczenie dla zaspokojenia potrzeb społecznych mieszkańców oraz stwarzanie nowych ofert spędzania wolnego czasu także okazały się bardzo istotnym czynnikiem, dlatego potrzeby te nie mogą pozostać niezauważone. Nawet na poziomie tzw. małej infrastruktury, jak place zabaw, siłownie zewnętrzne czy choćby altany, muszą znajdować się na liście inwestycji priorytetowych.

Na terenie LGD zidentyfikowano następujące grupy defaworyzowane:

- **Osoby do 26. roku życia**, absolwenci szkół, którzy kończą edukację i nie znajdują zatrudnienia. Grupę tę tworzą osoby, które są bezrobotnymi przez maksymalnie 5 lat po zakończeniu formalnej edukacji. Osób takich szybko przybywa. Często problemem w znalezieniu zatrudnienia jest brak doświadczenia (nawet ukończenie szkoły zawodowej czy technikum nie daje praktycznych podstaw zawodu, a jedynie wiedzę teoretyczną), problemy w obsłudze najnowszych technologii, nieznajomość języka obcego. Brakuje funduszy na dalszą edukację lub/i podnoszenie kwalifikacji. LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich **aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.**
- **Osoby w wieku 55+** – to osoby, które utraciły dotychczasowe miejsca pracy z różnych przyczyn: w wyniku restrukturyzacji, długotrwałej choroby, które nie chciały lub nie miały szansy podniesienia swoich kwalifikacji itp. Takim osobom ciężko jest w tym wieku zmienić branżę, w której pracowali wiele lat; często nie nadążają za nowoczesnymi technologiami (konieczność obsługi komputera, sprawne poruszanie się po internecie, obsługa różnego typu urządzeń i multimediiów). Do braku kompetencji często dochodzi brak wiary w siebie i w swoje umiejętności, niechęć do podnoszenia kwalifikacji, obawa przed niepowodzeniem, zły stan zdrowia. **LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.**
- **Osoby niepełnosprawne**, których szanse na znalezienie zatrudnienia, np. na wsi, są niewielkie. Są to osoby o różnego typu niepełnosprawnościach (nie tylko fizycznych), dla których szansą jest praca w mieście, ale przy takiej opcji dochodzą problemy, które stanowią często bariery nie do przebycia: bariera komunikacyjna, odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania, problemy z dostępem na obszarach wiejskich do szerokopasmowego internetu, który w pewnych przypadkach dawałby możliwości pracy zdalnej. **LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.**
- **Kobiety** – często po ukończeniu szkoły nie były obecne na rynku pracy lub opuściły go na kilka lat. Ta grupa to głównie kobiety, które po urodzeniu dziecka nie podjęły pracy lub zrezygnowały z niej, gdyż zaangażowały się w opiekę nad potomstwem. Po kilku latach chcą podjąć pracę, ale brak im doświadczenia zawodowego, mają poważne braki w obsłudze nowych technologii, potrzebują doszkolenia, zmiany bądź podniesienia kwalifikacji. Często towarzyszy temu niewiara we własne siły, obawa przed niepowodzeniem, brak środków finansowych na prywatne kursy, szkolenia czy odpłatne zajęcia w szkołach (np. językowych). Dla takich osób **LSR przewiduje działania aktywizujące zawodowo, zwiększające ich szanse na znalezienie zatrudnienia oraz daje możliwość pozyskania środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Ponadto, LGD będzie premiować firmy z obszaru, które będą takie osoby zatrudniać.**

Wskazane grupy defaworyzowane poddano konsultacji poprzez wywiady indywidualne i telefoniczne ekspertów zajmujących się na co dzień aktywizacją osób będących poza rynkiem pracy, reprezentujących takie instytucje jak: Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Powiatowy Urząd Pracy. Omówiono każdą z grup w kontekście problemów obszaru, działań realizowanych i planowanych do realizacji, co potwierdziło wyniki konsultacji społecznych.

3.5. RYNEK PRACY

Podstawowym czynnikiem wpływającym na ogólnie pojętą jakość życia jest rynek pracy. Za poziomem zatrudnienia idzie bezpośrednio poziom życia mieszkańców, napływ środków do gmin, a dalej – jakość przestrzeni publicznej, nowe inwestycje zarówno jednostek samorządu terytorialnego, jak i osób fizycznych, czyli ogólna atrakcyjność obszaru.

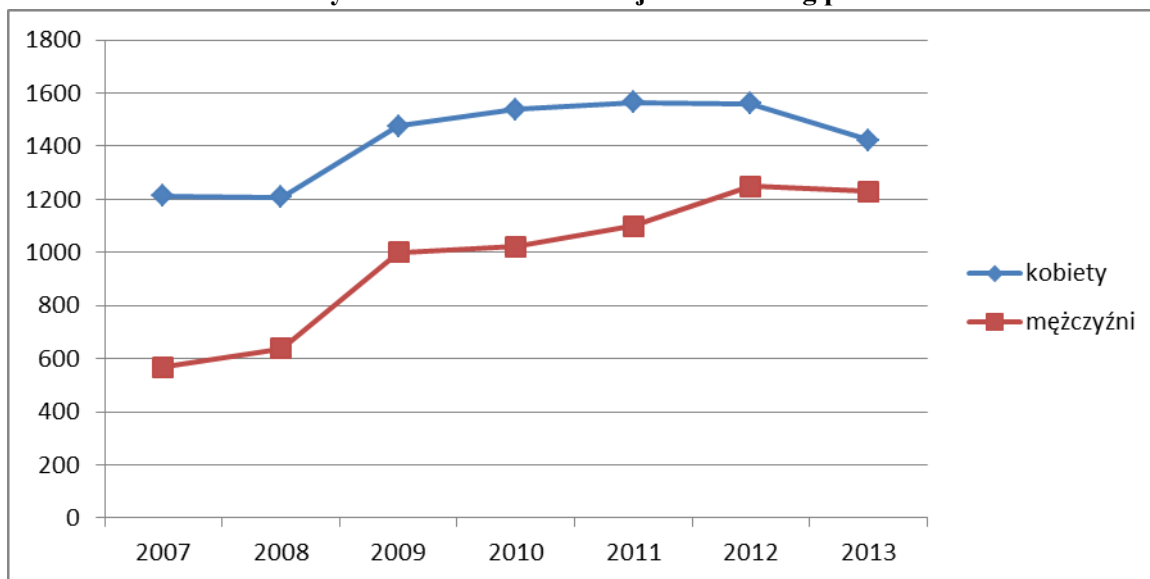
Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD przekracza wysokość tego wskaźnika w województwie i wynosi 10,1%.

Według danych GUS, w 2013 r. na obszarze LGD było 2 653 zarejestrowanych osób bezrobotnych, z czego 54,25% stanowiły kobiety. Konsultacje pokazały, iż te nie najgorsze wskaźniki są nieprawidłowe ze względu na fakt bardzo dużego ukrytego bezrobocia wśród kobiet, które już od wielu lat nie są zarejestrowane jako bezrobotne lub poszukujące pracy. Większość z nich, pomimo kwalifikacji, nie ma pracy ze względu na wysokie bezrobocie, mniejszą ilość ofert pracy dla kobiet, brak pomocy w przystosowaniu po okresie wychowawczym i macierzyńskim, dużo niższe wynagrodzenia na tym samym stanowisku dla kobiet niż dla mężczyzn. Wskazywano także na masowe zwolnienia kobiet w zakładach porcelany w Chodzieży, jak również fakt, iż to w prawie stu procentach kobiety prowadzą opiekę nad dziećmi, a później nad osobami zależnymi, np. rodzicami. W porównaniu do mężczyzn, kobiety później

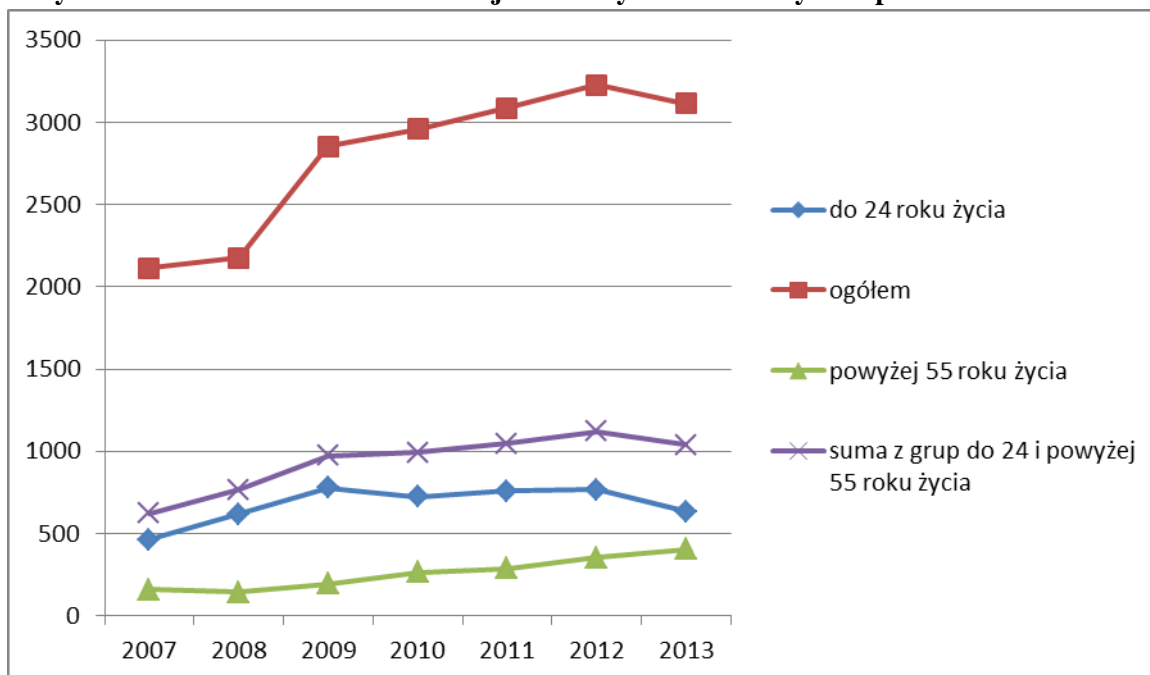

rozpoczynają pracę zawodową i wcześniej ją kończą. **Zachodzi potrzeba wsparcia i umożliwienia powrotu na rynek pracy w szczególności kobietom.**

Wykres nr 4 Bezrobocie rejestrowane wg płci

Wykres nr 5 Struktura wiekowa zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie chodzieskim

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Z powyższych danych wynika, że ponad 34% bezrobotnych pochodzi z grup wiekowych do 24. oraz powyżej 55. roku życia. Dodatkowo, niemalże połowa osób powyżej 55. roku życia pozostaje bez pracy dłużej niż rok. Wg bardziej szczegółowych danych, pochodzących z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu, w gminach objętych LSR na koniec 2014 r. liczba osób bezrobotnych wynosiła 2 168 osób, z czego 1 266 osób (co daje 58%) stanowiły kobiety, a 311 (14%) to osoby do 25. roku życia. **Można by rzec, że obowiązkiem LGD jest podjęcie kroków, aby przywrócić te grupy osób do aktywności zawodowej.**

Na przestrzeni ostatnich 3 lat liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chodzieży nie ulega zasadniczym zmianom: ich liczba pozostaje w granicach 228–235 osób, przy czym z prawem do zasiłku 49–51 osób. Przy tendencji wzrostowej stopy bezrobocia ten fakt z jednej strony powinien cieszyć, gdyż odsetek niepełnosprawnych bezrobotnych nie ulega zmianom, jednakże patrząc przez pryzmat warunków życia, a nie statystyk, to od kilku lat kilkaset osób niepełnosprawnych nie może znaleźć pracy. **Jest to więc czynnik niepokojący, podkreślony przez mieszkańców obszaru LSR, którzy określili osoby niepełnosprawne jako te, które wymagają szczególnego uwzględnienia w strategii rozwoju.**

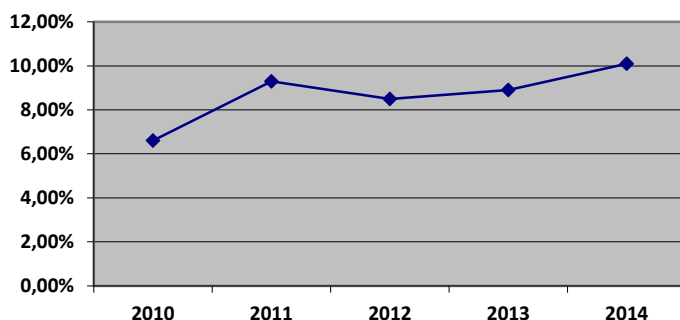
Dosyć zaskakujące dane dotyczą osób bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Otóż stanowią największą grupę bezrobotnych pod względem poziomu wykształcenia (ponad 30%), jednak tylko ok. 3% pozostaje bez pracy dłużej niż rok.

Zarówno konsultacje społeczne przeprowadzone w gminach obszaru LGD Dolina Noteci, jak również dane statystyczne obszaru wykazały grupy defaworyzowane: osoby niepełnosprawne, osoby młode do 26. roku życia, osoby po 55. roku życia oraz kobiety. To właśnie te grupy społeczne zostały wskazane jako wymagające natchmiastowej pomocy. W związku z powyższym, kwestia bezrobocia jest jednym z głównych problemów, z jakimi mierzą się mieszkańcy LGD.

3.6. WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Na wykluczenie społeczne składają się cztery odrębne typy wykluczenia: materialne (związane z ubóstwem i bezrobociem), strukturalne (związane z niskim kapitałem kulturowym, niskim wykształceniem oraz miejscem zamieszkania na obszarach wiejskich), fizyczne (związane z wiekiem i niepełnosprawnością) oraz normatywne (związane z konfliktem z prawem i uzależnieniami).

Wykres nr 6 Procent mieszkańców żyjących na poziomie minimum egzystencjalnego w województwie

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykluczenie materialne: pomimo różnych programów przeciwdziałania bezrobociu, od lat niewiele się zmienia w tym zakresie – zarówno poziom bezrobocia, jak i wskaźniki zagrożenia ubóstwem wahają się na podobnym poziomie. W 2014 r. 953 gospodarstwa domowe w powiecie otrzymały pomoc społeczną z uwagi na ubóstwo. Biorąc pod uwagę znaczny wzrost wydatków na wsparcie osób bezrobotnych i ubogich można stwierdzić, iż system opieki społecznej oraz integracja społeczna skierowana na zmniejszenie się liczby osób wykluczonych ze względu na dochody jest nieadekwatna i przynosi niewielki rezultaty. Potwierdzają to sytuacje opisane przez ekspertów Grupy Roboczej podczas przeprowadzonego zintegrowanego wywiadu grupowego FGI. Stwierdzili oni, iż powszechne są sytuacje, gdy osoby przychodzą po zasiłki, będąc w odzieży roboczej, jednak pracownicy opieki nie mają prawnych przesłanek, aby takiej osobie świadczenia nie wypłacić. Zdarzają się również sytuacje, gdy pracodawcy chcą zatrudniać ludzi na umowy o pracę lub umowy cywilnoprawne, lecz mają problem, aby znaleźć pracowników, gdyż ci boją się stracić świadczenia. Z tego powodu pracodawcy często są zmuszeni, aby ściągać pracowników sezonowych, np. z Ukrainy. Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi podczas konsultacji społecznych, dużym problemem są grupy osób wyspecjalizowanych w utrzymywaniu się ze świadczeń społecznych (bezrobocie dobrowolne), charakteryzuje ich często duża roszczeniowość i bierność społeczna.

Wykluczenie strukturalne: poziom niskiego wykształcenia zmniejsza się w szybkim tempie, głównie z uwagi na szereg programów edukacyjnych, finansowanych z różnych źródeł, jak również promocję uczenia się przez całe życie. Poziom ucywilizowania na obszarach wiejskich również wzrasta, głównie za sprawą nowych technologii, w tym informatyzacji obszarów wiejskich. Takie tendencje obserwujemy na terenie całego kraju, między innymi w inwestycjach samorządów związanych z infrastrukturą i dostępem do internetu, szczególnie na obszarach wiejskich.

Wykluczenie fizyczne: na obszarze działania LGD Stowarzyszenia Dolina Noteci, jak i obszarze całego kraju z roku na rok przybywa osób starszych i ważne jest, aby przeciwdziałać wykluczeniu tej grupy, w tym również wykluczeniu z rynku pracy. Zwiększająca się liczba osób starszych to również potencjał dla rozwoju działalności gospodarczej w zakresie opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Problem związany z niepełnosprawnością, w tym z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych, zgodnie z opinią utrzymuje się wciąż na stałym poziomie.

Wykluczenie normatywne: w Polsce największe ryzyko wykluczenia dotyczy mieszkańców wsi, dzieci z rodzin wielodzietnych, bezrobotnych, osób w podeszłym wieku, słabo wykształconych i pozbawionych dostępu do nowoczesnych nośników informacji.

3.7. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ROLNICTWO

Ślady działalności ludzkiej, w tym gospodarczej, sięgają w obszarze do 4 tysięcy lat wstecz, kiedy krótkotrwale zasiedlano, przenosząc się z miejsca na miejsce, krawędzie pradoliny Noteci. Tysiąc lat później, w neolicie, zaczęto uprawiać rolę i hodować zwierzęta. Ślady ówczesnego osadnictwa znaleźć można np. w Laskowie czy Strzelcach. W

VII w. p.n.e., w epoce żelaza, rozwój gospodarki nabrał szybszego tempa. Ślady ówczesnego osadnictwa znajdują się m.in. w Oleśnicy i Podaninie. W średniowieczu obok rolnictwa szczególnie silnie rozwinęło się rzemiosło i kupiectwo, zwłaszcza w miastach. Rzemiosło zorganizowane było w sześciu cechach: sukienniczym, garncarskim, piekarskim, piwowarskim, krawieckim i szewskim. W późniejszych wiekach (XVIII–XIX) krąg ten poszerzył się o cechy bednarzy, rzeźników, kowali, rymarzy i stolarzy. Oprócz zrzeszonych w cechach, byli także rzemieślnicy niezrzeszeni: garbarze, kaflarze, szklarze, cieśle, kamieniarze, kapelusznicy, murarze, balwierze. Dziś w obszarze działa jeden cech – Cech Rzemiosł Różnych. Duży wpływ na rozwój gospodarczy miał stan komunikacji. Przez obszar wiódł trakt przez niektórych nazywany poznańskim, przez innych kupieckim – do Piły, i dalej do Bałtyku. W późniejszym czasie pobudowano tory kolejowe Poznań–Chodzież–Piła. Od wieków kwitły tu handel i kupiectwo, które po dziś dzień są jednymi z głównych gałęzi dochodu na terenie działania LGD Dolina Noteci.

Według danych GUS, w 2013 r. na terenie LGD Dolina Noteci zarejestrowanych było 2 982 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Najwięcej, bo aż 920 podmiotów, było zarejestrowanych w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle), na drugim miejscu pod względem liczebności były podmioty z sekcji F (budownictwo), a na trzecim podmioty z sekcji C (przetwórstwo przemysłowe).

Podczas konsultacji społecznych, jak również w trakcie innych metod badawczych, często pojawiał się aspekt produktu lokalnego. Na terenie LGD podkreślano bowiem brak produktu, który można by nazwać sztandarowym produktem lokalnym, który byłby rozpoznawalny w kraju. Jednocześnie podczas licznych imprez typu lokalne targi czy jarmarki, bardzo często można natknąć się na rękodzielniczo lub domowo przetworzone produkty spożywcze. Wskazuje to więc, że produkty lokalne *de facto* istnieją, jednakże są umiejscowione w „szarej strefie”. Dlatego też ważne jest wsparcie dla osób chcących założyć działalność gospodarczą opartą na produktach i zasobach lokalnych, gdyż nawet jednoosobowe firmy mogą stać się motorem napędowym turystyki kulinarnej i krótko pobytowej. Wielkość i rozwój podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON najlepiej obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 4 Podmioty gospodarcze ze względu na wielkość i rozwój na obszarze LSR

Podmiot wg klas wielkości (ilość zatrudnionych osób)	2005	2007	2009	2011	2013
0 – 9	3344	3361	3283	3392	3580
10 – 49	203	205	213	209	193
50 – 249	37	36	30	28	29
250 – 999	4	4	2	2	1
1000 i więcej	1	1	1	1	1
RAZEM	3589	3607	3529	3632	3804

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Z powyższej tabeli można wywnioskować, iż **małe przedsiębiorstwa są największą i najszybciej rozwijającą się gałęzią gospodarki**, natomiast większych podmiotów w najlepszym wypadku nie przybywa, natomiast ich liczba nawet maleje. Rzeczony rozwój jest spowodowany m. in. skutecznym wsparciem doradczym, a nawet finansowym zarówno ze strony organizacji pozarządowych, jak i instytucji publicznych czy jednostek samorządu terytorialnego. Przy czym jedną z głównych przeszkód w tworzeniu nowych przedsiębiorstw jest brak płynności finansowej oraz instytucji obsługi biznesu, a także niestabilność przepisów krajowych i unijnych.

Konsultacje społeczne przeprowadzone w gminach wskazały, że tzw. „mała przedsiębiorczość” jest obszarem **nie tyle zaniedbanym, co wymagającym ciągłego rozwoju, gdyż daje największe możliwości zatrudnienia**. Niemalże 80% ankietowanych poświadcza utrwaloną opinię o gospodarności i rzetelności firm z obszaru LSR, potwierdzającą się również w wypowiedziach korzystających z różnych usług osób z zewnątrz.

W trakcie konsultacji społecznych wykazano, iż prowadzenie i utrzymanie działalności przez przedsiębiorców jest bardzo dużym wyzwaniem. Podstawowym problemem, z jakim borykają się przedsiębiorcy, są koszty prowadzenia działalności, na które Stowarzyszenie nie ma wpływu. Dodatkowym problemem jest dostęp do infrastruktury szerokopasmowej, a w dobie rozwijającej się informatyzacji wpływa to na rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości. Kolejnymi problemami są niska wiedza i niewystarczające umiejętności związane z prowadzeniem działalności, poszukiwaniem rynków zbytu, innowacyjnością, marketingiem, a czasami również brak wiedzy księgowej, podatkowej i prawnej, co także wpływa na stopień rozwijania się przedsiębiorstw, a często też na utrzymanie się na rynku. Wszystkie wymienione problemy wpływają na brak stabilności funkcjonowania przedsiębiorstw.

Zainteresowanie społeczności lokalnej zakładaniem działalności gospodarczej jest duże. Nie przewiduje się problemów z wydatkowaniem środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej; możliwość taka istnieje w momencie wystąpienia kryzysu gospodarczego. Wsparcie merytoryczne i szkoleniowe dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność oraz dla przedsiębiorców rozwijających swoje firmy jest istotne z punktu widzenia stabilnego wzrostu liczby przedsiębiorstw, co będzie miało wpływ na rozwój obszaru oraz zwiększanie zatrudnienia. Zatem istniejące przedsiębiorstwa (idąc za przykładem dobrze rozpoznawalnych, regionalnych firm, jak „Terrazo” czy „Soforek”) będą dążyły to umocnienia swojej pozycji poprzez możliwość rozwoju. W kwestii motywowania do otwierania działalności gospodarczej ważne jest, aby aktywizować, m.in. poprzez pokazywanie dobrych praktyk. Są one widoczne

nie tylko poprzez szeroko rozumianą etykę przedsiębiorczości, ale również w rodzaju usług. Podczas konsultacji indywidualnych kilkakrotnie spotkał się z przedsiębiorcami, którzy chęć niesienia ludziom pomocy połączyli ze sposobem na życie, np. poprzez świadczenie usług dla osób starszych. Jednak i te, i pozostałe gałęzie przedsiębiorczości lokalnej spotykają się z niedostateczną promocją. Problemem dla lokalnych przedsiębiorców staje się niestety napływ zagranicznych koncernów oraz napływ taniej żywności z innych krajów.

Mocną pozycję w powiecie zajmuje rolnictwo. Rolniczy charakter gospodarowania na obszarach wiejskich dominuje tu nad przemysłowym. Pomimo mało żyznych gleb, konwencjonalne rolnictwo jest bardzo dobrze rozwinięte.

W ogólnej powierzchni powiatu przeważają użytki rolne, które stanowią ponad 30 tys. ha powierzchni. Udział gruntów ornych jest jednak niższy niż przeciętnie w województwie, a udział łąk i pastwisk – większy. Użytkowanie łąk, z uwagi na położenie w większości w Dolinie Noteci i prawną ochronę jej środowiska, ma ekstensywny charakter. Determinuje to niższą o 25% niż średnia w województwie obsadę bydła na 100 ha użytków rolnych i nieco niższą towarowość produkcji rolniczej. Biorąc pod uwagę powyższe oraz niższą o 10% bonitację rolniczej przestrzeni produkcyjnej, towarowość produkcji jest i tak stosunkowo wysoka, bo zaledwie o kilka procent niższa niż w województwie. W powiecie jest około 1800 gospodarstw rolnych, kilka przedsiębiorstw rolniczych i gospodarstw posiada areal przekraczający 100 ha. Słabe gleby i mało wydajna produkcja w innych częściach powiatu oraz gorsza niż przeciętnie w województwie i w kraju jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej (powiat mieści się w grupie 50–60 punktów, a województwo i kraj 60–70 punktów) skłania rolników do podejmowania innej, dodatkowej działalności gospodarczej: usług transportowych, komunalnych, rolniczych, leśnych, handlowych itd. Pozwala to zwiększyć dochody tych gospodarstw i znaleźć zajęcie dla członków rodziny. W ten sposób nie tylko wsie, ale i pojedyncze gospodarstwa nabierają – wzorem zachodnioeuropejskim – cech wielofunkcyjności.

Z uwagi na powyższe można śmiało zakładać, że środki przeznaczone na tworzenie i rozwój przedsiębiorczości, szczególnie małych i mikroprzedsiębiorstw, zostaną zagospodarowane w sposób optymalny, a realizowane projekty przyniosą wymierne korzyści nie tylko beneficjentom, ale również całej lokalnej społeczności.

3.8. TURYSTYKA

Sektor turystyczny jest obecnie dynamicznie rozwijającym się działem światowej gospodarki. Ma wysoki udział w tworzeniu produktu krajowego brutto oraz miejsc pracy. Obejmuje produkcję dóbr i usług związanych z obsługą turystyczną.

Na obszarze LGD turystyka ma szczególne znaczenie. Według opinii zebranych podczas konsultacji społecznych, **tereny objęte LSR są jednym z najbardziej urokliwych obszarów Wielkopolski, o znakomitych warunkach wodnych i innych walorach przyrodniczo-kulturowych, żyjących ze sobą w symbiozie i harmonii, stanowiących o predyspozycjach obszaru do rozwoju turystyki, wypoczynku i rekreacji.** Większość obszaru położona jest w Dolinie Noteci lub na jej obrzeżach i objęta różnego rodzaju formami ochrony prawnej (Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu), a obszar niegdyś predysponowany do zakwalifikowania się jako zabytek dziedzictwa światowego na liście UNESCO daje ogromne szanse promocji tego mezoregionu. Propozycja wpisania jej na listę światowego dziedzictwa natury UNESCO znalazła uznanie i aprobatę prof. Zbigniewa Myczkowskiego, głównego doradcy Ministra Ochrony Środowiska, rzeczoznawcy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz członka Komitetu Wykonawczego UNESCO. Z uwagi jednak na małą liczbę imprez promujących walory przyrodnicze i zachowania proekologiczne, fakt ten jest niedostatecznie rozpowszechniony. Nie bez znaczenie jest tu również wskazanie przez respondentów na etapie badania ankietowego turystyki jako głównego kierunku rozwoju obszaru oraz wyłonienie w ramach dalszych etapów konsultacji licznych wniosków mówiących o potencjale obszaru sprzyjającym rozwojowi turystycznemu: walory przyrodnicze, obiekty historyczne, miejsca kultu religijnego, ale także mówiących o licznych brakach w infrastrukturze turystycznej i oznakowaniu atrakcji, niedostosowaniu oferty usług turystycznych do potrzeb turystów oraz braku promocji turystycznej. W kontekście tym cele LSR powinny zakładać w zakresie turystyki interwencję trójtorową: usługi, infrastruktura, promocja.

Obszar obfituje w liczne zabytki i obiekty dziedzictwa kulturowego, do których należą m. in.:

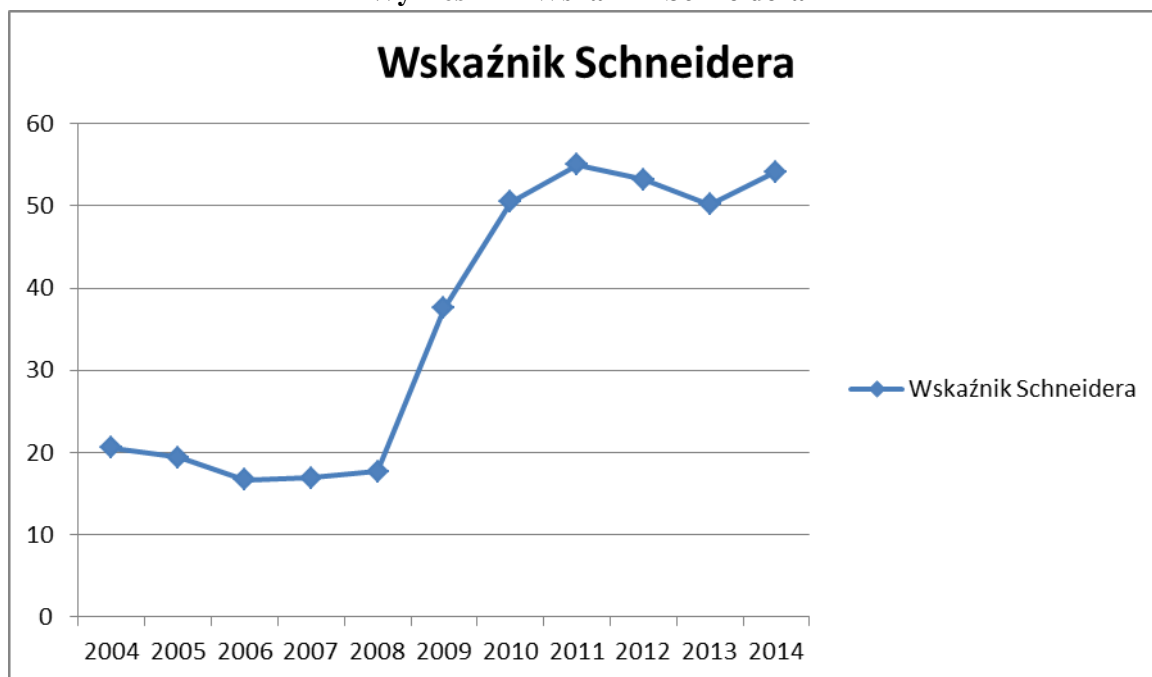
- gotycki kościół parafialny św. Floriana z I połowy XV w., przebudowany w 1668 r., z późnobarokowym wnętrzem z 1754 r.;
- dzwonnica późnoklasycystyczna z 1840 r.;
- pozostałości późnogotyckich murów zamku z przełomu XV/XVI w.;
- drewniane domy tkaczy z XVIII i XIX w. o konstrukcji szkieletowej i murowanej;
- dworek z przełomu XIX/XX w. – „Straszny Dwór”;
- neobarokowe Sanatorium Przeciwgruźlicze z lat 20. XX wieku;
- postawiony w I połowie XIX w. kościół św. św. Piotra i Pawła, z elementami stylów klasycystycznego i neomańskiego;
- pseudobarokowy kościół parafialny pw. Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych z początku XX w.;
- spichlerz zbożowy z I połowy XIX w.;
- domki sukieników z XVIII i XIX wieku.

Jednakże, pomimo walorów historycznych, duży nacisk zarówno wśród turystów, jak i lokalnych przedsiębiorców, położony jest na atrakcje przyrodnicze. Według GUS, obecnie na obszarze LSR dostępnych jest 1010 miejsc

noclegowych, przy czym w przeciągu 3 lat odnotowano ich spadek o niemalże 200 sztuk. Wzrasta natomiast liczba korzystających z noclegów turystów zagranicznych (w ciągu 3 lat wzrost o ponad 350, do obecnego stanu 1378) oraz wynajętych pokoi w obiektach hotelowych (wzrost o ponad 1 500, do poziomu niemalże 17 000). Poniższy wykres wskaźnika Schneidera (stosunek liczby turystów korzystających z noclegów do liczby mieszkańców stałych):

Wykres nr 7 Wskaźnik Schneidera

Źródło: Opracowanie własne wg danych z GUS

Wykres obrazuje wysoką atrakcyjność turystyczną obszaru, ale przede wszystkim coraz lepszą bazę noclegową oraz gospodarność społeczeństwa, które to, obserwując rosnące zapotrzebowanie na obiekty noclegowe, kierkuje działalność na tę właśnie branżę. Jednakże niewielka liczba obiektów agroturystycznych jest póki co zastępowana hotelami i motelami, m.in: hotel „Habenda” i motel „Tomex-c” w Budzynie, motel „U Koziołka” w Szamocinie, kompleks hotelowo-restauracyjny „Nestor” w Podaninie.

Rosnące zainteresowanie obszarem pod kątem turystyki krajoobrazowej powinno sprzyjać rozwojowi agroturystyki. Z konsultacji społecznych jasno wynika, że agroturystyka cieszy się dużym potencjałem i ma doskonale warunki do rozwoju, szczególnie biorąc pod uwagę omówioną w poprzednim podrozdziale tendencję do zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw. Świetnym przykładem na dobrze prosperujące gospodarstwo agroturystyczne może być chociażby gospodarstwo agroturystyczne państwa Lidii i Jarosława Woźniczków, do którego przyjeżdżają grupy szkolne i przedszkolne na spędzenie „zielonej szkoły”, grupy na naukę jazdy konnej, zajeżdżanie koni do zaprzęgu i pod siodło oraz pomoc w wychowaniu koni. Innymi przykładami są: gospodarstwo agroturystyczne z barem „Przystań”, posiadające własną plażę i 20 miejsc noclegowych w Laskowie k. Szamocina, czy gospodarstwo agroturystyczne w funkcjonującym gospodarstwie rolnym „Dębowy Las”.

Zgodnie z informacją przekazaną przez mieszkańców na spotkaniach konsultacyjnych, na obszarze działania Stowarzyszenia jest tylko jedno miejsce, w którym można skosztować produktów lokalnych. Biorąc pod uwagę bogactwo produktów, jakie występuje na tym obszarze, modę na produkty lokalne oraz zdrową żywność, ten kierunek jest jednym z ważniejszych w rozwoju przedsiębiorczości na obszarze działania Stowarzyszenia.

Obszar LGD w dużej części pokryty jest lasami. Jest to teren bogaty w zwierzynę, w tym zwierzynę łowną, co sprzyja rozwojowi turystyki myśliwskiej. Na obszarze działania Stowarzyszenia działają koła łowieckie.

W ciągu ostatnich lat na obszarze LGD poczyniono wiele inwestycji pod kątem rozwoju turystyki: budowa ścieżek rowerowych, małej infrastruktury rekreacyjnej czy przebudowa promenady i ścieżek spacerowych w parku miejskim w Szamocinie. **Działania te w widoczny sposób zwiększyły ruch turystyczny i stały się wyznacznikiem kierunku dalszego rozwoju obszaru.** Ugruntowały też opinię o dobrej gospodarności jednostek samorządu terytorialnego, a w związku z tym potwierdziły zasadność przyznawania środków tym podmiotom.

Pomimo nie najgorszego zaplecza turystycznego i rekreacyjnego, obszar nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału w tym zakresie. Dlatego zakłada się, iż możliwość otrzymania środków na rozwój obszarów wiejskich pod tym właśnie kątem będzie idealnym rozwiązaniem. Systematyczne podnoszenie poziomu bazy noclegowej i gastronomicznej, a także szybki jej rozwój i urozmaicenie przyczynią się do lepszego postrzegania terenu przez turystów.

Trend rozwojowy wykazuje też turystyka rowerowa, piesza i konna, a także agroturystyka. Ta ostatnia związana jest coraz częściej z rolnictwem zrównoważonym, o niskim stopniu intensywności nawożenia, bądź proekologicznym albo w pełni ekologicznym (certyfikowanym). Dotychczasowy trend rozwoju agroturystyki będzie się nadal utrzymywał. Przemawiają za tym następujące przesłanki:

- słaba jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej na większości powierzchni powiatu i niska naturalna ich wartość plonotwórcza, połączona z prawnym ograniczeniem nawożenia, wymuszonym wymogami ochrony środowiska. Skłaniać to będzie rolników do przekwalifikowania dotychczasowego rolnictwa konwencjonalnego na wspierane finansowo rolnictwo zrównoważone i ekologiczne, łączone z działalnością agroturystyczną i zdrowym żywieniem gości. Zwiększać się będą tym samym dochody właścicieli tych gospodarstw;
- moda w miastach na „folk” (wieś) i zrozumienie potrzeby detoksykacji organizmów ludzkich przez naturalne żywienie i choć krótkotrwały pobyt w naturalnym, wiejskim środowisku. Pobyt taki stanowi atrakcję dla całej rodziny, a w szczególności dla dzieci.

Podczas konsultacji społecznych turystyka zyskała szczególne uznanie. Infrastruktura turystyczna została uznana za najbardziej zaniedbaną dziedzinę. Ponad połowa ankietowanych uważa, że do rozwoju obszaru przyczyni się poprawa atrakcyjności turystycznej. W kwestii najbardziej przyszłościowych i mogących dać najwięcej miejsc pracy zdecydowanie postawiono na usługi agroturystyczne.

3.9. PODSUMOWANIE

Oprócz spójności terytorialnej, kulturowej i historycznej obszaru LGD, występuje tu spójność klimatyczna obszaru, spójność zasobów przyrody, zasobów wodnych, bogactw naturalnych regionu.

Spójność przestrzenna – obszar realizacji LSR, znajdujący się w jednym obrysie, obejmuje teren czterech sąsiadujących ze sobą gmin, położonych na terenie powiatu chodzieskiego.

Spójność geograficzna – cały obszar przedmiotowych terenów położony jest wokół doliny Noteci – jednego z największych obszarów torfowo-bagiennych w Europie.

Spójność przyrodnicza – o spójności decyduje lesistość, ale przede wszystkim dolina jako korytarz ekologiczny, zaś pod względem klimatycznym teren wdrażania LSR należy do tzw. dzielnicy nadnoteckiej.

Spójność kulturowa – na obszarze żywa jest tradycja Pałuk, jednolitość kulturowa przejawia się w kultywowaniu dawnych obrządków, świątecznych zwyczajów, gwary, pieśni.

Cały obszar charakteryzują podobne uwarunkowania turystyczne, ochrony środowiska, przestrzenne i komunikacyjne, a także uwarunkowania prowadzenia działalności rolniczej i gospodarczej na obszarach NATURA 2000. Do tego dochodzą uwarunkowania społeczno-gospodarcze oraz te związane z przedsiębiorczością, dotyczące wskazanych grup defaworyzowanych w obszarze działania Stowarzyszenia Dolina Noteci. Diagnoza obszaru oparta na danych statystycznych oraz pozostałych, szeroko dostępnych informacjach, w znakomitej większości pokrywa się z wynikami konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze LSR. **Problemy, które wynikają z analizy obszaru, są jednocześnie problemami społeczności lokalnej, która je zauważa i chce im przeciwdziałać. Można zatem wyodrębnić trzy zasadnicze problemy, które najbardziej doskwierają lokalnej społeczności:**

- zaniedbana działalność społeczno-gospodarcza oraz infrastruktura turystyczna i rekreacyjna;
- wysokie bezrobocie na obszarze LGD, przy uwzględnieniu grup defaworyzowanych;
- niewystarczająca aktywność mieszkańców spowodowana zaniedbaną działalnością integracyjną.

Cele strategii będą zatem wprost wynikały z zapotrzebowania na zmiany i z uchybień zaobserwowanych na terenie LGD.

ROZDZIAŁ IV – ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest najskuteczniejszym narzędziem badawczym w procesie identyfikacji atutów i słabych stron obszaru objętego LSR. Diagnozowanie za pomocą tej metody pozwala na ustalenie rozwiązań adekwatnych do specyfiki regionu. Czynniki pozytywne i negatywne zestawiono w tabeli poniżej.

Analizę SWOT sporządzono poprzez:

- diagnozę zasobów lokalnych oraz uwarunkowań gospodarczych, społecznych, środowiskowych i infrastrukturalnych;
- konsultacje społeczne, podczas których uczestnicy oceniali mocne i słabe strony, szanse oraz wymieniali zagrożenia występujące na obszarze LGD za pomocą formularzy ankietowych;
- metody badań eksperckich – GR wyłoniła potencjał obszaru oraz zagrożenia hamujące lub uniemożliwiające rozwój regionu w wersji ostatecznej.

Tabela nr 5 Analiza SWOT

Analiza SWOT	
Mocne strony	Słabe strony
Społeczność i jego kultura	
<ul style="list-style-type: none"> Wysoki poziom tożsamości lokalnej Wzrost liczby organizacji pozarządowych Wzrost liczby grup sformalizowanych Duży potencjał kapitału ludzkiego np. aktywnie działające chóry, zespoły folklorystyczne, orkiestry dęte, kluby sportowe, towarzystwa i inne Duża liczba zabytków materialnych; przyrodniczych (głazy narzutowe), historycznych (sakralia, zespoły dworsko i pałacowo-parkowe); kulturowych (m. in. kultura pałucka i olęderska) Bogactwo niematerialnego dziedzictwa kulturowego np. duża ilość legend, podań i opowieści (zwłaszcza w Chodzieży) Imprezy cykliczne znane w regionie (np. Chodzieskie Warsztaty Jazzowe, Chodzieskie Targi Gospodarcze, Szamocińskie Dni Muzyki) Bogata historia i tradycja w tym kultywowanie tradycyjnych zawodów i umiejętności: kowalstwo, kowalstwo artystyczne, pszczelarstwo, stolarstwo, rzeźbiarstwo artystyczne, frywolitki Liczne więzi partnerskie z UE zarówno gminy jak i powiatu Duży potencjał środowisk artystycznych np. Stacja Szamocin, Teatr Prawdziwy Rataje, Grupa Teatralna „Próbownia” Lokalne i rozwijane tradycje związane z zagłębieniem ceramicznym (Porcelana Chodzieska) Kultywowanie tradycji kulinarnych regionu Promocja sportu np. Motorowodne Mistrzostwa Polski, Triathlon, Bieg Grzymalitów, Puchar Pięciu Jezior Kultywowanie bogatych obrzędów ludowych 	<ul style="list-style-type: none"> Słaba współpracy między mieszkańcami gmin Ograniczona oferta dla dzieci i młodzieży ze względu na dostępność i różnorodność Migracja ludzi młodych (głównie do Anglii, Niemiec, Holandii i dużych miast) Słaby wolontariat Starzenie się społeczeństwa Słabo rozwinięta agroturystyka i przedsiębiorczość oparta na produktach lokalnych Mała ilość miejsc pracy Bezrobocie wśród kobiet i ludzi młodych do 26, ale też po 55 roku życia oraz niepełnosprawnych Niska świadomość znaczenia profilaktyki zdrowotnej Zbyt małe wsparcie organizacji pozarządowych Niewystarczająca inicjatywa młodych ludzi Mała liczba imprez promujących obszar objęty LSR i zachowań proekologicznych Niewystarczające wsparcie osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia Ukryta twórczość artystyczna i kulinarna Niewielki udział mieszkańców w organizowanych imprezach kulturalnych Słaba identyfikacja mieszkańców napływowych z miejscem zamieszkania
Środowisko	
<ul style="list-style-type: none"> Atrakcyjne położenie geograficzne np. Szwajcaria Chodzieska Ochrona prawna obszarów nadnoteckich (Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu) Wysokie walory krajobrazowe Niski poziom zanieczyszczenia środowiska (powietrze i gleba) Rozwinięte rolnictwo konwencjonalne, pomimo mało żyznych gleb Spójność środowiska w Dolinie Noteci Korzystne warunki do rozwoju agroturystyki i usług turystycznych Atrakcyjność środowiska naturalnego cennego przyrodniczego Dobra gospodarność ludzi na obszarze 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystraszające wykorzystanie walorów przyrodniczych Przeważająca liczba gospodarstw konwencjonalnych nad ekologicznymi Wielofunkcyjność gospodarstw Mało żyzne gleby (V i VI klasa) Brak promocji turystyki opartej na lokalnych walorach środowiskowych Intensywne nawożenie pól Mała liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii Słabe zagospodarowanie terenów wodnych Mała świadomość społeczeństwa na temat ochrony środowiska i segregacji odpadów Zbyt mała ilość zbiorników retencyjnych Brak wykorzystania wód opadowych
Gospodarka	
<ul style="list-style-type: none"> Firmy z długimi tradycjami np. Polska Fabryka Porcelany w Chodzieży Atrakcyjny obszar inwestycyjny wokół trasy K11 	<ul style="list-style-type: none"> Przeważająca liczba mikro i małych przedsiębiorstw Niska dochodowość produkcji rolnej Niedostateczna promocja biznesu lokalnego

<ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba firm o wysokiej aktywności i mobilności, przede wszystkim w sektorze MŚP • Duże zainteresowanie środkami unijnymi • Spójność terytorialna gmin objętych LSR • Rozpoznawalność regionalnych firm na terenie LSR (Terrazo, Soforek) • Duża atrakcyjność inwestycyjna wokół obszarów gminy Budzyń i zlokalizowane tam firm o skali światowej: Lumag, Kabat 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak pieniędzy, brak płynności finansowej • Niewielki poziom wykorzystania energii odnawialnej • Niedostateczny rozwój instytucji obsługi biznesu • Niewielka ilość dużych przedsiębiorstw • Mała liczba produktów regionalnych • Mała innowacyjność lokalnej gospodarki • Wysokie ukryte bezrobocie • Brak stref ekonomicznych
Infrastruktura	
<ul style="list-style-type: none"> • Duża aktywność inwestycyjna jednostek samorządu terytorialnego w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej • Rozwinięta sieć handlowa • Zadowalająca liczba placówek oświatowych • Duża liczba obiektów sportowych, związanych z piłką nożną (tzw. orliki) • Bogate dziedzictwo historyczne liczne budynki pałacowe zwłaszcza w gminie wiejskiej Chodzież 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczna infrastruktura turystyczna, rekreacyjno-sportowa i społeczno-kulturalna • Słaba jakość dróg lokalnych • Niedostateczna jakość sieci energetycznej • Zły stan obiektów sportowych • Niedostateczna ilość obiektów agroturystycznych • Niedostateczna baza noclegowa i gastronomiczna • Niszczące obiekty zabytkowe • Brak dostępu do Internetu szerokopasmowego
Szanse	Zagrożenia
Społeczeństwo i jego kultura	
<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie doświadczeń partnerów UE • Zwiększenie migracji na tereny wiejskie • Opieka senioralna jako nowy kierunek działalności usługowej • Zwiększenie udziału mieszkańców w inicjatywach oddolnych • Zwiększanie świadomości ekologicznej wśród społeczności lokalnej • Utrzymanie zewnętrznej opinii o gospodarności i rzetelności • Możliwość nauki na odległość • Wzrost świadomości społecznej • Zmiana modelu spędzania wolnego czasu spowoduje zwiększenie popytu na lokalne wydarzenia • Napływ nowych mieszkańców skuszonych pięknem przyrody nadnoteckich terenów 	<ul style="list-style-type: none"> • Postępujące starzenie społeczeństwa w wyniku zmian demograficznych oraz w wyniku napływu osób starszych • Ubożenie społeczeństwa • Ucieczka młodych do dużych miast i poza granice kraju • Spadek integracji międzypokoleniowej • Brak zaangażowania młodych w lokalne inicjatywy • Zmniejszające się poczucie tożsamości lokalnej • Brak aktywizacji osób starszych • Upolitycznienie działań społecznych
Środowisko	
<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne i regionalne inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową spowodują poprawę czystości • Większa świadomość osób przybywających na teren LGD pod kątem ochrony środowiska i zachowań proekologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Powodzie na terenach nadnoteckich • Degradacja środowiska prowadząca do zanieczyszczenia wód i powietrza • Niekorzystne zmiany klimatyczne

Gospodarka	
<ul style="list-style-type: none"> • Nowi inwestorzy spoza terenu działania LGD • Zapotrzebowanie na zdrową żywność • Rozwój ekologicznego handlu • Moda na zdrowy styl życia i zdrowy wypoczynek • Skuteczne wsparcie doradcze i finansowe • Tworzenie nowych przedsiębiorstw szansą na innowacyjność regionu • Popyt na produkty ekologiczne • Ewolucja gospodarstw konwencjonalnych w ekologiczne • Trend „moda na wieś” • Rosnący popyt na usługi turystyczne i agroturystyczne • Wzrost zainteresowania turystyką niszową np. turystyka ornitologiczna, poznawcza, kulinarna • Odformalizowanie procedur umożliwiających sprzedaż produktów lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Niestabilność przepisów krajowych • Napływ zagranicznych koncernów • Tania żywność z innych państw • Klęski żywiołowe • Niekorzystne zmiany polityki unijnej dla Polski • Kryzys finansowy • Likwidacja dużych lokalnych zakładów pracy
Infrastruktura	
<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność środków unijnych na infrastrukturę • Wzrost zapotrzebowania na usługi • Rozwój szerokopasmowego Internetu 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne przepisy krajowe • Duża konkurencja w pozyskiwaniu środków • Klęski żywiołowe • Kryzys powodujący ograniczenie finansowania

Źródło Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

Analiza czynników pozytywnych i negatywnych na obszarze LGD pozwala na wskazanie kierunków rozwoju. Strategia wykorzystuje szanse w taki sposób, aby wykazać tendencje lub eliminację zagrożeń w otoczeniu obszaru LSR. Spójność terytorialna, społeczna i gospodarcza ułatwia wspólne podejmowanie przedsięwzięć, prowadzących do rozwoju całego regionu. Kierunki rozwoju nastawiane są na:

1. rozszerzenie działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki – pełne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, za pomocą utworzenia lub rozszerzenia bazy noclegowo-gastronomicznej. Udostępnienie walorów regionu wymaga stworzenia lub rozbudowy infrastruktury turystycznej oraz okołoturystycznej. Moda „na wieś” oraz zdrowy styl życia pozwolą na rozwój przedsiębiorczości okołoturystycznej, zaspokajającej potrzeby lokalnej społeczności. Bliskość aglomeracji i potrzeba wypoczynku przyczynią się do wzrostu zapotrzebowania na agroturystykę, co wymaga z kolei zwiększenia działalności tego typu;
2. poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy – powstawanie nowych przedsiębiorstw lub pomoc w rozwijaniu już istniejących pozwoli na wzrost liczby zatrudnionych, w tym kobiet, osób po 55. roku życia, osób młodych do 26. roku życia oraz niepełnosprawnych mieszkańców, jak również wprowadzanie innowacyjnych technologii i rozwiązań przy uwzględnieniu zachowań proekologicznych. Angażowanie ludzi we współtworzenie przyniesie szereg korzyści, osoby, które dotychczas były postrzegane jako problem, zyskają mocniejszą pozycję, a ich doświadczenie może w przyszłości przynieść rozwiązania dostosowane do potrzeb i możliwości;
3. poprawa jakości życia i stworzenie harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności – promocja obszaru objętego LSR pozwala na integrowanie społeczności regionu i wzmocnienie tożsamości kulturowej. Stworzenie oferty promocyjnej i integracyjnej pozwoli nie tylko na poprawę jakości życia mieszkańców, ale także na wzmocnienie kapitału społecznego.

Wybrany model strategicznego rozwoju jest spójny z opisem obszaru i adekwatny zarówno do jego specyfiki, jak i przeprowadzonej analizy SWOT. Pozwala wykorzystać atuty obszaru i szanse dla jego dalszego rozwoju, a tym samym zredukować występujące w nim słabości i zagrożenia. W celu precyzyjnego przygotowania analizy, udział w pracach na równych zasadach wnieśli przedstawiciele wszystkich sektorów, co pozwoliło na szerokie określenie czynników występujących na terenie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Rekomendacje, uwagi oraz opinie mieszkańców otrzymane w trakcie konsultacji zostały uwzględnione i dały podstawę sformułowania celów ogólnych i szczegółowych oraz przedsięwzięć i lokalnych kryteriów wyborów operacji.

Tabela nr 6 Odniesienie analizy SWOT do diagnozy obszaru

Mocne strony	Odniesienia do diagnozy (numer rozdziału)	Słabe strony	Odniesienia do diagnozy (numer rozdziału)
Wysoki poziom tożsamości lokalnej	Różnorodność wydarzeń historycznych, sportowych, promocyjnych, muzycznych i gospodarczych (R. 3.3.)	Słaba współpracy między mieszkańcami gmin	Potrzeba integracji (R.3.3.)
Wzrost liczby organizacji pozarządowych	Zwiększenie liczby aktywnych obywateli (R. 3.3.)	Ograniczona oferta dla dzieci i młodzieży ze względu na dostępność i różnorodność	Infrastruktura sportowo-rekreacyjna (R.3.3.)
Wzrost liczby grup sformalizowanych	Potrzeba integracji i aktywizacji (R. 3.3.)	Migracja ludzi młodych (głównie do Anglii, Niemiec, Holandii i dużych miast)	Wskaźnik migracji (R.3.3.)
Duży potencjał kapitału ludzkiego	Aktywnie działające chóry, zespoły folklorystyczne, orkiestry dęte, kluby sportowe, towarzystwa i inne (R.3.1.)	Słaby wolontariat	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)
Duża liczba zabytków materialnych: przyrodniczych, historycznych, kulturowych	głazy narzutowe; zespoły dworsko i pałacowo-parkowe (R. 3.2.); kultura pałucka i olęderska (R. 3.1.), sakralia (R. 3.1. i R. 3.7.)	Starzenie się społeczeństwa	Struktura mieszkańców LGD do wieku produkcyjnego (R.3.3.)
Bogactwo niematerialnego dziedzictwa kulturowego	Duża ilość legend, podań i opowieści (R. 3.1.)	Słabo rozwinięta agroturystyka i przedsiębiorczość oparta na produktach lokalnych	„Szara strefa” produkcji lokalnej (R.3.7.)
Imprezy cykliczne znane w regionie	Chodzieskie Warsztaty Jazowe, Chodzieskie Targi Gospodarcze, Szamocińskie Dni Muzyki (R. 3.1.)	Mała ilość miejsc pracy	Stopa bezrobocia (R.3.5.)
Bogata historia i tradycja w tym kultywowanie tradycyjnych zawodów i umiejętności,	Kowalstwo, kowalstwo artystyczne, pszczelarstwo, stolarstwo, rzeźbiarstwo artystyczne, frywolitki (R. 3.6.)	Bezrobocie wśród kobiet i ludzi młodych do 26, ale też po 55 roku życia oraz niepełnosprawnych	Struktura zarejestrowanych bezrobotnych (R.3.5.)
Duży potencjał środowisk artystycznych	Stacja Szamocin, Teatr Prawdziwy Rataje, Grupa Teatralna „Próbośnia” (R. 1.4.)	Niska świadomość znaczenia profilaktyki zdrowotnej	Osoby w wieku 55+ (R.3.4.)
Lokalne i rozwijane tradycje związane z zagłębieniem ceramicznym	Porcelana Chodzieska	Zbyt małe wsparcie organizacji pozarządowych	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)
Kultywowanie tradycji kulinarnych regionu	Szamocińskie targi (R.3.1.)	Niewystarczająca inicjatywa młodych ludzi	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)
Promocja sportu	Motorowodne Mistrzostwa Polski, Triathlon, Bieg Grzymalitów, Puchar Pięciu Jezior (R. 3.3.)	Mała liczba imprez promujących obszar objęty LSR i zachowań proekologicznych	Ochrona prawna środowiska regionu (R.3.8.)

Kultywowanie bogatych obrzędów ludowych	Wieloletnie tradycje (R.3.1.)	Niewystarczające wsparcie osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia	Osoby niepełnosprawne (R.3.4.)
Atrakcyjne położenie geograficzne	Szwajcaria Chodzieska (R.3.2.)	Ukryta twórczość artystyczna i kulinarna	„Szara strefa” produkcji lokalnej (R.3.7.)
Ochrona prawna obszarów nadnoteckich	Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu (R.3.2.)	Niewielki udział mieszkańców w organizowanych imprezach kulturalnych	Organizacja imprez (R.3.3.)
Wysokie walory krajobrazowe	Zalety Doliny Noteci (R.3.2.)	Słaba identyfikacja mieszkańców napływowych z miejscem zamieszkania	Organizacja imprez (R.3.3.)
Niski poziom zanieczyszczenia środowiska (powietrze i gleba)	Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu (R.3.2.)	Przeważająca liczba gospodarstw konwencjonalnych nad ekologicznymi	Udział użytków rolnych w strukturze użytkowania gruntów (R.3.2.)
Rozwinięte rolnictwo konwencjonalne, pomimo mało żyznych gleb	Udział gruntów ornych (R.3.7.)	Wielofunkcyjność gospodarstw	Charakterystyka gospodarstw rolnych (R.3.7.)
Spójność środowiska w Dolinie Noteci	Predyspozycje wpisania obszaru na listę światowego dziedzictwa natury UNESCO (R.3.8.)	Mało żyzne gleby (V i VI klasa)	Charakterystyka gospodarstw rolnych (R.3.7.)
Korzystne warunki do rozwoju agroturystyki i usług turystycznych	Trendy kierunku rozwoju turystyki (R.3.8.)	Brak promocji turystyki opartej na lokalnych walorach środowiskowych	Znaczenie turystyki (R.3.8.)
Atrakcyjność środowiska naturalnego cennego przyrodniczego	Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu (R.3.2.)	Intensywne nawożenie pól	Jakość przestrzeni rolniczej (R.3.8.)
Dobra gospodarność ludzi na obszarze	Liczba małych przedsiębiorstw na obszarze (R.3.7.)	Mała liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii	Wykorzystanie instalacji (R.3.3.)
Firmy z długimi tradycjami	Polska Fabryka Porcelany w Chodzieży (R.3.1.)	Słabe zagospodarowanie terenów wodnych	Charakterystyka gruntów (R.3.2.)
Atrakcyjny obszar inwestycyjny wokół trasy K11	Obszar przemysłowy w okolicach Budzynia (R.3.2.)	Mała świadomość społeczeństwa na temat ochrony środowiska i segregacji odpadów	Predyspozycje wpisania obszaru na listę światowego dziedzictwa natury UNESCO (R.3.8.)
Duża liczba firm o wysokiej aktywności i mobilności, przede wszystkim w sektorze MŚP	Podmioty gospodarcze ze względu na wielkość i rozwój na obszarze LSR (R.3.7.)	Przeważająca liczba mikro i małych przedsiębiorstw	Podmioty gospodarcze ze względu na wielkość i rozwój na obszarze LSR (R.3.7.)
Duże zainteresowanie środkami unijnymi	Zainteresowanie społeczności lokalnej zakładaniem działalności (R.3.7.)	Niska dochodowość produkcji rolnej	Charakterystyka gospodarstw rolnych (R.3.7.)
Spójność terytorialna gmin objętych LSR	Mapa obrazująca spójność geograficzną (R.1.2.)	Niedostateczna promocja biznesu lokalnego	Zainteresowanie społeczności lokalnej zakładaniem działalności (R.3.7.)

Rozpoznawalność regionalnych firm na terenie LSR	Terazzo, Soforek (R.3.7.)	Brak pieniędzy, bark płynności finansowej	Opis rodzajów podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Duża atrakcyjność inwestycyjna wokół obszarów gminy Budzyń	Zlokalizowane firm o skali światowej: Lumag, Kabat (R.3.2.)	Niedostateczny rozwój instytucji obsługi biznesu	Opis rodzajów podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Duża aktywność inwestycyjna jednostek samorządu terytorialnego w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	Odsetek dostępu do instalacji (R.3.3.)	Niewielka ilość dużych przedsiębiorstw	Opis rodzajów podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Zadowolająca liczba placówek oświatowych	Infrastruktura oświatowa (R.3.3.)	Mała liczba produktów regionalnych	Produkcja lokalna (R.3.7.)
Duża liczba obiektów sportowych, związanych z piłką nożną	Infrastruktura sportowa – orliki (R.3.3.)	Mała innowacyjność lokalnej gospodarki	Utrzymanie działalności gospodarczej (R.3.7.)
Bogate dziedzictwo historyczne liczne budynki pałacowe zwłaszcza w gminie wiejskiej Chodzież	Historyczne układy urbanistyczne (R.3.1.)	Wysokie ukryte bezrobocie	Charakter bezrobocia (R.3.5.)
		Niedostateczna infrastruktura turystyczna, rekreacyjno-sportowa i społeczno-kulturalna	Infrastruktura sportowo-rekreacyjna (R.3.3.)
		Słaba jakość dróg lokalnych	Dostępność komunikacyjna (R.3.2.)
		Niedostateczna jakość sieci energetycznej	Charakterystyka instalacji (R.3.3.)
		Zły stan obiektów sportowych	Infrastruktura sportowa (R.3.3.)
		Niedostateczna ilość obiektów agroturystycznych	Rodzaje obiektów turystycznych (R.3.8.)
		Niedostateczna baza noclegowa i gastronomiczna	Rodzaje obiektów turystycznych (R.3.8.)
		Niszczące obiekty zabytkowe	Charakter miejscowych zasobów (R.3.2.)
		Brak dostępu do Internetu szerokopasmowego	Osoby niepełnosprawne (R.3.4.)
Szanse	Odniesienia do diagnozy (numer rozdziału)	Zagrożenia	Odniesienia do diagnozy (numer rozdziału)
Zwiększenie migracji na tereny wiejskie	Wykres nr 1 (R.3.3.)	Postępujące starzenie społeczeństwa w wyniku zmian demograficznych oraz w wyniku napływu osób starszych	Struktura mieszkańców (R.3.3.)

Opieka senioralna jako nowy kierunek działalności usługowej	Usługi dla osób starszych (R.3.7.)	Ubożenie społeczeństwa	Charakter wykluczeni społecznych (R.3.6.)
Zwiększenie udziału mieszkańców w inicjatywach oddolnych	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)	Ucieczka młodych do dużych miast i poza granice kraju	Migracje (R.3.3.)
Zwiększanie świadomości ekologicznej wśród społeczności lokalnej	Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu (R.3.2.)	Spadek integracji międzypokoleniowej	Charakter wykluczeń społecznych (R.3.6.)
Utrzymanie zewnętrznej opinii o gospodarności i rzetelności	Lokalne podmioty gospodarcze (R.3.7.)	Brak zaangażowania młodych w lokalne inicjatywy	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)
Możliwość nauki na odległość	Stan edukacji (R.3.3.)	Zmniejszające się poczucie tożsamości lokalnej	Sektor społeczny (R.3.3.)
Wzrost świadomości społecznej	Działania sektora społecznego (R.3.3.)	Brak aktywizacji osób starszych	Osoby w wieku 55+ (R.3.4.)
Zmiana modelu spędzania wolnego czasu	Popyt na lokalne wydarzenia (R.3.3.)	Powodzie na terenach nadnoteckich	Charakterystyka gruntów (R.3.2.)
Napływ nowych mieszkańców skuszonych pięknem przyrody nadnoteckich terenów	Migracje na tereny wiejskie (R.3.3.)	Degradacja środowiska prowadząca do zanieczyszczenia wód i powietrza	Charakterystyka środowiska (R.3.2.)
Lokalne i regionalne inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową spowodują poprawę czystości	Odsetek dostępu do instalacji (R.3.3.)	Niekorzystne zmiany klimatyczne	Charakterystyka środowiska (R.3.2.)
Większa świadomość osób przybywających na teren LGD pod kątem ochrony środowiska i zachowań proekologicznych	Propozycje wpisania obszaru na listę światowego dziedzictwa natury UNESCO (R.3.8.)	Niestabilność przepisów krajowych	Charakter przedsiębiorstw (R.3.7.)
Nowi inwestorzy spoza terenu działania LGD	Zlokalizowane firm o skali światowej: Lumag, Kabat, Dongjin Electronics (R.3.2.)	Napływ zagranicznych koncernów	Rozwój podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Zapotrzebowanie na zdrową żywność	Moda na „Folk” (R.3.8.)	Tania żywność z innych państw	Rozwój podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Rozwój ekologicznego handlu	Szamocińskie targi (R.3.1.)	Niekorzystne zmiany polityki unijnej dla Polski	Charakter przedsiębiorstw (R.3.7.)
Moda na zdrowy styl życia i zdrowy wypoczynek	Moda na „Folk” (R.3.8.)	Likwidacja dużych lokalnych zakładów pracy	Masowe zwolnienia (R.3.5.)
Skuteczne wsparcie doradcze i finansowe	Rozwój małych przedsiębiorstw (R.3.7.)	Niekorzystne przepisy krajowe	Charakter przedsiębiorstw (R.3.7.)
Tworzenie nowych przedsiębiorstw szansą na innowacyjność regionu	Struktura przedsiębiorczości (R.3.7.)	Kryzys powodujący ograniczenie finansowania	Opis rodzajów podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Popyt na produkty ekologiczne	Moda na „Folk” (R.3.8.)		

Ewolucja gospodarstw konwencjonalnych w ekologiczne	Trendy rozwoju turystyki (R.3.8.) i rolnictwa (R.3.7.)		
Trend „moda na wieś”	Trendy rozwoju turystyki (R.3.8.) i rolnictwa (R.3.7.)		
Rosnący popyt na usługi turystyczne i agroturystyczne	Walory przyrodnicze (R.3.2.)		
Wzrost zainteresowania turystyką niszową np. turystyka ornitologiczna, poznawcza, kulinarna	Trend rozwoju turystyki (R.3.8.)		
Dostępność środków unijnych na infrastrukturę	PROW 2007-2013 (R.1.3.)		
Wzrost zapotrzebowania na usługi	Struktura podmiotów gospodarczych (R.3.7.)		
Rozwój szerokopasmowego Internetu	Wskaźnik edukacji (R.3.3.)		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

ROZDZIAŁ V – CELE I WSKAŹNIKI

Niniejsza LSR przewiduje trzy cele ogólne. Tabela nr 7 przedstawia osobno każdy z nich, przypisano im cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia, a także adekwatne wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu. W tabelach przedstawiono również źródła danych, na podstawie których dokonywane będą pomiary wskaźników, oraz tam, gdzie to możliwe – sposób ich pomiaru, jak również termin osiągnięcia wartości docelowych i ich wartość bazową. Wartości docelowe wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte dzięki realizacji LSR, zostały określone proporcjonalnie do planowanej wielkości wsparcia ze środków PROW. Zależności te przedstawia załącznik do LSR: Plan działania. **Cele i przedsięwzięcia są bezpośrednio powiązane z diagnozą, każdy z celów szczegółowych ma określony wskaźnik rezultatu, a do każdego z przedsięwzięć przypisano wskaźnik produktu – proces ten w szczególności obrazuje Tabela nr 8. W Planie działania i w podrozdziale 5.3. wskazano, które ze wskaźników i w jakim stopniu osiągnięte będą za pomocą PROW. W podrozdziale 5.1. opisano bieżący sposób monitorowania i dokumentowania realizacji wskaźników. Które z wniosków mieszkańcy na konsultacjach uznali za strategiczne i zostały priorytetowo uwzględnione, a później odwrócone na cele i przedsięwzięcia, opisuje szczegółowo podrozdział 5.2. W tym też podrozdziale zamieszczono wybór celów i przedsięwzięć w odniesieniu do diagnozy problemów, grup docelowych i obszarów interwencji. Adekwatność kryteriów do diagnozy oraz stopień, w jakim kryteria przyczyniają się do osiągnięcia celów i wskaźników, opisano w rozdziale VI niniejszej strategii. Uwzględniono wskaźniki pochodzące ze źródeł statystyki publicznej. Są one zastosowane w kontekście większości strategii, a szczególnie podkreślone w Rozdziale III.**

5.1. WSKAŹNIKI- ŹRÓDŁA DANYCH DO POMIARU, SPOSÓB I CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU I UAKTUALNIENIA, STAN POCZĄTKOWY I SPOSÓB UAKTUALNIENIA, STANY DOCELOWE WRAZ ZE SPOSOBEM ICH USTALENIA

Wskaźniki będą dokumentowane przez biuro LGD na bieżąco, z chwilą pojawienia się ich bądź w sposób określony w tabeli (np. sprawozdania). W celu uaktualniania stopnia realizacji wskaźników, biuro LGD dokonywać będzie ich okresowych zestawień. Dokumentacja dotycząca wskaźników będzie prowadzona elektronicznie oraz papierowo. LSR nie wyodrębnia wskaźników kluczowych. W toku dyskusji na warsztatach poświęconych tworzeniu LSR, w oparciu o wiedzę i doświadczenie uczestników oraz dane zebrane w trakcie konsultacji społecznych, sformułowano wskaźniki, które uznano za jednakowo ważne ze względu na charakter obszaru LGD. Tylko zrównoważona realizacja ich wszystkich może zapewnić prawidłowy i oczekiwany rozwój obszaru LGD zarówno w zakresie społecznym, jak i gospodarczym.

W tabelach podano **wartość początkową wskaźników** produktu według stanu na rok 2015. Datę tę uznano za punkt początkowy pomiarów ze względu na to, iż rok 2015 bezpośrednio poprzedza rok planowanego uruchomienia środków z PROW. Dla przejrzystości pomiarów przyjęto wartość wskaźników początkowych jako zero. Wskaźniki

mają osiągnąć planowaną wartość (stan docelowy) w roku 2023. Przyjęto tę datę, ponieważ wówczas powinno nastąpić ostateczne rozliczenie wskaźników, a co za tym idzie – budżetu LSR. **Źródłem finansowania przewidzianych w LSR operacji będą środki pochodzące z PROW oraz wkład własny wnioskodawców, w wielkości zależnej od rodzaju operacji.**

Ogólnie ujmując, dla projektów złożonych w ramach konkursów, ostatecznym źródłem informacji o osiągniętym wskaźniku produktu będą sprawozdania z realizacji operacji załączone do wniosków o płatność – informacje te będą pozyskiwane kwartalnie od Zarządu Województwa Wielkopolskiego. Wskaźniki produktu dla aktywizacji, projektów współpracy i projektów grantowych obliczane będą na podstawie danych własnych. Wcześniej jednak, w celu zapobiegnięcia przekroczenia założonych wskaźników produktu, zliczać się będzie wskaźniki już na etapie wniosków o przyznanie pomocy. Dane historyczne LGD każą mieć na uwadze, iż osiągnięcie wskaźnika produktu na podstawie zawartych umów w żaden sposób nie gwarantuje sukcesu na koniec wdrażania, dlatego – o ile to możliwe – należy przyjąć do realizacji większą liczbę wniosków realizujących dany wskaźnik, gdyż najczęściej część z nich nie jest ostatecznie realizowana, co może negatywnie wpłynąć na ocenę pośrednią bądź końcową przez organy nadzoru. Chcąc realizować wskaźniki w sposób niebudzący zastrzeżeń, tak jak miało to miejsce w poprzedniej perspektywie finansowej, powinno uruchomić się już na samym początku dużą ilość środków finansowych, co pozwoli w fazie międzyokresowej naborów przeprowadzić ewaluację i wskazać obszary natychmiastowej interwencji, bądź zmiany taktyki, kryteriów, innych czynników mających wpływ na realizację strategii Stowarzyszenia.

Czy wskaźnik nie uległ pomniejszeniu, sprawdzać się będzie na etapie umów o przyznanie pomocy – informacja ta również pozyskiwana będzie kwartalnie od Zarządu Województwa Wielkopolskiego. Zakłada się, że w trakcie weryfikacji wniosków, realizacji umów i rozliczania operacji, wskaźniki produktu będą mogły się zwalniać wraz ze środkami finansowymi. Na poziomie wskaźnika rezultatu, dla operacji złożonych w konkursach oraz realizowanych grantach, źródłem informacji będą wyłącznie przedkładane do LGD ankiety monitorujące, składane dla zakończonych operacji, zatem tu nie zakłada się zwalniania wskaźników. Wskaźniki rezultatu dla projektów współpracy i aktywizacji uzyskiwane będą na podstawie własnych danych. Źródłem informacji o osiągnięciu wskaźnika oddziaływania będzie ewaluacja, która zakłada ankietę na temat zadowolenia mieszkańców z życia na obszarze LGD i porównanie danych z danymi z 2015 r. Pomiar dokonywany będzie kwartalnie dla wskaźników produktu, a dopiero w 2023 dla wskaźników oddziaływania, po zakończeniu ewaluacji. Przy obliczaniu wskaźnika produktu zakłada się, że jedna operacja może osiągnąć więcej niż jeden wskaźnik produktu, dlatego w LSR nie wydzielano odrębnej kwoty dla przedsięwzięć z celu drugiego: Wprowadzanie nowych technologii i rozwiązań, które dotyczą innowacyjności, ochrony środowiska i podnoszenia świadomości ekologicznej. Z kolei na wysokość wskaźnika rezultatu wpłynie termin realizacji operacji i liczba okresów sprawozdawczych – liczba złożonych ankiet monitorujących, gdyż liczbę użytkowników obrazujących zmianę będzie się sumować. Jedynie wskaźnik oddziaływania ma charakter dynamiczny i dotyczy wzrostu procentowego.

5.2. POWIĄZANIA POMIĘDZY DIAGNOZĄ OBSZARU I LUDNOŚCI, ANALIZĄ SWOT ORAZ CELAMI I PRZEDSIĘWZIĘCIAMI, GRUPAMI DOCELOWYMI I OBSZARAMI INTERWENCJI

Cel ogólny pierwszy: **Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów.** W procesie konsultacji społecznych oraz analizy zgromadzonego materiału przez Grupę Roboczą zidentyfikowano problemy, które doprowadziły do sformułowania pierwszego celu ogólnego. Podzielono go na trzy cele szczegółowe, odpowiadające charakterowi poszczególnych problemów: **Rozwój infrastruktury turystycznej, Promocja turystyczna obszaru** oraz **Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu**.

Cel ogólny pierwszy. U podłoża sformułowania takiego celu leży szereg problemów dotyczących turystyki. Jest to niewielka ilość usług turystycznych, w tym noclegowych, gastronomicznych i zagospodarowania czasu wolnego, słabe oznakowanie atrakcji turystycznych lub ich brak, braki w infrastrukturze turystycznej, która uatrakcyjniłaby pobyt turystów oraz słaba promocja turystyczna. Zasobami, które rokuje (zgodnie z diagnozą i analizą SWOT), iż możliwy jest rozwój turystyki na obszarze, są: walory naturalne, atrakcje turystyczne, dobry stan środowiska naturalnego, dobre skomunikowanie terenu poprzez drogę krajową K11, bliskie położenie aglomeracji poznańskiej (zaledwie 60 km). Działaniami odzwierciedlającymi potrzeby, które przez realizację poszczególnych projektów pozwolą poprawić ruch turystyczny na obszarze, są: dostosowanie usług turystycznych do potrzeb różnych grup turystów oraz zwiększenie zainteresowania atrakcjami poprzez większą liczbę obiektów infrastruktury turystycznej, poprawę oznakowania atrakcji turystycznych i kompleksowe działania promocyjne. W celu rzeczywistego skierowania środków finansowych na rozwój turystyki, konieczne będzie wyłonienie przy pomocy kryteriów wyboru odpowiednich projektów. Tylko takie podejście pozwoli w pełni uwzględnić wnioski z konsultacji społecznych opisane powyżej. Ważnym dla mieszkańców w kontekście rozwoju turystyki i promocji stało się zagrożenie dotyczące ochrony środowiska, które w dużym stopniu warunkuje sens wszelkich działań dla tego celu. Dlatego wskazano, iż rolą LGD będzie edukacja w ramach tego celu, a tworzenie ku temu lepszych rozwiązań to zadanie osób, które będą starały się o środki z celu drugiego dotyczącego przedsiębiorczości (wskaźnik produktu 2.1.2). LGD po przeprowadzeniu analiz i zebraniu odpowiednich informacji będzie promowała działania, które w bezpośredni sposób mogą przyczynić się do ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu. Niezwykle trudno jest wpłynąć na społeczność lokalną w tej kwestii,

jednakże Stowarzyszenie, patrząc przez siedmioletni pryzmat czasowy, uważa, iż skuteczna i ciągła promocja powinna wywrzeć pozytywny wpływ.

Cel ogólny drugi: **Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy**. W procesie konsultacji społecznych oraz analizy przez Grupę Roboczą zgromadzonego materiału zidentyfikowano problemy, które doprowadziły do sformułowania drugiego celu ogólnego. Przyporządkowano do niego jeden cel szczegółowy, odpowiadający charakterowi poszczególnych problemów: **Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości**.

Cel ogólny drugi. Konsultacje społeczne oraz prace Grupy Roboczej wskazały, że na obszarze LGD istnieje problem braku odpowiedniej aktywności gospodarczej mieszkańców, odpowiadającej potrzebom rynku. Dotyczy to zarówno zbyt małej liczby nowo tworzonych przedsiębiorstw, a także braku innowacyjności i ekspansywności już działających firm. Bezrobocie na obszarze LGD jest wyższe niż wskaźnik dla województwa i wynosi, zgodnie z diagnozą, 10,1%. Część mieszkańców pracuje w mieście, korzysta z tamtejszych usług i oferty handlowej, zaspokaja potrzeby w zakresie edukacji, opieki zdrowotnej, kultury, sztuki i sportu. Wiele z tych potrzeb mogłoby być zaspokajanych na miejscu, lokalnie, z korzyścią zarówno dla mieszkańców, jak i miejscowych przedsiębiorców. Chodzi o takie dziedziny jak handel, usługi, przemysł czy potrzebę spędzania czasu wolnego. Gospodarczy potencjał obszaru i jego mieszkańców nie jest w pełni wykorzystywany. Głównymi potencjałami leżącymi u podstaw takiego podejścia są aktywni, ambitni i przedsiębiorczy mieszkańcy oraz liczne surowce i produkty lokalne. Problemami wskazującymi sposób sformułowania tej części struktury celów i przedsięwzięć są także: zbyt słabe wykorzystanie lokalnych zasobów, ale głównie wysokie bezrobocie i niskie zarobki. Zmiana wywołana interwencją nie zniweluje problemów zupełnie, ale z pewnością wpłynie korzystnie na przedsiębiorczość, zwiększy wykorzystanie lokalnych surowców i produktów poprzez ich pozyskiwanie i przetwarzanie w celach dalszego zbytu, co odpowiada na potrzeby mieszkańców. Rozwój przedsiębiorczości ma za zadanie stworzyć jak najwięcej miejsc pracy. Kwestie te będą premiowane za pomocą kryteriów wyborów. Również siła związania projektu z zasobami lokalnymi będzie oceniana przez dobre kryterium wyboru. W konsekwencji działania te mają podnieść zbyt dół powstałych z pozyskania czy przetworzenia zasobów lokalnych wśród osób zamieszkałych na obszarze LGD. Takie podejście uwzględnia wnioski z konsultacji społecznych, zarówno w kontekście potrzeb i problemów, jak i zasobów i potencjału. Kolejnym ważnym problemem są osoby z grup defaworyzowanych, które pozostają w dużej części poza rynkiem pracy. Duża rola LGD leży w procesie aktywizacyjnym tychże grup oraz pomocy w pozyskiwaniu środków unijnych na działalność gospodarczą. Kryteria wyboru operacji w sposób szczególny wyróżniają defaworyzowanych, przyznając im wyższą liczbę punktów w prawie każdym działaniu, jednakże tylko przy tym celu różnica jest tak wysoce zróżnicowana. Drugi cel ogólny, a w jego ramach jeden cel szczegółowy, został sformułowany na podstawie zdefiniowanych wyżej problemów. Przedsięwzięcia i dostosowane kryteria przewidziane w LSR (w szczególności 2.1.1 i 2.1.2) powinny przyczynić się do realizacji tych celów, co wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców, a lokalnym przedsiębiorcom da szansę na wzrost ich dochodów.

Cel ogólny trzeci: **Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności**. W procesie konsultacji społecznych oraz analizy przez Grupę Roboczą zgromadzonego materiału zidentyfikowano problemy, które doprowadziły do sformułowania trzeciego celu ogólnego. Podzielono go na dwa cele szczegółowe, odpowiadające charakterowi poszczególnych problemów: **Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej** oraz **Wzmocnienie kapitału społecznego**.

Cel ogólny trzeci dotyczy niskiego poziomu aktywności społecznej mieszkańców oraz braków infrastrukturalnych w zakresie obiektów służących integracji (świetlic, miejsc spotkań, obiektów rekreacyjnych itp.) oraz nierównomiernego ich rozlokowania na obszarze LGD. Istnieją miejscowości, gdzie takich obiektów nie ma lub ich standard jest bardzo niski. Jest to często przyczyną słabej aktywności i niskiego poziomu integracji społecznej, gdyż mieszkańcy nie mają dostępu do miejsc, gdzie mogliby się spotykać, dzielić pomysłami i wspólnie je realizować. Prowadzone zajęcia są często nieatrakcyjne i przyciągają niewiele osób, a samo zaplecze nie jest odpowiednio wyposażone. Często zgłaszanym problemem jest także niska świadomość możliwości wykorzystania istniejących zasobów (lokali) i potencjału ludzkiego na danym terenie. Realizacja przedsięwzięć zaproponowanych w LSR (w szczególności 3.1.1 i 3.2.3) przyczyni się do zniwelowania istniejących problemów poprzez zwiększenie liczby i poprawę jakości obiektów infrastruktury lokalnej. Efektem będzie wzmocnienie więzi społecznych i wzrost identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania. Zrównoważony rozwój dotyczy w szczególności miejscowości małych, innych niż gminne i oddalonych od miejscowości gminnych, w których problemy leżące u podstawy sformułowania obszaru interwencji są jeszcze bardziej nasilone. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju zapewni treść kryteriów wyboru. Za skłonieniem się ku takim zapisom celów przemawia również potencjał spoczywający w mieszkańcach. Zmiany odpowiedzą na potrzeby mieszkańców, a tym samym wpłyną na poprawę warunków życia na obszarze.

Uzasadnienie wyboru grup docelowych i obszarów interwencji:

- Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości: osoby fizyczne, w tym osoby z grup defaworyzowanych, chcące podjąć działalność gospodarczą – mają umiejętności, często również doświadczenie, brak im finansów na start; przedsiębiorcy chcący rozwinąć działalność gospodarczą – mają umiejętności i doświadczenie, dobrze radzą sobie na rynku i chcą inwestować, tworząc miejsca pracy, lub potrzebują podnieść poziom świadczonych usług, aby utrzymać zatrudnienie. Obecny trend społeczny na zdrowy styl życia (w tym racjonalne odżywianie) jest szansą na rozwój i wzrost dochodu małych gospodarstw poprzez sprzedaż bezpośrednią przetworzonych produktów rolnych.

Rolnicy z małych gospodarstw nie mają możliwości inwestowania w przetwarzanie produktów z gospodarstwa z uwagi na brak środków finansowych na tak dużą skalę. Szansę daje Program Leader, który przewiduje pomoc na tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego. Zakłada się, że na terenie LGD powstanie co najmniej jeden taki obiekt. Pozwoli to większej grupie rolników, i nie tylko im, zwiększyć swoje dochody z przetwórstwa.

- Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, turystycznej: JST – posiadają doświadczenie i potencjał finansowy do realizacji dużych zadań, dysponują nieruchomościami i poprzez sołtysów znają potrzeby mieszkańców; NGO z celami statutowymi: rekreacja, kultura fizyczna i sport – zrzeszają mieszkańców zaangażowanych w sport i rekreację, mają doświadczenie w realizacji pomniejszych projektów, najlepiej znają lokalne potrzeby.
- Wzmocnienie kapitału społecznego: NGO z celami statutowymi: wspieranie inicjatyw społecznych, aktywizacja społeczna i rozwój lokalny – zrzeszają mieszkańców aktywnych, lokalnych liderów, pozytywnie oddziałują na rozwój lokalny, mają szereg pomysłów oraz doświadczenie w realizacji podobnych projektów, a nie mają możliwości finansowych na ich realizację.
- Promocja turystyczna obszaru: NGO z celami statutowymi: krzewienie kultury – łączą mieszkańców pasjonujących się kulturą, w tym folklorem, posiadają umiejętności w tym temacie oraz doświadczenie w realizacji podobnych projektów, doskonale znają lokalne potrzeby.

Grupa Robocza opracowująca strategię kładła nacisk głównie na odzwierciedlenie w celach głosu mieszkańców, by uwzględnić odpowiedź na najistotniejsze problemy i potrzeby, wykorzystując do ich niwelowania i zaspokajania zasoby i potencjał obszaru. Dlatego konieczne było podczas konstruowania struktury celów i przedsięwzięć ściśle odniesienie się do przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT. Pozwala to udowodnić zachowanie ciągu logicznego: diagnoza, analiza SWOT, cele, wskaźniki – podejście to prezentuje Tabela nr 8. W matrycy przytoczono problemy wywołane podczas spotkań z mieszkańcami. Problemy te zostały zaszerogowane jako przyczyna, problem kluczowy bądź następstwo, a następnie – poprzez odwrócenie negatywnych zjawisk w pozytywne – zapisano cele i przedsięwzięcia. Tego typu usystematyzowanie pozwoliło zachować jednakowy poziom interwencji dla poszczególnych gałęzi struktury celów.

5.3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA CELÓW OGÓLNYCH

Źródła finansowania takie same jak celów szczegółowych i przedsięwzięć, które to opisane są w Tabeli nr 7 pod nazwą **Sposób realizacji**. Aby uściślić informacje tam zawarte, zachodzi konieczność wykazania każdego z wymienionych źródeł finansowania:

- Konkurs – 19.2. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność
- Projekt Grantowy – 19.2. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność
- Projekt współpracy – 19.3. Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania
- Aktywizacja – 19.4. Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji
- Koszty bieżące – 19.4. Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji

1.	CEL OGÓLNY	Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów						
1.1.	CELE	Rozwój infrastruktury turystycznej						
1.2.	SZCZEGÓLNE	Promocja turystyczna obszaru						
1.3.		Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu						
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2027 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W1.0.	Wzrost liczby turystów przebywających na obszarze LGD (korzystających z bazy noclegowej)		szt.	22 342	1%	GUS/Bank danych lokalnych/ewaluacja		
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W1.1.	Zwiększenie bazy noclegowej		szt.	12	8%	GUS/Bank danych lokalnych/ewaluacja		
W1.2.	Wzrost dochodów z branży turystycznej		PLN	805 069,18	1%	GUS/Bank danych lokalnych/ewaluacja		
W1.3.	Zmniejszenie zużycia wody na 1 mieszkańca w ciągu roku		m ³	440,12	-1%	GUS/Bank danych lokalnych/ewaluacja		
	Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
			Początkowa 2015 rok			Końcowa 2023 rok		
1.1.1.	Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe	Konkurs, Projekty grantowe	Nowe i przebudowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	13	Sprawozdania beneficjentów, /Informacja kwartalna SW, Ankieta monitorująca

1.2.1.	Organizacja operacji turystycznych	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe	Projekty grantowe	Zorganizowane wydarzenia / imprezy	szt.	0	8	Sprawozdania beneficjentów, /Ankieta monitorująca
1.2.2.	Operacje wykorzystujące technologie informatyczne do promocji działań turystycznych	Lokalna Grupa Działania	Aktywizacja	Stworzone lub przebudowane strony internetowe promujące działania turystyczne	szt.	0	2	Sprawozdania i dane LGD
1.2.3.	Publikacje dotyczące obszaru LGD	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe	Projekty grantowe	Liczba publikacji na temat turystyki na obszarze LGD	szt.	0	4	Sprawozdania beneficjentów, /Ankieta monitorująca
1.3.1.	Organizacja operacji proekologicznych	Lokalna Grupa Działania	Aktywizacja	Liczba operacji promujących ochronę środowiska i przeciwdziałających zmianom klimatu	szt.	0	2	Sprawozdania i dane LGD
SUMA								
2.	CEL OGÓLNY	Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy						
2.1.	CELE SZCZEGÓŁOWE	Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości						
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2027 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W2.0.	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych		szt.	2653	-1%	GUS/Bank danych lokalnych/ewaluacja		
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W2.1.	Liczba utworzonych miejsc pracy		pracujący/1000 ludności	917	1%	GUS/Bank danych lokalnych/ewaluacja		

W2.1	Liczba utrzymanych miejsc pracy		szt.	0	4	Sprawozdania Beneficjentów/ ankiety monitorujące		
	Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
2.1.1.	Tworzenie nowych miejsc pracy	Społeczność lokalna	Konkurs	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	~~43~~ 51	Sprawozdania be- neficjentów, /In- formacja kwar- talna SW, Ankieta monitorująca
2.1.1.	Tworzenie nowych miejsc pracy	Społeczność lokalna	Konkurs	Liczba utworzonych miejsc pracy	szt.	0	10	Sprawozdania be- neficjentów, /In- formacja kwar- talna SW, Ankieta monitorująca
2.1.1.	Stworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego	Społeczność lokalna	Konkurs	Liczba utworzonych inkubatorów przetwórstwa lokalnego	szt.	0	1	Sprawozdania be- neficjentów, /In- formacja kwar- talna SW, Ankieta monitorująca
2.1.1.	Tworzenie nowych miejsc pracy	Społeczność lokalna	Konkurs	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	4	Sprawozdania be- neficjentów, /In- formacja kwar- talna SW, Ankieta monitorująca
2.1.1.	Tworzenie nowych miejsc pracy	Społeczność lokalna	Konkurs	Liczba utrzymanych miejsc pracy	szt.	0	4	Sprawozdania be- neficjentów, /In- formacja kwar- talna SW, Ankieta monitorująca
2.1.1.	Tworzenie nowych miejsc pracy	Lokalna Grupa Działania	Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	0	2	Sprawozdania i dane LGD
2.1.2.	Wprowadzanie nowych innowacyjnych technologii i rozwiązań	Przedsiębiorcy, lokalna społeczność	Konkurs	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	0	10	Sprawozdania be- neficjentów/ An- kieta monitorująca

2.1.2.	Wprowadzanie nowych technologii i rozwiązań	Przedsiębiorcy, lokalna społeczność	Konkurs	Operacje ukierunkowane na ochronę środowiska i podnoszenie świadomości ekologicznej	szt.	0	3	Sprawozdania beneficjentów/ Ankieta monitorująca
SUMA								
3.	CEL OGÓLNY	Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności						
3.1.	CELE SZCZEGÓŁOWE	Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej						
3.2.		Wzmocnienie kapitału społecznego						
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>		<i>Jednostka miary</i>	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2027 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
W3.0.	Wzrost liczby mieszkańców na obszarze LGD			szt.	41253	1%	GUS/Bank danych lokalnych/ewaluacja	
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>		<i>Jednostka miary</i>	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
W3.1.	Wzrost dochodów gminy na 1 mieszkańca			PLN	12 580,00	1%	GUS/Bank danych lokalnych/ewaluacja	
W3.2.	Wzrost ilości organizacji pozarządowych			organizacje/1000 mieszkańców	9	1%	GUS/Bank danych lokalnych/ewaluacja	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				Źródło danych/sposób pomiaru
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		
				Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok			
3.1.1.	Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna	Projekty grantowe; konkurs, Projekty grantowe	Nowe i przebudowane obiekty infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	szt.	0	16	Sprawozdania beneficjentów, /Informacja kwartalna SW, Ankieta monitorująca
3.2.1.	Przeprowadzanie spotkań informacyjno-konsultacyjnych dla mieszkańców obszaru LGD	Lokalna Grupa Działania	Aktywizacja	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	100	Sprawozdania i dane LGD
3.2.1.	Przeprowadzanie spotkań informacyjno-konsultacyjnych dla	Lokalna Grupa Działania	Aktywizacja	Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	0	16	Sprawozdania i dane LGD

	mieszkańców obszaru LGD							
3.2.2.	Szkolenie struktur LGD pod kątem obsługi potencjalnych beneficjentów	Lokalna Grupa Działania	Koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt.	0	298	Sprawozdania i dane LGD
3.2.3.	Wzmocnienie aktywności i integracji społecznej oraz wspieranie podmiotów działających w tych dziedzinach	Organizacje pozarządowe, społeczność lokalna, j.s.t.	Projekty grantowe	Liczba wydarzeń / imprez	szt.	0	6 12	Sprawozdania beneficjentów, /Ankieta monitorująca
SUMA								

Tabela nr 7 Matryca logiczna- Cele i wskaźniki

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników	
Zaniedbana działalność społeczno-gospodarcza, oraz infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	1. Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów	1.1. Rozwój infrastruktury turystycznej	1.1.1. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba nowych i przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost liczby obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost atrakcyjności obszaru pod względem turystycznym i rekreacyjnym	Dolina Noteci jako dziedzictwo światowe i szansa na promocję obszaru	
					Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej			Zaniedbania w utrzymaniu żeglowności rzeki Noteci przez państwowego zarządcę wód
					Wzrost liczby osób uczestniczących w działaniach turystycznych obejmujących działania w sferze kultury, promocji i integracji			Niekorzystne zmiany klimatyczne
		1.2. Promocja turystyczna obszaru	1.2.1. Organizacja operacji turystycznych	Liczba zorganizowanych wydarzeń/imprez	Wzrost liczby operacji turystycznych obejmujących działania w sferze kultury, promocji i integracji	Jeden z najbardziej urokliwych i malowniczych obszarów Wielkopolski		
					Wzrost liczby stron internetowych		Rozpowszechnienie informacji turystycznych poza obszar działania	
					Wzrost liczby utworzonych i przebudowanych stron internetowych			Starzejące się społeczeństwo

			technologie informatyczne do promocji działań turystycznych	promujących działania turystyczne	technologii informatycznych do promocji działań turystycznych	LGD	Ogólny rozwój szerokopasmowego Internetu	
			1.2.3. Publikacje dotyczące obszaru LGD	Liczba publikacji na temat turystyki na obszarze LGD	Wzrost liczby publikacji dotyczących obszaru LGD			
		1.3. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	1.3.1. Organizacja operacji proekologicznych	Liczba operacji promujących ochronę środowiska i przeciwdziałających zmianom klimatu	Wzrost wiedzy i świadomości społecznej na temat ochrony środowiska i zmian klimatu	Poprawa stanu środowiska naturalnego	Położenie LGD na obszarze Natura 2000	
Wysokie bezrobocie na obszarze LGD	2. Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	2.1. Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości	2.1.1. Tworzenie nowych miejsc pracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Wzrost umiejętności przedsiębiorczych i kompetencji zawodowych	Zmniejszenie bezrobocia na obszarze LGD	Brak pieniędzy i płynności finansowej w przedsiębiorstwach, gospodarstwach rolnych i organizacjach pozarządowych	
				Liczba utworzonych miejsc pracy	Wzrost utworzonych miejsc pracy			Niedostateczny rozwój instytucji obsługi biznesu
				Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych			Utrwalona zewnętrzna opinia o gospodarności i rzetelności firm i ludzi na obszarze LSR
				Liczba utworzonych inkubatorów przetwórstwa lokalnego				
				Liczba zrealizowanych operacji polegających na				

				rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa			
			2.1.2. Wprowadzenie nowych, innowacyjnych technologii i rozwiązań	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	Liczba podmiotów korzystających z wprowadzonych działań innowacyjnych	Wzrost atrakcyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku lokalnym	Dostępność środków finansowych UE szansą na rozwój
		Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i podnoszenie świadomości ekologicznej.		Liczba podmiotów korzystających z wprowadzonych działań dotyczących ochrony środowiska			
Niewystarczająca aktywność mieszkańców spowodowana zaniedbaną działalnością integracyjną	3. Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności	3.1. Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	3.1.1. Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	Liczba nowych i przebudowanych obiektów infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	Zwiększenie atrakcyjności obszaru objętego LSR pod kątem społeczno-kulturalnym i rekreacyjno-sportowym	Moda na aktywny tryb życia
					Wzrost liczby otwartych lub przebudowanych obiektów infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej		
		3.2. Wzmocnienie kapitału społecznego	3.2.1. Przeprowadzanie spotkań informacyjno-konsultacyjnych	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	Liczba osób które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez skuteczną realizację projektów dofinansowanych	Wzrost zainteresowania możliwościami płynącymi z udziału w programach

			dla mieszkańców obszaru LGD		doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	przez LGD	unijnych
				Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	Zwiększenie wiedzy i świadomości społeczności lokalnej na tematy objęte LSR	Niedostateczna aktywność mieszkańców
					Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD		
			3.2.2. Szkolenie struktur LGD pod kątem obsługi potencjalnych beneficjentów	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	Liczba osób które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Zwiększenie kompetencji osób bezpośrednio i pośrednio obsługujących beneficjentów	Obowiązek podnoszenia kwalifikacji i doksztalcania
							Nieprawidłowo przygotowana oferta zewnętrznych podmiotów przeprowadzających szkolenie
			3.2.3. Wzmocnienie aktywności i integracji społecznej oraz wspieranie podmiotów działających w tych dziedzinach	Liczba wydarzeń / imprez	Liczba osób biorących udział w wydarzeniach edukacyjnych, kulturalnych i sportowych dla mieszkańców obszaru LSR	Zwiększenie ilości organizacji pozarządowych	Bierność społeczeństwa

Tabela 8: Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Wszystkie powyższe punkty znajdują odzwierciedlenie w celach ogólnych, szczegółowych oraz przedsięwzięciach, określonych w LSR, z uwzględnieniem specyfiki obszaru i potrzeb mieszkańców LGD Dolina Noteci. Ponadto LSR, zgodnie z wymaganiami PROW, wskazuje grupy defaworyzowane, które będą premiowane w zakresie uzyskiwania wsparcia w ramach LSR w kontekście dostępu do rynku pracy. Cele ogólne i szczegółowe oraz przedsięwzięcia przewidziane w LSR definiują, że operacje realizowane w jej ramach powinny wykorzystywać lokalne zasoby i potencjał: surowce, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo, potencjał mieszkańców. Wskazane cele ogólne są ze sobą komplementarne, ponieważ dotyczą rozwoju dwóch podstawowych sfer działalności człowieka – pracy i czasu wolnego. Przewidziane operacje są w stosunku do siebie komplementarne na poziomie celów szczegółowych w ramach celów ogólnych, a mianowicie: cel ogólny drugi- Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy odnoszący się do rozwoju przedsiębiorczości, dotyczy zarówno bezpośredniej pomocy dla przedsiębiorców, wspierania ich indywidualnej aktywności jak i tworzenia infrastruktury wspomagającej przedsiębiorczość, polepszającej warunki aktywności gospodarczej dla wszystkich, którzy chcą się w nią zaangażować. Podobnie, cel ogólny trzeci- Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności, który przewiduje kształtowanie świadomego i aktywnego społeczeństwa lokalnego, a jednocześnie planuje stworzenie narzędzi dla aktywności mieszkańców poprzez rozwój odpowiedniej infrastruktury społeczno- kulturalnej i rekreacyjno-sportowej. Cel pierwszy ma podobną budowę jak trzeci jednak ukierunkowany jest na infrastrukturę turystyczną i promocję regionu- Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów.

ROZDZIAŁ VI – SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

LSR przewiduje trzy podstawowe rodzaje operacji:

1. Operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD – nabór wniosków w trybie konkursowym zamkniętym, operacje będą oceniane przez Radę LGD, a następnie przedkładane do SW w celu ich weryfikacji.
2. Projekty Grantowe – nabór wniosków o udzielenie grantu w trybie konkursowym, operacje będą oceniane przez Radę LGD, realizowane i rozliczane przez grantobiorcę, rozliczane przez LGD i kontrolowane przez jednostki nadzorcze.
3. Operacje Własne LGD – operacje kluczowe dla osiągnięcia celów LSR, realizowane przez LGD, pod warunkiem, że operacje te nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców (zgodnie z art. 17 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności)

Dla wyboru i oceny operacji wymienionych w pkt. 1, 2, 3, w oparciu o przepisy unijne i krajowe odnośnie wymagań, jakie musi spełnić LGD przy wyborze operacji, opracowane zostały procedury, które stanowią Załączniki do wniosku o wybór LSR: procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR; procedura oceny i wyboru wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitoringu i kontroli grantobiorców. **Celem tworzenia procedur jest zapewnienie przejrzystości i obiektywizmu w procesie naborów i oceny wniosków o udzielenie wsparcia w ramach realizacji LSR. Zapewnienie niedyskryminujących warunków do aplikowania przez wnioskodawców o środki na operacje wpisujące się w cele strategii w tym określenie zasad oceny poszczególnych operacji w taki sposób, aby w jak największym stopniu odpowiadały na problemy obszaru.**

6.1 PROCEDURY OCENY I WYBORU OPERACJI REALIZOWANYCH PRZEZ PODMIOTY INNE NIŻ LGD I GRANTOBIORCÓW.

Proces oceny i wyboru operacji odbywa się na podstawie Regulaminu Rady LGD oraz procedur. Zastosowano w nich rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu, tak aby przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mieli więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji;
- bezstronność członków Rady oraz pracowników biura LGD, poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. **Deklaracji bezstronności i poufności**, powodujących konieczność wyłączenia się członków Rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub wnioskodawcą;
- **jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej** (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD, poprzez doradztwo telefoniczne, drogą e-mail, osobiste, omawianie procedur w trakcie szkoleń czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów);
- **sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów i ustanowienie Komisji Skrutacyjnej, której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji, zgodności formalnej, jest opisany w Regulaminie Organizacyjnym Rady, w procedurze wyboru i oceny operacji w ramach LSR, procedurze wyboru i oceny grantobiorców (...)**
- **możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;**
- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych tj. grup defaworyzowanych, poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru oraz kryteriów premiujących.

Organem kluczowym w procesie oceny i wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD oraz grantobiorców jest organ decyzyjny LGD – Rada. W ramach Rady szczególne uprawnienia posiada Przewodniczący Rady, który organizuje jej pracę i podejmuje ważne decyzje proceduralne. Zakłada się, iż praca Rady będzie mogła opierać się na zastosowaniu narzędzia multimedialnego: Platformy Obsługi Projektów (dalej: POP), za pomocą której prowadzony będzie cały nabór wniosków, chyba że Przewodniczący Rady zadecyduje o zastosowaniu alternatywnego rozwiązania – prowadzenia pracy Rady w sposób tradycyjny (na posiedzeniu). To nowatorskie rozwiązanie ma na celu usprawnienie i przyspieszenie procesu przeprowadzania naboru i oceny wniosków, pozwoli też uniknąć błędów.

6.2 Kryteria wyboru operacji

Lokalne kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów wyboru i Lokalne kryteria wyboru grantobiorców wraz z procedurą stanowią załączniki do wniosku o wybór LSR. Kryteria wyboru operacji wypracowane zostały przez społeczność lokalną na konsultacjach ogólnych, indywidualnych, ankietowo, poprzez wiadomości drogą elektroniczną, a na koniec podsumowane przez grupę roboczą i ponownie przedstawione na konsultacjach ogólnych w celu ostatecznego zatwierdzenia. Kryteria zostały przygotowane w podziale na następujące rodzaje operacji z zakresu: podejmowania działalności gospodarczej, rozwoju przedsiębiorczości, działań infrastrukturalnych oraz projektów grantowych (dla zakresów: Promocja turystyczna obszaru, Infrastruktura, oraz Wzmocnienie kapitału społecznego). Dla każdej karty oceny operacji opracowano odrębne lokalne kryteria wyboru, a z nich wyodrębniono kryteria strategiczne (kluczowe). Składane w trakcie naboru wnioski będą badane według tych kryteriów za pomocą kart oceny operacji. Opracowane kryteria spełniają warunki dotyczące ich obiektywności, niedyskryminującego charakteru, przejrzystości i mierzalności. Przy kryteriach określone zostały zasady punktowania, w tym maksymalne i minimalne wartości, jakie może uzyskać wniosek. Każde z kryteriów posiada opis, a tam gdzie to konieczne – zamieszczono definicje pojęć. W kryteriach premiowane są wnioski, które przekładają się bezpośrednio na wskaźnik produktu np. generują dodatkowe miejsca pracy niż zakładane minimum (dotyczy przedsiębiorczości w celu drugim); są innowacyjne – to kryterium przekłada się w większym bądź mniejszym stopniu na wszystkie działania; zakładają, że działalność będzie oparta o zasoby lokalne; są ukierunkowane na zaspokajanie potrzeb zdefiniowanych grup defaworyzowanych, w szczególności ich dostępu do rynku pracy.

Jednym z kryteriów premiujących jest innowacyjność, która w odniesieniu do operacji przewidzianych w LSR oznacza:

- 1) Dla operacji z zakresu podejmowania oraz rozwoju przedsiębiorczości: wprowadzenie nowego produktu, usługi, procesu, metody marketingowej, modelu organizacyjnego. Udowodnienie innowacyjności leży po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z jego oświadczenia i opisu; zakłada się że wniosek jest innowacyjny lub nie – nie ma skali czy jest bardziej czy mniej innowacyjny.
- 2) Dla operacji z zakresu inwestycji: niestandardowe lub pro-ekologiczne rozwiązania konstrukcyjne, technologiczne, architektoniczne lub/i partycypacyjne wykorzystanie powstałej infrastruktury (współpraca międzysektorowa służąca realizacji celów inwestycji, wykorzystanie potencjału obiektu). Udowodnienie innowacyjności będzie leżeć po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z opisu projektu inwestycji; oceniany będzie brak lub istnienie innowacyjności.
- 3) Dla projektów grantowych: niestandardowe wykorzystanie w ramach operacji lokalnych zasobów (przyrodniczych, kulturalnych, społecznych itp.), a zwłaszcza pozytywny wpływ na ochronę środowiska lub przeciwdziałanie zmianom klimatycznym lub/i nowatorskie podejście w projekcie do wsparcia grup defaworyzowanych. Udowodnienie innowacyjności będzie leżeć po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z opisu; oceniany będzie brak lub istnienie innowacyjności.

Zmiany kryteriów wyboru zatwierdza Zarząd na wniosek co najmniej połowy członków Rady LGD, 5 członków Stowarzyszenia lub wszystkich członków Zarządu, lub w ramach ewaluacji, na podstawie raportu cząstkowego zawierającego wnioski i rekomendacje dotyczące lokalnych kryteriów wyboru. **Zmiana kryteriów następuje po przeprowadzeniu konsultacji społecznych i uzyskaniu zgody instytucji wdrażającej na ich zmianę.** O zmianie kryteriów LGD i potencjalni beneficjenci będą informowani poprzez stronę internetową LGD. **Dokładna, przejrzysta procedura umieszczona jest w Procedurze ustalania i zmiany kryteriów. Kryteria posiadają metodologię wyliczenia, są mierzalne, zawierają szczegółowe opisy wyjaśniające sposób oceny, wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium i nie budzą wątpliwości interpretacyjnych, są powiązane z diagnozą i odnoszą się do wskaźników produktu i rezultatu. Dodatkowo zawierają opisy i definicje a sposób przyznawania wag nie budzi wątpliwości. Powyższe informacje zamieszczone są w Kartach merytorycznych oceny operacji wg lokalnych kryteriów**

6.3 WARUNKI PRYZNAWANIA POMOCY FINANSOWEJ W RAMACH PODDZIAŁANIA „WSPARCIE NA WDRAŻANIE OPERACJI W RAMACH STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ”

LGD planuje prowadzenie naborów na wybrane zakresy opisane w § 2 ust. 1 Rozporządzenia Min. Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r.

Ustalono następujące poziomy wsparcia w ramach zakresu wskazanego w:

- § 2 ust. 1 pkt. 2 lit. a: pomoc przyznawana jest w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych, a kwota wsparcia wynosi 50 tys. zł,

- § 2 ust. 1 pkt. 2 lit. b: pomoc przyznawana jest w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych, a kwota wsparcia do 500 tys. zł zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r.
- § 2 ust. 1 pkt. 2 lit. c: pomoc przyznawana jest w wysokości do 70% kosztów kwalifikowanych, a maksymalna kwota wsparcia wynosi do 300 tys. zł, przy założeniu utworzenia minimum 3 miejsc pracy (z zachowaniem proporcjonalności kwoty do miejsc pracy),
- w zakresie innym niż wymieniony w § 2 ust. 1 pkt. 2 lit. a, c:
pomoc przyznawana jest w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych, a w przypadku jednostki samorządu terytorialnego pomoc przyznawana jest w wysokości do 63,63%. Kwota wsparcia dla grantobiorców stanowi do 100% wartości operacji, przy założeniu, gdy wartość operacji nie będzie wyższa niż 50 000 złotych oraz niższa niż 5 tys. złotych. Wysokość wsparcia wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Na operacje w zakresie „podejmowanie działalności gospodarczej” wnioskodawca otrzymuje wsparcie finansowe w ustalonej kwocie 50 000 zł na jedną operację, przy założeniu, że dana operacja została wybrana przez Radę. LGD traktuje tę pomoc jako premię dla wnioskodawcy. Uruchomienie takiej premii jest dla LGD idealnym rozwiązaniem, ponieważ wiele młodych osób nie stać na samodzielne założenie przedsiębiorstwa ze względu na brak płynności finansowej. Posiadają doświadczenie lub kwalifikacje, dzięki którym z pewnością mogliby zrealizować swoje plany. Jest to kwota stała, o którą będą mogli ubiegać się wnioskodawcy, przy czym dołączony biznesplan musi uzasadniać wnioskowaną kwotę. Wnioskowana kwota musi być równa kwocie wsparcia.

Powołując się na Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. §15 ust 3, wysokość wsparcia dla wnioskodawcy przyznawana na jedną operację w zakresie innym niż podejmowanie działalności gospodarczej, nie może przekroczyć 300 tys. zł. Na podstawie §18 ust 1 pkt a w/w Rozporządzenia, w przypadku wnioskodawcy wykonującego działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej wysokość wsparcia nie może być wyższa niż 70% kosztów kwalifikowanych. W przypadku jednostek sektora finansów publicznych kwota wsparcia dla wnioskodawcy wynosi do 63,63% kosztów kwalifikowanych na jedną operację, co wynika z Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. §18 pkt 2.

Kwota wsparcia dla wnioskodawcy w zakresie operacji własnych wynosi do 50 tys. zł na jedną operację. Wnioskodawcą operacji własnych może być LGD, pod warunkiem, że nikt inny uprawniony do wsparcia nie zgłosił zamiaru realizacji tej operacji.

6.4 INFORMACJA O REALIZACJI PROJEKTÓW GRANTOWYCH, OPERACJI WŁASNYCH ORAZ PROJEKTÓW WSPÓŁPRACY:

Projekty grantowe

LGD planuje zrealizować minimum 5 projektów grantowych przy czym wartość pojedynczego grantu (każdego zadania służącego osiągnięciu celu projektu grantowego, jakie ma być zrealizowane przez grantobiorcę) nie będzie wyższa niż 50 tys. złotych oraz nie niższa niż 5 tys. złotych. Projekty grantowe będą miały następującą tematykę przewodnią: mała infrastruktura turystyczna, mała infrastruktura społeczno-kulturalna i rekreacyjno-sportowa, wzmacnianie kapitału społecznego, promocja turystyczna obszaru.

Opracowano szczegółowe procedury opisujące proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę projektów grantowych i zostały one umieszczone w Procedurze wyboru i oceny grantobiorców wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitoringu i kontroli.

Operacje własne

LGD zamierza zrealizować Operacje Własne tylko pod warunkiem, że operacje te nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców (**Zgodnie z art. 17 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności**). Proponowany projekt operacji własnej dotyczący wprowadzenia na rynek obszaru LGD marki „Dolina Noteci”. LGD posiada przygotowaną strategię promocyjną takiej marki, opartą na badaniach prowadzonych w 2014 r. Operacja zakłada sfinansowanie: powołania Kapituły Marki, zaprojektowania i wykonania egzemplarzy statuetki marki, wydania materiałów informacyjnych i promocyjnych dotyczących marki, i przyznania marki pierwszym podmiotom z terenu LGD. Działanie to, poprzez lokalną aktywizację, przyczyni się do integracji różnych podmiotów działających na obszarze LGD, a także do ich promocji. LGD zrealizuje samodzielnie operacje własne pod warunkiem, że nie zgłosi się inny podmiot z obszaru LGD gotowy zrealizować to przedsięwzięcie. **Opracowano przejrzyste procedury wyboru i oceny operacji własnych.**

Projekty współpracy

1. Międzynarodowy projekt współpracy Polsko-Słowackiej

Partnerzy widzą wiele łączących ich podobieństw (np. zmiany społeczne, bogactwo kulturowe, duża liczba drobnych przedsiębiorstw). Potwierdzeniem woli współpracy przez partnerów projektu jest wprowadzenie założeń do własnej strategii rozwoju. Projekt przewiduje bardzo duże grono partnerów, aż 20 LGD a w nich oprócz Stowarzyszenia „Dolina Noteci”: LGD „Region Wołoszczowski”, LGD „Białe Ługi”, LGD „Dorzecze Bobry”, Stowarzyszenie LGD „Kamienny Krąg”, LGD „Nad Czarną i Pilicą”, Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania – Wokół Łysej Góry”, Stowarzyszenie LGD „Razem na Piaskowcu”, Stowarzyszenie LGD „Kraina Rawki”, LGD Poniemie, LGD „Perły Czarnej Nidy”, LGD Ziemi Sandomierskiej, LGD „Zielony Wierzchołek Śląska”, „LGD – Dorzecze Wisły”, LGD –

Owocowy Szlak, Lider Zielonej Wielkopolski, LGD „Perły Ponidzia”, LGD „Korona Sądecka”, „LGD Powiaty Opawskiego”, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej. Projekt będzie realizowany w okresie 2018-2019 a jego cele są następujące: Cel ogólny: Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy; Cel szczegółowy: Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości. Zakłada się różnorodność działań, przy tak dużej ilości podmiotów zapewne zostaną podjęte porozumienia, które określą szczegółowo, które z działań będą realizowane i w jakim stopniu. Projekt realizuje cele szczegółowe LSR oraz następujące wskaźniki produktu: Liczba realizowanych projektów współpracy w liczbie: 1. Większość ustaleń będzie podjętych we wrześniu 2018 r., kiedy to planuje się zorganizowanie konferencji dotyczącej projektu współpracy. Tak duża ilość partnerów projektu współpracy wymaga odpowiedniego czasu przygotowawczego, tym bardziej, iż projekt przewiduje partnerów ze Słowacji.

2. Centrum Edukacji Lokalnej Przedsiębiorczości o akronimie CEL

Projekt przewiduje niewielkie grono partnerów, a tematyka przewodnia została nakierowana na działania związane z rozwijaniem przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Potwierdzeniem woli współpracy przez partnerów projektu jest wprowadzenie założeń do własnej strategii rozwoju. Partner (LGD): LGD Lider Zielonej Wielkopolski. Projekt będzie realizowany w roku 2017. W wyniku realizacji projektu zostanie osiągnięty następujący cel:

„Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy poprzez stworzenie warunków do zintegrowanych działań dla przedsiębiorców, osób poszukujących pracy, placówek oświatowych i instytucji wspierających rynek pracy”.

Podejmowane mogą być następujące działania: doradztwo dla grup defaworyzowanych, doradztwo zawodowe oraz konkurs na najskuteczniejszego przedsiębiorcę z obszaru LGD „Dolina Noteci”; wizyty studyjne.

Projekt realizuje cele LSR: cel ogólny: Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy; cel szczegółowy: Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości.

Projekt realizuje cele szczegółowe LSR oraz następujące wskaźniki produktu: Liczba zrealizowanych projektów współpracy w liczbie: 1

Reasumując zostaną zrealizowane dwa projekty współpracy o takim samym celu ogólnym, szczegółowym oraz identycznym wskaźniku produktu, przy czym różnica pomiędzy nimi zachodzi w ilości partnerów i różnorodności działań. Jakość obydwu zakłada się na jednakowym wysokim poziomie, zarówno w skali krajowej jak i międzynarodowej.

ROZDZIAŁ VII – PLAN DZIAŁANIA

Plan działania w podziale na wyodrębnione w konsultacjach społecznych trzy cele ogólne, stanowi załącznik do LSR. Przedstawia sposób osiągnięcia wskaźników dla celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć. Wszelkie działania prowadzone przez LGD będą miały na celu systematyczną realizację założeń LSR. Intensywność prowadzenia naborów oraz wybór typów operacji będą ustalane w taki sposób, aby LGD bezproblemowo uzyskiwała wymagane poziomy realizacji wskaźników w kluczowych momentach pomiaru tzn. za okres lat 2016 – 2018, 2019 – 2021 oraz 2022 – 2023.

Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu oraz realizacji budżetu LSR w Planie działania jest racjonalny, gdyż planuje się już w pierwszym przedziale czasowym uruchomienie całej kwoty dotyczącej infrastruktury konkursowej. Z doświadczenia LGD wynika, że wszelkie operacje dotyczące budowy, często przeciągają się w czasie, który to jest bardzo ważnym czynnikiem dotyczącym sprawnej realizacji LSR. Stowarzyszenie oczywiście w przypadku tzw. zwolnienia środków będzie wnosilo do Instytucji Wdrażającej wnioski o zgodę na kolejny nabór, o ile zajdzie taka potrzeba. Przez cały okres trwania naborów prowadzone będzie systematyczne doradztwo oraz szkolenia dla beneficjentów. Ich intensywność oraz tematyka będą na bieżąco modyfikowane w zależności od potrzeb wnioskodawców oraz zakresu oczekiwanego wsparcia. Cele szczegółowe 1.2 i 3.2 będą realizowane głównie przez granty lub operacje własne. O ile ostatni zależy od sprawności LGD, o tyle beneficjentami grantów będą w dużej mierze organizacje pozarządowe i osoby fizyczne. Te dwie grupy wymagają wsparcia merytorycznego oraz technicznego. Zakłada się łączenie różnych potrzeb w grupy zbieżnych inicjatyw, oraz animowanie współpracy między wnioskodawcami (zadanie biura LGD). Cele szczegółowe 1.1 i 3.1 dotyczą tworzenia lub/i wykorzystywania do celów społecznych różnego typu infrastruktury. Przeprowadzana będzie analiza potrzeb odnośnie infrastruktury. Należy badać czy m. in. lokalizacja danej inwestycji nie pogłębi postaw roszczeniowych mieszkańców, którzy są takiej infrastruktury pozbawieni lub mają do niej ograniczony dostęp. Należy zadbać o równomierny rozwój obszaru i niwelowanie barier w dostępie do dóbr społecznych m. in. w postaci ogólnodostępnej infrastruktury społecznej, rekreacyjnej, sportowej i turystycznej. Cel szczegółowy 2.1. – przewiduje się intensywne doradztwo i szkolenia. Szczególnymi działaniami aktywizującymi zostaną objęte osoby zagrożone wykluczeniem z rynku pracy (głównie grupy defaworyzowane). Szkolenia dotyczyć będą nie tylko kompetencji do pozyskiwania środków z PROW 2014–2020, ale także tego, jak rozpocząć własną działalność gospodarczą, powrócić do aktywności zawodowej jako pracownik etatowy lub właściciel własnego biznesu, czy też jak skutecznie rozwijać własny biznes. Duży

nacisk zostanie położony na zapoznanie z prawami, ale i obowiązkami beneficjentów dotyczących uzyskanego dofinansowania. Jest to bardzo ważne zważywszy na liczbę wnioskodawców, którzy w okresie 2007–2013 rezygnowali z realizacji wniosków tuż przed podpisaniem umowy lub nawet w trakcie jej realizacji, nie zdając sobie sprawy, że ich decyzje o rezygnacji ze wsparcia lub modyfikacja wniosków obniżająca wartość projektu, miały bardzo niekorzystny wpływ na stopień wykorzystania budżetu przez LGD. Uświadomienie tego wnioskodawcom jest konieczne, aby w przyszłości uniknąć takich sytuacji. Realizacja przedsięwzięć objętych celami szczegółowymi potrwa maksymalnie do roku 2022, a od 2019 roku przewiduje się kampanię informacyjno-promocyjną na temat zrealizowanych projektów. Stale rosnące zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców poszukujących źródeł finansowania dla swoich projektów oraz dotychczasowe doświadczenie LGD w prowadzonych wcześniej naborach pokazują, iż zainteresowanie środkami finansowymi skierowanymi na obszary wiejskie jest wciąż wysokie. Wsparcia poszukują zarówno potencjalni jak i obecni przedsiębiorcy, a także organizacje pozarządowe oraz JSFP. Duża aktywność wnioskodawców, połączona ze stałym wsparciem i doradztwem prowadzonym przez biuro LGD gwarantuje powodzenie realizacji celów LSR.

Zgodność celów z celami PROW:

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z 3 celami przekrojowymi PROW: Ochrona środowiska; Przeciwdziałanie zmianom klimatu; Innowacyjność

1.3. cel szczegółowy: Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu, przedsięwzięcie 1.3.1 Organizacja operacji proekologicznych ze wskaźnikiem produktu: Liczba operacji promujących ochronę środowiska i przeciwdziałających zmianom klimatu; 2.1.2 Przedsięwzięcie: Wprowadzanie nowych technologii i rozwiązań; wskaźnik produktu: Operacje ukierunkowane na ochronę środowiska i podnoszenie świadomości ekologicznej.

Kryteria wspólne dla wszystkich operacji zapewniające realizację celów PROW w LSR:

Wnioskodawca przewidział wykorzystywanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i podnoszeniu świadomości ekologicznej; wnioskodawca nastawiony jest na działalność innowacyjną. Operacja uwzględniająca opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów i procesów. Działania dotyczące przeciwdziałaniu zmianom klimatu ujęte zostały w aktywizacji, gdyż społeczność lokalna wskazała ten proces jako długofalowy i mogący odnieść sukces tylko poprzez działanie ciągłe i systematyczne, a w szczególności edukacyjne. Takie zdanie ma także profesor nauk o ziemi Zbigniew W. Kundzewicz, twierdząc, że każdy może dołożyć swoją cegiełkę w tym temacie, jednakże musi zostać uświadomiony aby mieć wiedzę odnośnie korzyści lub fatalnych skutków swoich działań. LGD idąc za tym przykładem i pod wpływem lokalnej społeczności wyznaczyła odpowiednie zadanie dla tego działania.

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020, kryteria wyboru zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla tych celów.

ROZDZIAŁ VIII – BUDŻET LSR

Europejski Fundusz Strukturalny i Inwestycyjny, w skład którego wchodzi Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, jest jedynym funduszem, z którego LGD czerpie środki na realizację LSR, aktywizację, projekty współpracy i koszty bieżące, dlatego też zasadne jest stwierdzenie, że LSR jest strategią jednofundusową, wykorzystującą środki PROW 2014-2020. Zakres wsparcia oraz wkład środków publicznych w jej realizację na poszczególne działania PROW przedstawia budżet, stanowiący załącznik do LSR. Wysokość kosztów bieżących określono zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi. W planie finansowym uwzględniono wielkość wkładu w podziale na wkład EFRROW, budżet państwa, oraz wkład pochodzący od beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych, dla których określono wsparcie na działania inwestycyjne, wymagające większych nakładów finansowych. **LGD zakłada, iż zaangażowanie środków innych niż środki PROW będzie większe niż jest to określone w trakcie konsultacji społecznych. Uzyskanie takiego efektu będzie możliwe dzięki zastosowanym kryteriom wyboru operacji np. wnioskowana kwota pomocy nie przekracza (...), udział wkładu własnego jest wyższy niż wymagany o (...).** Koszty określone jako bieżące, to przede wszystkim koszty związane z zarządzaniem procesem wdrażania LSR, w tym koszty wynagrodzeń personelu, utrzymania i wyposażenia biura LGD, koszty usług (księgowo, pocztowe, telekomunikacyjne, bankowe, informatyczne, informacyjne), szkolenia. W skład tych kosztów wchodzi również działania monitorujące i ewaluacyjne. Kolejną grupę kosztów stanowią wydatki na działania aktywizacyjne. Obejmują one koszty związane ze szkoleniem osób zaangażowanych w realizację LSR, animowaniem, wspieraniem społeczności lokalnych w zakresie realizacji celów oraz działaniami szkoleniowymi i doradczymi, a także informacyjno-promocyjnymi i edukacyjnymi dotyczącymi całego obszaru LGD.

W budżecie LSR zabezpieczono także środki finansowe na realizację projektów współpracy. Wynoszą one 5% wysokości wsparcia z budżetu przeznaczanego na realizację działania 19.2. Środki przewidziane na projekty

współpracy przyczynią się do podniesienia kompetencji lokalnych społeczności. Zrealizowane projekty poprawiają integrację, wymianę doświadczeń i nawiązywanie współpracy pomiędzy podmiotami z terenu LGD, ale także z LGD ze Słowacji.

Powiązanie budżetu z celami LSR:

Zarówno budżet, jak i plan działania, ściśle wiążą się z celami i przedsięwzięciami. Szczegółowe zależności pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami, odnoszącymi się do poszczególnych celów, są widoczne w Załączniku nr 3 do LSR (Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu).

Operacje Własne LGD – operacje kluczowe dla osiągnięcia celów LSR, realizowane będą przez LGD, pod warunkiem, że operacje te nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców. **Dodać należy, iż LGD ustanowiła kryteria punktujące większe zaangażowanie środków własnych, dlatego sama także przewiduje większy udział środków własnych niż wynikający z przepisów dotyczących poszczególnych programów.** Jest to podejście zgodne z zasadami przyznawania środków, które mają być niedyskryminujące dla wszystkich podmiotów przystępujących do konkursów. W ramach PROW kwota na realizację LSR zależna jest od liczby mieszkańców na obszarze gmin, których łączna liczba ludności na dzień 31.12.2013 r. wynosiła 41 253 mieszkańców. Ponieważ są to albo gminy wiejskie albo miejsko-wiejskie i nie występują na ich obszarze miasta powyżej 20 000 mieszkańców, całą liczbę ludności wzięto pod uwagę przy wyliczaniu kwoty dostępnej z PROW na realizację LSR. Zgodnie z rekomendacjami LGD mieści się w kategorii budżetowej: od 40 000 do 49 999, tj. 6 000 000 zł na realizację LSR z PROW. Zgodnie z wytycznymi wyliczono kwotę w ramach wsparcia na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (poddziałanie 19.4), gdzie dla obszaru o powyższym przedziale mieszkańców przewiduje się kwotę w wysokości 1 450 000,00 zł. Kwota ta została podzielona na: - koszty bieżące – 1 420 000 zł i aktywizacje – 30 000 zł. Wsparcie dotyczące kosztów bieżących wiąże się z największymi kosztami dotyczącymi wynagrodzeń i usług. Z doświadczenia LGD wynika, iż słabo opłacani pracownicy po etapie przeszkolenia i uzyskaniu odpowiedniej wiedzy odchodzą do prywatnych firm zajmujących się doradztwem unijnym. W celu zapobieżenia takim sytuacjom, stowarzyszenie stara się zabezpieczyć środki finansowe na ten cel. Koszty aktywizacji zostały przewidziane zgodnie z potrzebami potencjalnych beneficjentów, społeczności lokalnej i organów stowarzyszenia.

W roku 2019, zgodnie z zarządzeniem MRiRW dotyczącym zrealizowania tzw. pierwszego kamienia milowego, LGD uzyskało możliwość wnioskowania o dodatkowe środki finansowe na wsparcie realizacji operacji w ramach LSR, tzw. bonusu. LGD wnioskuje o 650 000 zł, którą to kwotę przeznacza na Cel szczegółowy 2.1., z czego 150 tys. dodatkowych środków przeznaczona zostanie na operacje polegające na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa, a 500 tys. zł na utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego.

Opis powiązania budżetu z celami i przedsięwzięciami.

Zaplanowany budżet opiera się na racjonalnym harmonogramie dopasowanym do lokalnych potrzeb, ale również możliwości LGD, i zapewnia on systematyczną i ciągłą realizację LSR. Szczegółowe postępy realizacji budżetu na przestrzeni całego okresu wdrażania LSR przedstawione zostały w Planie działania, w rozdziale VII. W tym rozdziale należy jednak wskazać kwestie, które w największym stopniu determinowały podział budżetu pomiędzy poszczególne cele ogólne i szczegółowe, a co za tym idzie, przedsięwzięcia. Na zaakcentowanie zasługuje fakt, iż planowanie budżetu miało bezpośredni związek z opracowywaniem celów ogólnych LSR i ma swoje odzwierciedlenie w przyjętym ich układzie w Strategii.

Cel szczegółowy 1.1 - Rozwój infrastruktury turystycznej - kwota z budżetu na realizację celu to **1 178 454,20 zł** co stanowi **19,64 %** wykorzystania budżetu na realizację celu, **powiązanie** budżetu planu działania z celami LSR. Działania w postaci budowy i przebudowy nadal są często wskazywaną operacją, głównie przez JSFP, organizacje pozarządowe. Taki cel wymaga nakładów finansowych, które są niezbędne dla równomiernego rozwoju regionu i podniesienia jego atrakcyjności. W tym celu przewidziano jeden projekt grantowy wysokość dofinansowania w ramach projektów grantowych ustalono do 100% kosztów kwalifikowanych, co wynika z konsultacji społecznych.

Cel szczegółowy 1.2 - Promocja turystyczna obszaru - kwota z budżetu założona na realizację celu to **300 000 zł (Projekt grantowy)**, co stanowi około **5 %** wykorzystania budżetu na realizację celu, **powiązanie** budżetu planu działania z celami LSR. Zakłada się, iż działania promocyjne realizowane będą z wykorzystaniem elementów dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego poprzez zastosowanie narzędzi w postaci: wydarzeń kulturalnych, publikacji, wsparcia dla zespołów folklorystycznych oraz innych alternatywnych form promocji. Poziom zarezerwowanego budżetu jest wystarczający do wypromowania lub wzmocnienia promocji głównych atrakcji obszaru a jednocześnie zintegrowania ich z nowo powstałymi obiektami wartymi wsparcia promocyjnego. Wysokość przeznaczonych środków z budżetu wynika z konsultacji społecznych i otrzymanych fiszek projektowych.

Cel szczegółowy 2.1 - Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości - kwota z budżetu na realizację celu to **3 000 000 zł**, co stanowi **50 %** wykorzystania budżetu na realizację celu, **powiązanie** budżetu planu działania z celami LSR. W szczególności wskazać należy przeznaczenie 50% wszystkich środków dostępnych dla LGD na realizację unijnego celu dotyczącego wzrostu zatrudnienia. Premia na rozpoczęcie działalności gospodarczej wynosić będzie 50 tys. zł. Premia będzie wypłacana w formie płatności ryczałtowej w wysokości 100% kosztów wskazanych we wniosku i biznesplanie, natomiast środki na rozwój istniejącego przedsiębiorstwa wynosić mogą do 300 tys. zł, przy 70% kosztów kwalifikowanych określonych we wniosku i biznesplanie. Dla rozwoju uśredniono wielkość przewidzianych do utworzenia miejsc pracy, na każde 100 tys. zł zakłada się utworzenie jednego miejsca pracy. Szczególnie

w odniesieniu do tego celu w kryteriach premiuje się wskazane w LSR grupy defaworyzowane. Uwagi zgłoszone w procesie konsultacji społecznych: przeznaczenie większej części niż pierwotnie planowana na zakładanie działalności gospodarczej z uwagi na to, że brak jest możliwości pozyskiwania dofinansowania na rozpoczęcie działalności w ww. kwocie.

Jak wcześniej wspomniano, LGD uzyskało możliwość wnioskowania o dodatkowe środki finansowe na wsparcie realizacji operacji w ramach LSR, tzw. bonusy. Kwota 650 000zł w całości przeznaczona jest na Cel szczegółowy 2.1 – Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości, z czego 150 tys. dodatkowych środków przeznaczona zostanie na operacje polegające na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa, a 500 tys. zł na utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego. Wysokość wsparcia ustalono do 100% kosztów kwalifikowanych i wynika to z konsultacji społecznych.

W roku 2020 Stowarzyszenie po raz kolejny otrzymało możliwość wnioskowania o wsparcie budżetu strategii w ramach II bonusu w maksymalnej dostępnej wysokości w kwocie 660 000,00 zł; z czego 400 000,00 zł wdrożono w Cel 2 dot. Tworzenia i rozwoju przedsiębiorczości, natomiast pozostałe 260 000,00 zł przypisano do Celu 3 w ramach Wzmocnienia aktywności i integracji społecznej oraz wspieranie podmiotów działających w tych dziedzinach.

Cel szczegółowy 3.1 - Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej - kwota z budżetu na realizację celu to **1 222 545,80 zł**, co stanowi **20,37 %** wykorzystania budżetu na realizację celu, **powiązanie** budżetu planu działania z celami LSR. Dla tego celu występuje duża różnorodność planowanych inwestycji, m.in. w place zabaw, obiekty sportowe, rekreacyjne. W tym celu przewidziano jeden projekt grantowy (zakładana wielkość to 300.000zł) wysokość dofinansowania w ramach projektów grantowych ustalono do 100% kosztów kwalifikowanych, co wynika z konsultacji społecznych.

Cel szczegółowy 3.2 - Wzmocnienie kapitału społecznego – założona kwota z budżetu na realizację celu to **300 000 zł**, co stanowi **5 %** wykorzystania budżetu na realizację celu, **powiązanie** budżetu planu działania z celami LSR. Działania w obrębie tego celu zawierają się w operacjach miękkich, które z natury swej odznaczają się znacznie mniejszą kapitałochłonnością od inwestycji. W ramach celu zakłada się realizację przedsięwzięć o charakterze społecznym, integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym. W ramach tego celu realizowane są koszty bieżące. Udział procentowy wynika z efektów konsultacji i zgłoszonych projektów (fiszki projektowe) oraz czasookresu w jakim miałyby proponowane operacje zostać realizowane.

ROZDZIAŁ IX – PLAN KOMUNIKACJI

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania lokalnej strategii rozwoju jest warunkiem nieodzownym w osiągnięciu założonych efektów. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne – LGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD, która w swej działalności korzysta ze środków publicznych.

9.1 CELE DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH

Celem strategicznym w strategii komunikacji opracowanej przez Stowarzyszenie Dolina Noteci jest zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku naszej LGD, będącej realizatorem LSR 2014-2020 i stosującej w tej realizacji podejście LEADER. Takie podejście do konstrukcji strategii komunikacji sprawia, iż pośrednio realizowane są także cele zawarte w PROW 2014-2020. Takie podejście służy też maksymalnemu i efektywnemu wykorzystaniu środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej. Poza tworzeniem trwałego i pozytywnego wizerunku LGD, zadaniem postawionym w celach działań promocyjnych i informacyjnych jest przybliżanie idei przedsięwzięć określonych w LSR i aktywizowanie społeczności lokalnych do włączenia się w realizację LSR poprzez aktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach. Działania komunikacyjne prowadzone będą poprzez zastosowanie odpowiednich metod i narzędzi komunikacji dobranych stosownie do określonych grup docelowych. Wśród celów szczegółowych komunikacji określiliśmy: okresowe informowanie społeczności lokalnej o stanie realizacji LSR, informowanie o ewentualnych zmianach w LSR, wsparcie potencjalnych beneficjentów w zakresie doskonalenia umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych i pozyskiwania środków finansowych z UE, edukacja określonych grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR, popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów innowacyjnych, jak również dotyczących ochrony środowiska, prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR.

Przygotowując się do opracowania LSR zapytano mieszkańców o sposób zdobywania informacji na temat wydarzeń lokalnych. Z analizy ankiet wywnioskować można, że najważniejsze źródła informacji dla mieszkańców to jest prasa lokalna. Duża grupa mieszkańców informacje zdobywa także poprzez czytanie wiadomości na słupach ogłoszeniowych, tablicach informacyjnych w swoich miejscowościach (dotyczy to głównie mieszkańców wsi). Popularnym źródłem informacji lokalnych jest Internet, zwłaszcza media społecznościowe i strony internetowe lokalnych instytucji, organizacji pozarządowych, lokalne portale internetowe. Najmniej popularne źródła informacji to, telewizja regionalna, ulotki dostarczane do skrzynki pocztowej. Do skutecznych metod informowania zaliczyć także

trzeba informowanie lokalnych liderów (np. sołtysów, członków rad sołeckich, którzy są naturalnymi lokalnymi liderami w swoich miejscowościach). Liderzy to także doskonałe źródło informacji zwrotnej dla LGD. Większość mieszkańców informacje czerpie od innych osób oraz z prasy lokalnej, natomiast z internetowych źródeł informacji najchętniej korzystają osoby młode i młodzież.

9.2 GŁÓWNI ADRESACI DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH (GRUPY DOCELOWE)

Lokalna społeczność jest zbiorem grup różniących się na wielu płaszczyznach, nie tylko ze względu na wiek, płeć, wykształcenie czy zawód ale także każda grupa ma inne potrzeby. W tym miejscu należy podkreślić znaczenie podziału ogółu lokalnej społeczności na grupy docelowe. Prawdopodobieństwo przekazania informacji zależy nie tylko od formy komunikacji, ale także od odpowiednio dobranych działań do adresatów. LGD wyróżniła kilka grup docelowych:

Spoleczność lokalna – mieszkańcy obszaru

Jednym z celów strategii jest aktywizacja mieszkańców obszaru. W związku z tym adresatem jest każdy mieszkaniec gminy członkowskiej. Informacja przekazywana przez LGD musi być ogólna, ale wymagająca użycia wszystkich możliwych środków przekazu w formach tradycyjnych i nowoczesnych, tak by dotarła do każdego przedstawiciela społeczności lokalnej.

Grupy defaworyzowane

Na obszarze LGD Dolina Noteci wytypowano 4 grupy defaworyzowane –niepełnosprawni, osoby po 55 r. ż. oraz ludzie młodzi do 26 r. ż., kobiety. Ze względu na zróżnicowanie grup defaworyzowanych należy uwzględnić różnorodność środków przekazu, tak aby informacja miała szeroki zasięg. W związku z tym zostaną wykorzystane takie formy przekazu jak: Internet, tablice ogłoszeń, prasa, a także współpraca z instytucjami skupiającymi grupy defaworyzowane takie jak: Ośrodki Zdrowia, placówki oświatowe, informacja na stronie internetowej LGD, udział w targach gospodarczych na obszarze LGD, szkolenia dedykowane osobom z grupy defaworyzowanej, doradztwo indywidualne pracownika Biura LGD, poczta elektroniczna.

Komunikacja z osobami z różnymi niepełnosprawnościami

Podstawowym wymogiem komunikacji jest zapewnienie równego dostępu do informacji na temat LSR. Należy dążyć do tego, aby skuteczność komunikacji z osobami z różnymi niepełnosprawnościami była taka sama, jak w przypadku komunikacji z pozostałymi grupami. Wypełnienie tych wymogów wiąże się z zastosowaniem w komunikacji z osobami z niepełnosprawnościami następujących zasad: przewidywanie potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami i uwzględnianie ich na etapie planowania danego działania informacyjnego, promocyjnego lub edukacyjnego; uzupełnienie standardowego sposobu komunikacji o dodatkowe środki, które pomogą osobom z różnymi niepełnosprawnościami w odbiorze komunikatu; dopasowanie zastosowanych środków oraz kontekstu komunikacji do różnych rodzajów niepełnosprawności. Przykłady konkretnych rozwiązań w komunikacji z osobami niepełnosprawnymi: indywidualne konsultacje u klienta przeprowadzone przez pracownika Biura LGD; zakres usługi informacyjnej i doradczej identyczny jak dla konsultacji w Biurze LGD; przedstawiciele środowisk i organizacji pozarządowych z obszaru działania LGD funkcjonujących na rynku osób z różnymi niepełnosprawnościami będą zapraszani na organizowane konferencje i szkolenia; stworzenie bazy mailowej do przedstawicieli środowisk i organizacji pozarządowych z obszaru działania LGD funkcjonujących na rynku osób z różnymi niepełnosprawnościami i wykorzystanie jej do dwukierunkowego przepływu informacji.

Komunikacja z młodzieżą do 26 r. życia

Skuteczność komunikacji z osobami młodymi zależeć będzie od atrakcyjności przekazu i zastosowanych środków przekazu. Wypełnienie tych wymogów wiąże się z zastosowaniem następujących zasad: przewidywanie potrzeb osób młodych i uwzględnianie ich na etapie planowania danego działania informacyjnego, promocyjnego lub edukacyjnego; uzupełnienie standardowego sposobu komunikacji o dodatkowe środki przekazu, które trafią do osób młodych z komunikatami; dopasowanie zastosowanych środków oraz kontekstu komunikacji do potrzeb osób młodych. Przykłady konkretnych rozwiązań w komunikacji z osobami młodymi: organizowanie spotkań w instytucjach i organizacjach działających na rzecz ludzi młodych przeprowadzone przez pracownika Biura LGD; przedstawiciele środowisk i organizacji pozarządowych działających na rzecz ludzi młodych będą zapraszani na organizowane konferencje i szkolenia; stworzenie bazy mailowej do przedstawicieli środowisk i organizacji pozarządowych z obszaru działania LGD działających na rzecz ludzi młodych i wykorzystanie jej do dwukierunkowego przepływu informacji, wykorzystanie w działaniach komunikacyjnych portali społecznościowych

Komunikacja z osobami w wieku po 55 r. życia

Skuteczność komunikacji z osobami w wieku powyżej 55 lat zależeć będzie od atrakcyjności przekazu oraz od wybranych środków przekazu. Wypełnienie tych wymogów wiąże się z zastosowaniem w komunikacji z tymi osobami następujących zasad: przewidywanie potrzeb osób w wieku ponad 55 lat i uwzględnianie ich na etapie planowania danego działania informacyjnego, promocyjnego lub edukacyjnego; uzupełnienie standardowego sposobu komunikacji o dodatkowe środki przekazu, które trafią do osób w wieku ponad 55 lat z komunikatami; dopasowanie zastosowanych środków oraz kontekstu komunikacji do potrzeb osób w wieku ponad 55 lat. Przykłady konkretnych rozwiązań w komunikacji z osobami w wieku ponad 55 lat: organizowanie spotkań w instytucjach i organizacjach działających na rzecz ludzi w wieku ponad 55 lat, przeprowadzone przez pracownika Biura LGD; przedstawiciele środowisk i organizacji pozarządowych działających na rzecz osób w wieku ponad 55 lat będą zapraszani na organizowane konferen-

cje i szkolenia; stworzenie bazy mailowej do przedstawicieli środowisk i organizacji pozarządowych z obszaru działania LGD działających na rzecz osób w wieku ponad 55 lat i wykorzystanie jej do dwukierunkowego przepływu informacji.

Komunikacja z grupą defaworyzowaną kobiety

Grupa defaworyzowana, która zawiera w sobie osoby o tak różnej strukturze dostępności komunikacyjnej wymaga zastosowania praktycznie wszystkich metod o których była mowa we wcześniejszych opisach ma to swoje odzwierciedlenie choćby w fakcie, że nie ma ograniczenia wiekowego, społecznego. Przekaz musi być nakierunkowany zarówno do osób młodych jak i starszych, zamieszkujących tereny wiejskie i miejskie. W trakcie konsultacji społecznych wskazana grupa potwierdziła, iż dobrym sposobem jest ciekawa informacja publiczna, bezpośrednie kontakty drogą email a przede wszystkim spotkania informacyjno- konsultacyjne.

Beneficjenci to segment bezpośrednio zaangażowany we wprowadzanie zmian, osoby i organizacje ubiegające się lub mogące się ubiegać o współfinansowanie operacji – są to liderzy zmian. Potrzeby komunikacyjne dotyczyć będą kwestii ściśle merytorycznych związanych bezpośrednio z realizowaną operacją. Należy pamiętać, że jest to grupa, którą należy motywować do promowania własnej operacji, do dzielenia się swoimi pozytywnymi doświadczeniami z reprezentantami pozostałych grup.

Potencjalni beneficjenci wymagają motywacji do podjęcia konkretnych działań. Aktywnie poszukują rozwiązań. Komunikat powinien być dostosowany do potrzeb/oczekiwań potencjalnego beneficjenta. Powinien wskazywać nowe możliwości stwarzane przez LGD, dać szansę i przekonać o korzyściach wynikających z podjęcia „wysiłku” w ubieganiu się o Fundusze Europejskie. Do grupy tej zaliczyć można: porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, instytucje ochrony zdrowia, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, organizacje rolników. LGD udostępnia beneficjentom informacje ważne dla nich z punktu widzenia realizacji projektów. Przede wszystkim LGD zapewnia niezbędne dokumenty określające warunki uzyskania wsparcia. Wszelkie informacje o konkursach zamieszczane są na stronie internetowej LGD. Na każdym etapie realizacji projektów beneficjenci mają możliwość konsultacji z pracownikiem Biura LGD. W miarę zapotrzebowania będą organizowane dla beneficjentów szkolenia/warsztaty specjalistyczne gwarantujące prawidłową realizację projektów.

Przedstawiciele wszystkich sektorów - jednym z celów Strategii jest współpraca międzysektorowa. Sektor gospodarczy reprezentowany przez przedsiębiorców i rolników będzie informowany za pomocą spotkań indywidualnych, grupowych, za pomocą Internetu (głównie poprzez e- mail) ogłoszeń, a także szeroko rozumianej kampanii promującej rozwój przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy i wprowadzenie innowacji. Sektor publiczny będzie informowany poprzez Internet (przede wszystkim e - mail i komunikatory internetowe) spotkania grupowe, indywidualne, tablic ogłoszeń w instytucjach publicznych, poczta tradycyjna. Sektor społeczny wymagać będzie użycia szerszego katalogu środków przekazu. Informacje oprócz stron internetowych lub profilu na portalu społecznościowym, ogłaszane będą za pomocą spotkań z liderami społecznymi, a także poprzez spotkania i konsultacje.

Równocześnie odbiorcami komunikatów są:

Uczestnicy operacji (faktyczni i potencjalni) to osoby aktywnie uczestniczące w operacjach, wśród których szczególne znaczenie mają członkowie grup społecznych stojących przed wyzwaniem/problemami mogącymi ograniczać ich udział w życiu społecznym i gospodarczym; osoby te mogą skorzystać lub korzystają z efektów operacji realizowanych przez liderów zmian. Komunikaty do faktycznych i potencjalnych uczestników projektów powinny obudzić w nich zainteresowanie możliwościami zmian dzięki środkom przewidzianym w LSR oraz przekonać o ich dostępności. Komunikaty powinny wskazywać szanse jakie niesie wsparcie środków przewidzianych w LSR i zawierać przykłady efektywnych rozwiązań zarówno na poziomie organizacji jak i członków określonych społeczności. Przy budowaniu komunikatów należy pamiętać o ich personalizacji, powinny zawierać informacje dotyczące rzeczywistej potrzeby potencjalnego uczestnika operacji. Uczestnicy operacji, to członkowie różnych społeczności, którzy dzięki korzystaniu z operacji realizowanej przez beneficjenta/lidera zmian już uczestniczą w jego realizacji i korzystają z jego efektów. Grupa ta, oczekuje również wsparcia merytorycznego w rozwiązywaniu bieżących problemów, najczęściej dotyczących ich samych, ich sytuacji społecznej lub zawodowej. Istotnym oczekiwaniem członków grupy jest chęć wykorzystania ich wiedzy i zdobytych doświadczeń, po realizacji operacji. Komunikaty powinny zawierać wskazania dotyczące np. szans rynkowych, jakie przed nimi stoją dzięki zrealizowanej operacji, której uczestnikami byli lub są.

Odbiorcy rezultatów komunikacyjnych (rozumiani jako wszyscy mieszkańcy obszaru działania LGD), a także turyści i inwestorzy jako osoby korzystające bezpośrednio i pośrednio z efektów operacji zrealizowanych z udziałem środków przewidzianych w LSR. LGD udostępni beneficjentom informacje ważne dla nich z punktu widzenia realizacji projektów. Przede wszystkim LGD zapewni niezbędne dokumenty określające warunki uzyskania wsparcia. Wszelkie informacje o konkursach będą zamieszczone na stronie internetowej LGD. W miarę zapotrzebowania będą organizowane dla beneficjentów szkolenia specjalistyczne gwarantujące prawidłową realizację projektów. Na każdym etapie realizacji projektów beneficjenci będą mieli możliwość konsultacji z pracownikiem Biura LGD. Mieszkańcy obszaru działania LGD są głównie odbiorcami informacji o operacjach, które zostały lub są realizowane. Odbiorcom rezultatów w komunikatach należy uświadomić, że są „konsumentami” efektów pracy beneficjentów, przez upowszechnianie informacji o korzyściach jakie, dla nich z tego tytułu wynikają. Do szeroko rozumianej opinii publicznej (mieszkańców obszaru działania LGD) kierujemy przede wszystkim komunikaty kształtujące obraz korzyści wynikających z efek-

tywnego wykorzystania środków przewidzianych w LSR, ale również tworzymy ogólne zainteresowanie społeczeństwa szansą, jaką jest wykorzystanie wsparcia. Wynika to z faktu, że w sytuacji, w której społeczeństwo rozumie zachodzące zmiany i dostrzega wynikające ze zmian korzyści, chętniej je wspiera, chociażby powszechną akceptacją, czyli pozytywną opinią publiczną. Do grupy tej zaliczyć można przedstawicieli wcześniej wymienionych grup docelowych programu oraz szeroko rozumiane społeczeństwo (mieszkańców obszaru działania LGD). Nie są to grupy rozłączne. Jedna osoba może być liderem zmian w jednej dziedzinie, w innej uczestniczyć w projektach. Równocześnie wszyscy należymy do szeroko pojmowanej opinii publicznej.

Komunikacja obejmuje wszystkie trzy segmenty. Liderzy zmian są grupą priorytetową z punktu widzenia realizacji LSR. Udział społeczności lokalnych i wyodrębnionych z niej poszczególnych grup adresatów-interesariuszy w procesie komunikacji będzie możliwie szeroki i co do zasady otwarty. Działania komunikacyjne będą kierowane również do partnerów, mediów, instytucji wdrażających Strategię i środowisk opiniotwórczych. Działania te mają na celu promocję efektów dofinansowań z Funduszy Unijnych, upowszechnianiu wiedzy na temat polityki rozwoju lokalnego oraz zapewnienie konkurencyjności regionu na tle kraju.

9.3 RODZAJE DZIAŁAŃ I ŚRODKÓW KOMUNIKACJI

Spośród wielu środków w naszym planie komunikacji uwzględniono kilka narzędzi odpowiadającym celom LSR i określonym grupom docelowym. Wśród tych działań informacyjno-promocyjnych są: Kampanie informacyjne, kierowane do ogółu społeczności lokalnej, a wśród niej potencjalnych beneficjentów. Celem kampanii będzie szeroka informacja i promocja samej LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków aplikacyjnych. W kampaniach zostaną wykorzystane przede wszystkim środki masowego przekazu oraz spotkania bezpośrednie. Materiały informacyjne promocyjne i szkoleniowe (w formie drukowanej i elektronicznej) – będą wykorzystane częściowo w kampanii informacyjnej, a częściowo w realizowanych programach edukacyjnych. Konferencje, spotkania informacyjno-konsultacyjne będą zastosowane głównie celem informacji i wsparcia potencjalnych beneficjentów w postaci informacji i doradztwa merytorycznego. Okazjonalne imprezy masowe – organizowane przez podmioty gospodarcze, społeczne i publiczne oraz uczestnictwo LGD w tego typu imprezach. Portale internetowe – biura LGD oraz podmiotów wchodzących w skład LGD, a także portale społecznościowe. Ten środek komunikacji posłuży nam do prezentacji wszystkich dokumentów związanych z wdrażaniem LSR, a także do bieżącego informowania, np. o terminach naboru wniosków, planowanych konkursach; rodzajach i wysokości wsparcia projektów, etc. Wszystkie informacje udostępniane na portalach internetowych będą miały formę przejrzystą i zrozumiałą dla każdego potencjalnego beneficjenta. Będą także zawierać adresy kontaktowe do osób odpowiedzialnych za wdrażanie LSR, a wiele z nich będzie miało formę interaktywną w postaci możliwości komentowania i wyrażania swoich opinii, co w dużym stopniu stanowi element innowacyjny. Natomiast w odniesieniu do komunikacji wewnętrznej ustalono, iż komunikację tę definiują podstawowe dokumenty pracy biura (np. zakresy czynności, umowy cywilnoprawne, regulamin pracy biura) i działalności organów LGD, które zapewnią prawidłowość procesu komunikowania, w tym także prowadzenie odpowiedniej dokumentacji związanej z procesem, jego monitorowaniem i ewaluacją działań komunikacyjnych.

9.4 PLAN KOMUNIKACJI A CELE OGÓLNE LSR

Cele główne strategii komunikacji wpisują się w cel strategiczny – nadrzędny, ale uwzględniają przede wszystkim cele ogólne LSR i realizacji tych celów podporządkowane są działania komunikacyjne. W przypadku LGD Stowarzyszenia Doliny Noteci, działania komunikacyjne związane będą ściśle z trzema celami ogólnymi. Opis planu komunikacji prezentuje więc układ: cel ogólny LSR, podporządkowany mu cel komunikacyjny, adresaci działań komunikacyjnych, środki i działania komunikacyjne, efekty tych działań i wskaźniki. Plan komunikacyjny w odniesieniu do poszczególnych celów ogólnych, zapisanych w LSR, przedstawia się następująco:

W odniesieniu do celu ogólnego nr 1 w LSR: Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów.

Cel komunikacyjny: Poszerzanie świadomości społeczności lokalnej o walorach turystycznych obszaru oraz przekonanie podmiotów zarządzających obiektami do podejmowania działań, które pozwolą stać się tym obiektom atrakcją turystyczną, a także zwiększenia promocji obszaru.

Grupami docelowymi działań komunikacyjnych w ramach tego celu będą: sformalizowane grupy społeczne, organizacje pozarządowe; potencjalni inwestorzy, podmioty sektora publicznego, wytwórcy produktów lokalnych, inne podmioty gospodarcze zajmujące się produkcją lokalną i usługową, potencjalni inwestorzy w obiekty rekreacyjne turystyczne celem ich udostępnienia społeczności lokalnej i turystom.

W realizacji tego celu wykorzystane zostaną następujące środki komunikacji: kampanie informacyjne i promocyjne z użyciem dostępnych mediów, informacja publiczna, szkolenia, imprezy markowe promujące region i produkty lokalne, wydarzenia turystyczne, materiały promocyjne.

Efektami, jakie LGD chce uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

- gospodarze: zwiększenie liczby podmiotów zaangażowanych w tworzenie produktów i usług lokalnych; organizacja wspólnych przedsięwzięć związanych z turystyką; utworzone miejsca pracy w sektorze turystycznym, rozwój usług turystycznych;
- społeczne: zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych; organizacja wydarzeń turystycznych, krajoznawczych; imprez markowych, promocja obszaru; zwiększenie wartości kapitału społecznego, korzystne zmiany w postawach obywatelskich.

Ponadto przeprowadzone zostaną szkolenia z zakresu doskonalenia umiejętności aplikowania o środki finansowe z programu LEADER. Przy określaniu działań komunikacyjnych i środków przekazu wzięto pod uwagę przede wszystkim cel komunikacji i grupę docelową, a także ocenę skuteczności stosowanych metod komunikacji w realizacji poprzedniej LSR. Skutecznym działaniem okazały się bezpośrednie kontakty z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami jak i społecznością lokalną na spotkaniach i szkoleniach. Dobre rezultaty przyniosły prowadzone przez LGD kampanie informacyjne i promocyjne, angażujące różne środki przekazu. Ponadto wprowadzono kilka innowacyjnych metod, w tym m.in. wizyty studyjne po obszarze LGD, zakładki na portalu internetowym biura LGD, które zaplanowano głównie dla grup docelowych przedsiębiorców oraz grup defaworyzowanych. Zakłada się, że największą uwagę w działaniach komunikacyjnych LGD zwróci na uzyskanie informacji zwrotnej, w postaci komentarzy na portalu internetowym i społecznościowym, pozyskiwaniu ankiet od lokalnej społeczności bezpośrednio wyrażających opinie i oceny na temat efektów wdrażania LSR i działalności LGD.

W odniesieniu do celu ogólnego nr 2 w LSR: Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy

Cel komunikacyjny: Podniesienie świadomości społecznej znaczenia przedsiębiorczości w rozwoju gospodarczym obszaru i sprzyjającemu procesom włączenia społecznego;

Grupą docelową działań komunikacyjnych w ramach tego celu będą: istniejący przedsiębiorcy, potencjalni przedsiębiorcy, grupy osób defaworyzowanych. W realizacji tego celu wykorzystane zostaną następujące środki komunikacji: kampanie informacyjne, informacja publiczna, szkolenia, konferencje, spotkania bezpośrednie, porady indywidualne.

Efektami, jakie LGD chce uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

- gospodarcze: wzrost liczby przedsięwzięć gospodarczych, w tym turystycznych; rozwój już istniejących przedsiębiorstw; zwiększenie poziomu zatrudnienia;
- społeczne: aktywizacja społeczności lokalnej w podejmowaniu przedsięwzięć; zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych; zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, włączenie społeczne grup defaworyzowanych;

W odniesieniu do celu ogólnego nr 3 w LSR: Poprawianie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności

Cel komunikacyjny: Doskonalenie kapitału społecznego, budowanie świadomości tożsamości lokalnej i aktywizacja społeczności lokalnej poprzez edukację, podejmowanie wspólnych przedsięwzięć przez określone grupy społeczne, animację społeczną, podnoszenie poziomu umiejętności w aplikowaniu środków finansowych z programu LEADER.

Grupą docelową działań komunikacyjnych w ramach tego celu będą: sformalizowane grupy zainteresowań, organizacje pozarządowe, potencjalni inwestorzy z sektora publicznego, zdefiniowane grupy osób defaworyzowanych. Do realizacji tego celu wykorzystane zostaną następujące środki komunikacji: kampanie informacyjne, informacja publiczna, szkolenia, warsztaty tematyczne, animacja różnych grup społecznych, w tym defaworyzowanych, porady indywidualne.

Efektami, jakie spodziewamy się uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

- społeczne: aktywizacja społeczności lokalnej w podejmowaniu przedsięwzięć dla dobra ogółu; zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, włączenie społeczne grup defaworyzowanych; korzystne zmiany w postawach obywatelskich; wyższa wartość kapitału społecznego; zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych;
- gospodarcze: lepsze wykorzystanie obiektów publicznych; podniesienie wiedzy u osób aplikujących o wsparcie

Wskaźniki:

- Liczba artykułów w prasie lokalnej
- Liczba informacji zamieszczonych na stronach www i portalach społecznościowych
- Liczba wejść na stronę internetową
- Liczba wykonanych rozmów telefonicznych
- Liczba stoisk promocyjnych
- Liczba wydanych ulotek
- Liczba konsultacji
- Liczba szkoleń, warsztatów
- Ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach
- Konferencja
- Ankiety rozsyłane na adresy wnioskodawców (zakończonych konkursów)

Szczegółowy plan komunikacji na linii LGD – grupy docelowe – LGD w procesie realizacji LSR 2014-2020 dla Stowarzyszenia Dolina Noteci znajduje się w załączniku nr 5 do niniejszej strategii. Podjęto decyzję, iż na początku każdego roku kalendarzowego przeprowadzana będzie rewizja harmonogramu działań komunikacyjnych i w przypadku jakichkolwiek zmian, np. aktualizacji terminów naborów wniosków wprowadzanych przez UM, czy wniosków wynikających z okresowych ewaluacji, plan ten będzie podlegał niezbędnym korektom.

9.5 ANALIZA EFEKTYWNOŚCI ZASTOSOWANYCH DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH I ŚRODKÓW PRZEKAZU

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu będzie prowadzona poprzez:

- Bieżącą analizę liczby uczestników poszczególnych działań. Zebranie poszczególnych danych z prowadzonych działań i stosowania środków przekazu będzie odbywało się na podstawie zbieranych przez pracowników LGD informacji. Analiza będzie prowadzona poprzez: listy obecności na spotkaniach grupowych, liczby udzielonego indywidualnego doradztwa w biurze LGD, liczbę wypełnionych ankiet, liczbę uczestników danego wydarzenia, liczbę fiszek projektowych zbieranych przez LGD, a w przypadku wnioskodawców liczba złożonych wniosków. Inne pomiary mające świadczyć o szerokim zasięgu informacji to liczniki wejść na stronę internetową, liczba komentarzy, udostępnienia informacji i polubienia postów na portalu społecznościowym. Dzięki bieżącej kontroli działań komunikacyjnych i zastosowanych środków przekazu oraz analizie danych, możliwa będzie szybka reakcja w sytuacji zaistniałego problemu i wprowadzenie zmian, które poprawią jakość realizowanych działań bądź też rezygnację w pewnym zakresie z działań.
- Ewaluacja prowadzona w trakcie wdrażania Strategii – ewaluacja pozwoli na zebranie dodatkowych danych dotyczących działalności komunikacyjnej. Okresowe zbieranie danych przyczyni się do podejmowania działań pod kątem podstawowych kryteriów ewaluacji.

Każdy plan komunikacji zakłada pewne cele, jakie dzięki niemu mają zostać osiągnięte. Celom tym podporządkowane są działania i odpowiednio dobrane środki przekazu. Stosowane działania komunikacyjne oraz wykorzystywane w tym celu środki przekazu, podlegać będą cyklicznym badaniom efektów, jakie przynoszą i porównywaniu ich z zakładanymi efektami. Jeśli w wyniku monitoringu lub ewaluacji stwierdzi się, iż któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, zostanie zastosowany plan naprawczy. Plan ten polegać będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych i ich udoskonaleniu lub wprowadzeniu innych, które w ocenie Stowarzyszenia i społeczności lokalnej będą bardziej odpowiednie w drodze do celu. Każde bowiem działanie ma swe atuty, ale nosi także w sobie pewną dozę ryzyka. Oczywiście trudno jest przewidzieć zakres takiego ryzyka, szczególnie, jeśli spowodowane jest ono barierami zewnętrznymi. Ale może istnieć także ryzyko po stronie LGD. Dlatego bardzo ważne jest, by już na etapie budowania planu komunikacji być świadomym tego ryzyka. A zatem w podejściu do tworzenia planu komunikacji zaczęto od samooceny LGD, a szczególnie tej grupy osób, która będzie uczestniczyć i odpowiadać za działania komunikacyjne. Samoocena to swoisty przegląd wiedzy merytorycznej i umiejętności komunikacyjnych niezbędnych do prowadzenia prawidłowego procesu komunikacji. Wynikiem tej samooceny było wyznaczenie osób odpowiedzialnych za komunikację wewnętrzną i zewnętrzną.

W komunikacji wewnętrznej ważnym stało się ściśle określenie zakresu odpowiedzialności komunikacyjnych osób indywidualnych zatrudnionych do realizacji LSR. Kolejną czynnością było określenie zakresu odpowiedzialności osób odpowiedzialnych za proces komunikowania z otoczeniem, na linii LGD – szeroko rozumiana społeczność lokalna – LGD. W proces ten oprócz osób zatrudnionych będą włączeni członkowie organów LGD oraz członkowie LGD, w zależności od rodzaju i charakteru informacji. Natomiast do obowiązków biura LGD należy m.in. monitorowanie efektów komunikacji, ewaluacja procesu komunikacji, sporządzanie ocen i wniosków oraz generowanie propozycji ewentualnych zmian w planie komunikacji, nad którymi będzie sprawować nadzór dyrektor biura. Wraz z procesem monitorowania i ewaluacji realizacji planu komunikacji zaplanowano równoległe działania mające na celu bieżącą ocenę realizacji LSR. Informacje uzyskane dzięki tym działaniom, w przypadkach problemów z wdrażaniem poszczególnych operacji, (np. z uwagi na brak akceptacji społecznej) mogą stać się podstawą wdrożenia programu naprawczego. Zasadnicze zmiany wynikłe z realizacji procesu komunikacji ze społecznością lokalną będą konsultowane z tą społecznością, przy użyciu takich narzędzi jak portal internetowy, społecznościowy jak i spotkań bezpośrednich z zainteresowanymi grupami.

LGD zaangażowane we wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju jest zobligowane do regularnego prowadzenia badań ewaluacyjnych i oceny skuteczności prowadzonych działań. W związku z tym działania będą publikowane na stronie internetowej LGD oraz gmin objętych LSR. Informacje będą zamieszczane w formie zestawień rocznych i ocena realizacji poszczególnych działań będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki. Ocena realizacji opierać się będzie na ocenie poszczególnych działań realizowanych w ramach Planu Komunikacyjnego dokonywanych za pomocą ankiet, badań ilościowych oraz na podstawie wyznaczonych wskaźników oceny skuteczności oraz badaniu efektywności świadczonego doradztwa przez pracowników LGD. Przewidziane zostały także działania mające na celu pozyskanie informacji zwrotnej o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Wszystkie te działania mają na celu wprowadzanie ewentualnych korekt i oceny prawidłowości realizacji LSR. Dodatkowe informacje zbierane będą podczas działań informacyjnych o zasadach i efektach LSR skierowane do potencjalnych wnioskodawców i mieszkańców. Pozyskane w ten sposób informacje zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR, procedur oraz ewentualnej zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD lub biura. W sytuacji zaistnienia problemów z wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji nieakceptacji społecznej wdrożone zostaną następujące środki zaradcze: przeprowadzenie konsultacji społecznych w trakcie wdrażania, wywiady indywidualne, w celu określenia, które z wprowadzonych rozwiązań w planie komunikacyjnym nie spełniają oczekiwań i powinny zostać poprawione i w jakim stopniu. Wyniki działań realizowanych w ramach planu komunikacji będą pojawiały się na bieżąco na stronie internetowej LGD, jak również na stronach poszczególnych gmin zrzeszonych. Na stronach gmin zostanie zamieszczony komunikat odsyłający odbiorców do strony LGD, tak jak miało to miejsce w okresie programowania 2007 - 2013.

ROZDZIAŁ X – ZINTEGROWANIE

Podejście Leader to przede wszystkim nastawienie na lepsze wyniki w skali lokalnej, ale także narzędzie interakcji z podejściem odgórnym, mające na celu osiągnięcie zintegrowania. Tłumacząc dosłownie jest to połączenie, zjednoczenie, scalenie sił i tak właśnie powinno być pojmowane przez społeczeństwo, jako spójne zestawienie projektów, które mają na celu osiągnięcie wytyczonych w LSR celów i potrzeb co prowadzi do osiągnięcia celów Unii Europejskiej. LSR realizuje pod kątem zintegrowania wykorzystanie potencjału obszaru czyli zasobów i wiedzy przy jednoczesnym realizowaniu wyzwań rozwojowych i lokalnych uwarunkowań. W trakcie ustaleń społecznych zostały podkreślone problemy, które nurtują społeczeństwo w kontekście rozwojowym, takie jak zaniedbana działalność społeczno-gospodarcza, wysokie bezrobocie, niewystarczająca aktywność mieszkańców. Umieszczenie tychże problemów z jakimi boryka się obszar jest bardzo ważne, gdyż powinniśmy mieć świadomość w jakich tematach oczekuje się największych zmian. Zintegrowane podejście ma odzwierciedlenie w doborze celów: rozwój infrastruktury, promocja, wzmocnienie kapitału, tworzenie i rozwój przedsiębiorczości. Zakłada się, iż największe i najbardziej pożądane zmiany w sposób kompleksowy i spójny rozwiążą wskazane problemy, oczywiście na miarę otrzymanych środków finansowych.

Znaczenie zintegrowania

W niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju zintegrowane działania przejawiają się w kilku płaszczyznach i na różnych szczeblach uogólnienia. Po pierwsze: zachowano zgodność celów, przedsięwzięć i operacji ze strategiami rozwoju jednostek samorządu terytorialnego obejmujących obszar wdrażania LSR jak również szerokim wachlarzem innych dokumentów strategicznych. Zgodność tą i komplementarność wykazano w dalszej części rozdziału. Zwrócić uwagę należy na to, iż gminy – zgodnie ze swoimi strategiami i planami operacyjnymi – realizują większe zadania inwestycyjne służące turystyce (np. infrastrukturę komunikacyjną i techniczną, infrastrukturę ochrony środowiska itp.), zaś LSR przewiduje szereg operacji dotyczących tzw. małej infrastruktury turystycznej, która będzie komplementarna do realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Po drugie: dokonano powiązania celów i przedsięwzięć pomiędzy sobą oraz powiązania ich ze specyfiką obszaru i wnioskami z analizy SWOT. Po trzecie – przewidziano w LSR przedsięwzięcia, które realizowane są pospół przez jednostki różnych sektorów. Wynika to wprost z opisu tych przedsięwzięć i wymienionych w nim grup potencjalnych wnioskodawców (osoby fizyczne, podmioty gospodarcze, jst, organizacje pozarządowe), a także z wykazu zaplanowanych działań PROW, umożliwiających realizację tych przedsięwzięć poprzez wielosektorowe działania, które także prowadzą do zintegrowania. Zarówno cele szczegółowe jak i przedsięwzięcia realizowane m.in. w Dolinie Noteci, a polegające na szerszym udostępnianiu jej walorów turystom i mieszkańcom opierają się jednocześnie na walorach przyrodniczych, społecznych, gospodarczych i kulturowych. Dolina Noteci jest bowiem miejscem, gdzie te walory wzajemnie się przeplatają i żyją ze sobą w zgodnej symbiozie.

10.1 POWIĄZANIA I SPÓJNOŚĆ LSR Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI

LSR wykazuje powiązania, spójność i komplementarność z wieloma dokumentami planistycznymi obowiązującymi w regionie, powiatach i gminach. Poniżej przedstawiono cele dokumentów planistycznych z którymi LSR Stowarzyszenia Dolina Noteci zachowuje zgodność.

10.1.1. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SZAMOCIN 2011-2020

- Cel strategiczny 1: Wzmocnienie struktury ekonomicznej gminy dla powiększenia zatrudnienia i dochodów jej mieszkańców. (zgodne z celem 2)
- Cel strategiczny 2: Dostosowanie przestrzeni geograficznej i społeczno-gospodarczej gminy do oczekiwań mieszkańców. (zgodne z celem 3)
- Cel strategiczny 3: Rozwój zasobów ludzkich przez zapewnienie możliwie najwyższego poziomu usług społecznych i bezpieczeństwa. (zgodne z celem 3)

10.1.2. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIASTA CHODZIEŻ

- Podjąć działania o położenie geograficzne dla rozwoju miasta. (zgodne z celem 1.1.)
- Podjąć działania w kierunku zagospodarowania naturalnych walorów środowiska. (zgodne z celem 1.1.)
- Stworzyć warunki dla rozwoju przedsiębiorczości. (zgodne z celem 2)
- Promocja gospodarcza miasta i regionu. (zgodne z celem 2)
- Rozbudować bazę sportowo-turystyczną i kulturalną. (zgodne z celem 3)

10.1.3. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY CHODZIEŻ NA LATA 2007-2016

- Działania w kierunku budowy i modernizacji infrastruktury kulturalno-oświatowej. (zgodne z celem 3.1.)
- Działania w kierunku rozwoju infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. (zgodne z celem 3.1.)
- Działania w kierunku dalszej rozbudowy i poprawy infrastruktury społecznej. (zgodne z celem 3.2.)
- Działania w kierunku rozwoju infrastruktury turystycznej. (zgodne z celem 1.1.)
- Stworzenie warunków do rozwoju bazy agroturystycznej. (zgodne z celem 1.1.)
- Stworzenie warunków do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości z uwzględnieniem sektora rolnego. (zgodne z celem 2)
- Tworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki i bazy noclegowej. (zgodne z celem 1.1.)
- Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na walorach przyrodniczo-krajobrazowych. (zgodne

z celem 2)

- Stworzenie spójnego programu promocji turystycznej i gospodarczej gminy. (zgodne z celem 1.2.)
- Podjęcie działań w kierunku realizacji inwestycji infrastrukturalnych będących podstawą dla rozwoju agroturystyki, rzemiosła i innych usług okołoturystycznych. (zgodne z celem 1.1.)
- Stwarzanie warunków do poprawy jakości komunikacji wewnętrznej. (zgodne z celem 3.2.)
- Podjęcie działań w kierunku wykorzystania walorów turystyczno-krajobrazowych gminy dla jej rozwoju. (zgodne z celem 1.2.)
- Wspieranie i podejmowanie działań w kierunku rozwoju edukacji i kultury. (zgodne z celem 3.1.)
- Tworzenie warunków do zwiększenia poziomu inwestycji na terenie gminy, powodujących wzrost zatrudnienia mieszkańców. (zgodne z celem 2)
- Stworzenie warunków dla lepszego wykorzystania potencjału ludzkiego i pobudzenia aktywności społecznej mieszkańców. (zgodne z celem 3.2.)
- Stworzenie warunków do zmniejszenia bezrobocia i jego społecznych skutków. (zgodne z celem 2)
- Działania mające na celu rozwój turystyki, sportu i rekreacji. (zgodne z celem 1.1.; 3.1.)
- Umożliwienie wykorzystania walorów przyrodniczych gminy do rozwoju agroturystyki i turystyki kwalifikowanej. (zgodne z celem 1.1.)

10.1.4. STRATEGIA ROZWOJU GMINY BUDZYŃ NA LATA 2006-2018

- Aktywizacja gospodarcza - rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy, między innymi poprzez różnicowanie źródeł utrzymania ludności; (zgodne z celem 2)
- Rozwój infrastruktury technicznej, jako instrumentu poprawy stanu środowiska, poprawy jakości życia mieszkańców oraz poprawy atrakcyjności inwestycyjnej. (zgodne z celem 2)
- Rozwój turystyki (rozumiany jako szansa wykorzystania zasobów gminy w zakresie wzrost dochodów uzyskiwanych z turystyki poprzez zróżnicowanie oferty turystycznej. (zgodne z celem 1.1.)

10.1.5. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU CHODZIECKIEGO NA LATA 2011-2020

- Cel strategiczny 1: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu. (zgodne z celem 2)
- Cel 1.1. Tworzenie miejsc pracy poprzez promowanie i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości. (zgodne z celem 2)
- Cel 1.2. Promowanie turystyki dla zwiększenia udziału usług turystycznych w gospodarce, wzrostu zatrudnienia i dochodów. (zgodne z celem 1.2.)

- Cel 1.3. Równoważenie i aktywizowanie rynku pracy. (zgodne z celem 2)
- Cel strategiczny 3: Podniesienie jakości życia przez zapewnienie wszechstronnego rozwoju i kondycji zasobów ludzkich. (zgodne z celem 3.2.)
- Cel 3.1. Zachowanie i ulepszanie środowiska i kulturowego dla poprawy jakości życia obecnego i przyszłych pokoleń. (zgodne z celem 3.2.)
- Cel 3.4. Stymulowanie działalności kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla podniesienia jakości kapitału ludzkiego. (zgodne z celem 3.1.)
- Cel 3.5. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego dla wzmocnienia integracji i utrwalenia lokalnej tożsamości (zgodne z celem 3.2.)

10.1.6. ZAKTUALIZOWANA STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2020 ROKU

- Cel strategiczny 5: Zwiększenie spójności województwa. (zgodne z celem 3.2.)
- Cel operacyjny 5.1. Wsparcie ośrodków lokalnych. (zgodne z celem 3.2.)
- Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 5.3. Aktywizacja obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 5.4. Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego. (zgodne z celem 2)
- Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 6.1. Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 6.3. Rozbudowa sieci i kooperacji w gospodarce regionu. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 6.5. Tworzenie warunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, w tym wspieranie sektorów kreatywnych w gospodarce. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 6.11. Rozwój gospodarki społecznej. (zgodne z celem 3.1.)
- Cel operacyjny 6.12. Rozwój „srebrnego” sektora gospodarki. (zgodne z celem 2)
- Cel strategiczny 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 7.3. Poprawa przedsiębiorczości i zatrudnialności. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 7.4. Rozwój oraz promocja postaw kreatywnych i innowacyjnych. (zgodne z celem 2)
- Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa. (zgodne

z celem 3.1.)

- Cel operacyjny 8.1. Wzmacnianie aktywności zawodowej. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 8.2. Poprawa sytuacji i przeciwdziałanie zagrożeniom demograficznym. (zgodne z celem 2)
- Cel operacyjny 8.4. Promocja zdrowego stylu życia. (zgodne z celem 1.2.)
- Cel operacyjny 8.5. Wzmacnianie włączenia społecznego. (zgodne z celem 3.2.)
- Cel operacyjny 8.7. Kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu. (zgodne z celem 3.1.)
- Cel operacyjny 8.8. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego. (zgodne z celem 3.1.)
- Cel operacyjny 8.9. Ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny. (zgodne z celem 3.1.)
- Cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego. (zgodne z celem 1.2.)

10.1.7. PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI REALIZOWANY PRZEZ WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY

- I. Zatrudnienie i integracja społeczna. (zgodne z celem 2)
- II. Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących. (zgodne z celem 2)
- VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich. (zgodne z celem 2)
- 1. Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie. (zgodne z celem 2)
- 2. Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia. (zgodne z celem 2)
- 3. Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich. (zgodne z celem 2)
- VII. Promocja integracji społecznej. (zgodne z celem 3.2.)
- 1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji. (zgodne z celem 3.2.)
- 2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej. (zgodne z celem 3.2.)
- 3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji. (zgodne z celem 3.2.)
- VIII. Regionalne kadry gospodarki. (zgodne z celem 2)
- 1. Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie. (zgodne z celem 2)

10.1.8. PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKA

- Oś priorytetowa VIII: Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury. (zgodne z celem 1.1.)

10.1.9. REGIONALNA STRATEGIA INNOWACJI DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2015-2020

- Cel strategiczny 2. Podniesienie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw. (zgodne z celem 2)

10.1.10. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI, ROLNICTWA I RYBACTWA NA LATA 2012-2020

- Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. (zgodne z celem 2)
- Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej. (zgodne z celem 3.1.)

10.1.11. ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

- Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR (zgodne z celem 3.2.)
- zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości (zgodne z celem 2.1.)
- podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy (zgodne z celem 2.1.)
- podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji (zgodne z celem 1.3.)
- zachowanie dziedzictwa lokalnego (zgodne z celem 1.)
- rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej (zgodne z celem 1.1. i 3.1.)

10.2. WEWNĘTRZNE ZINTEGROWANIE LSR

Przewidziane w LSR operacje są ze sobą ściśle zintegrowane, zarówno na poziomie celów ogólnych, jak i w ramach poszczególnych celów szczegółowych. Cele ogólne są ze sobą spójne, ponieważ dotyczą głównych sfer życia i działalności człowieka – pracy, zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych oraz czasu wolnego. Cele szczegółowe są ze sobą spójne, ponieważ zakładają nie tylko stworzenie infrastruktury społecznej, ale również rekreacyjnej sportowej i turystycznej, co spowoduje efekt synergii w niedługim odstępie czasowym na jednym obszarze.

Wszystkie cele adresują zidentyfikowane w analizie SWOT potrzeby; cele szczegółowe dotyczące rynku pracy (np. tworzenie i rozwój przedsiębiorczości) są ze sobą spójne, gdyż realizowane w jego ramach przedsięwzięcia, zakładające pomoc dla przedsiębiorców, mają nie tylko charakter bezpośredniej pomocy finansowej, wspierania ich indywidualnej aktywności, ale również stworzenia prawidłowo funkcjonującego ośrodka doradczego jakim jest

LGD. **Realizacja tych przedsięwzięć wymaga współpracy zarówno wszystkich sektorów:** publicznego, poprzez tworzenie przyjaznego klimatu dla przedsiębiorców (tworzenie stref przemysłowych, udostępnianie terenów i lokali pod działalność komercyjną, działalność informacyjną), społecznego, poprzez edukowanie obecnych i przyszłych przedsiębiorców i wskazywanie najlepszych sposobów użytkowania energii biznesowej; gospodarczego, poprzez aktywny udział w realizacji przedsięwzięć, **jak i wielu branż działalności gospodarczej** (od agroturystycznej, poprzez gastronomiczną i rekreacyjną, po produkcyjno-handlową opartą na zasobach lokalnych).

Wszystkie przedsięwzięcia łączy założenie maksymalnego wykorzystania lokalnych zasobów (surowców, upraw, infrastruktury, położenia geograficznego, dziedzictwa lokalnego, potencjału mieszkańców). Efektem będzie mocniejsze związanie lokalnych społeczności z miejscem zamieszkania, ukształtowanie się prawdziwie obywatelskiego społeczeństwa i doprowadzenie do tego, aby mieszkańcy traktowali swoje miejscowości i gminy jak prawdziwe „małe ojczyzny”. Realizacja wszystkich przedsięwzięć oraz dobra polityka na szczeblu gminnym zapewni zrównoważony i zgodny z zasadami dbałości o środowisko rozwój całego obszaru LGD we wszystkich dziedzinach życia jego mieszkańców – pracy, zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i wolnego czasu. Są to – jak sądzimy – wystarczające przykłady uzasadniające zintegrowane podejście dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR. Wykazaliśmy bowiem, że przedsięwzięcia realizowane są przez różne sektory i podmioty i opierają się na waloryzacji i wykorzystaniu wszystkich zasobów obszaru, jak również posiadają szereg powiązań z innymi dokumentami strategicznymi na terenie obszaru LSR i województwa wielkopolskiego.

Cyfrowe oznaczenia celów ogólnych, celów strategicznych oraz przedsięwzięć pochodzą z Tabeli 8, zamieszczonych w Roz. 5 Cele i wskaźniki

ROZDZIAŁ XI – MONITORING I EWALUACJA

LGD będzie systematycznie monitorować funkcjonowanie LGD i stan realizacji LSR. Ocena funkcjonowania LGD będzie prowadzona wewnętrznie (ocena własna, realizowana przez osoby bezpośrednio zaangażowane we wdrażanie LSR), natomiast ewaluację wdrażania LSR prowadzić będą głównie eksperci zewnętrzni. Monitoring prowadzony będzie na bieżąco (zgodnie z planem monitoringu), z kolei ewaluacja realizowana będzie w okresach rocznych, odnosząc się do działań podejmowanych w poszczególnych latach kalendarzowych.

Zasady i sposób prowadzenia monitoringu. Monitorowaniu podlegać będą: działanie biura LGD, wdrażanie LSR oraz wydatkowanie środków finansowych na poszczególne operacje i działalność własną LGD. Monitoring ma służyć Zarządowi, Radzie i członkom LGD do bieżącego śledzenia realizacji planu i harmonogramu działania we wdrażaniu LSR. W przypadku niepowodzeń we wdrażaniu LSR – monitoring będzie podstawą do podejmowania działań naprawczych. Źródła danych do prowadzenia monitoringu to:

- listy obecności na spotkaniach prowadzonych przez biuro LGD;
- sprawozdania, dokumentacja fotograficzna;
- liczba odwiedzających portal internetowy www.dolinanoteci.com.pl;
- liczba zainteresowanych ogłaszanymi konkursami;
- liczba zainteresowanych organizowanymi szkoleniami;
- wnioski aplikacyjne o wsparcie projektowanych operacji;
- wnioski o płatność;
- karty doradztwa prowadzonego przez pracowników LGD;
- oświadczenia beneficjentów dotyczące satysfakcji z uzyskanych informacji i doradztwa;
- badania ankietowe;
- dokumenty finansowe.

Zasady i sposób prowadzenia ewaluacji. Za proces ewaluacji odpowiedzialni będą: Zarząd LGD (który będzie wykonywać część zadań związanych z ewaluacją, szczególnie te, które mogą być prowadzone równoległe z monitoringiem) oraz eksperci zewnętrzni. Za gromadzenie danych i dokumentów niezbędnych do prowadzenia ewaluacji odpowiadać będzie biuro LGD. Ewaluacja prowadzona będzie zgodnie z planem ewaluacji i będzie kończyć się opracowaniem raportu zawierającego: wykaz zrealizowanych operacji w ramach LSR, wykaz działań związanych z funkcjonowaniem LGD; opis uzyskanych efektów w porównaniu do planowanych; analizę wydatków budżetowych; analizę zrealizowanych operacji w ramach celów LSR; wnioski w formie uwag i rekomendacji, których realizacja zapewni wyższą efektywność działania LGD i bezproblemowe osiągnięcie celów. Wyniki analizy mogą – w uzasadnionych przypadkach – posłużyć aktualizacji LSR lub doskonaleniu działań biura LGD. Wyniki analizy, po zatwierdzeniu ich przez organy LGD, zostaną upublicznione (w formie skróconego dokumentu) na portalu internetowym LGD Stowarzyszenia Dolina Noteci. Tabele dotyczące monitoringu i ewaluacji, zestawiające wymagane informacje wraz z ramowym harmonogramem ich przeprowadzania stanowią załącznik do LSR.

Elementy podlegające monitoringowi, jak również sposób pozyskiwania danych, czas i okres pomiaru, sposób i okres pomiaru zamieszczone zostały z Załączniku nr 2 do LSR. Z punktu widzenia efektywności i skuteczności prac mieszkańcy obszaru wskazali, iż ewaluację powinni okresowo przeprowadzać Zarząd a w dłuższych odstępach czasowych eksperci zewnętrzni przy pomocy pracowników biura. Kolejnym niezmiernie ważnym elementem, który powinien być każdorazowo po naborze badany jest przebieg konkursów, który pozwoli wprowadzić nowe rozwiązania do całego procesu oceny jak i przyjęcia wniosków, gdyż wpływa to bezpośrednio na efektywne wydatkowanie środków, które jest głównym celem wszystkich organów LGD. Komunikacja jako element strategii wpływa na wszystkie procesy zachodzące w LGD, dlatego założono, iż czas pomiaru to ocena roczna, która pozwoli ocenić efektywność pod kątem trafności doboru środków przekazu i metod komunikacyjnych. Przy założeniu dość dużej liczby szkoleń i doradztwa wprowadzono nowe źródła danych, którymi są karty oceny świadczonego doradztwa. LGD chcąc w dalszym ciągu być rozpoznawalną powinna przynajmniej w dwuletniej ocenie sprawdzać skuteczność promocji w ramach raportu z ewaluacji i monitoringu. Kolejnym elementem jest budżet zarówno pod kątem wykorzystania środków na poddziałanie 19.2 jak również pod kątem wykorzystania poprzez grupy defaworyzowane, mieszkańcy obszaru wskazali, iż takie badanie ewaluacyjne powinno zostać przeprowadzone przez Zarząd co najmniej raz na rok. Aby sprawdzić użyteczność wybranych celów przyjęto element stopień realizacji wskaźników i celów, który to będzie oceniany w skali rocznej przez Zarząd. Zakłada się, że zarówno wnioskodawcy jak i społeczność lokalna powinni wykazać w trakcie ewaluacji trafność i skuteczność kryteriów wyboru oraz procedur wyboru wniosków. Zmiany w treści LSR będą budowane poprzez opinie Zarządu, beneficjentów, a także sprawozdania i dokumenty własne. Pozwoli to na sprawdzenie trafności pierwotnie określonej LSR. Aktywizacja społeczna pomimo niewielkiej ilości środków przewidziana jest głównie na komunikację ze społecznością lokalną przez wskazane przez nich same obszary komunikacyjne, jak szkolenia, konferencje i artykuły w prasie lokalnej. Trafność i użyteczność projektów zgłaszanych do realizacji badana będzie przynajmniej raz na pół roku. Badanie wykonane zostanie przez pracowników biura na podstawie harmonogramów rzeczowo-finansowych, które są podstawowym dokumentem wskazującym także zasadność danego wniosku.

W ramach przeprowadzonych ewaluacji planuje się zastosowanie następujących kryteriów ewaluacyjnych: funkcjonowanie LGD, adekwatność zadań do regulaminu biura, skuteczność szkoleń, skuteczność doradztwa, terminowość realizacji budżetu i wskaźników, rozpoznawalność LGD. Co do wdrażania LSR planuje się: skuteczność osiągania celów, trwałość realizowanych wskaźników, prawidłowość kontraktowania środków, skuteczność ogłoszeń o naborze, spójność rozwiązań proceduralnych. Sposób wykorzystania wyników z monitoringu zarówno w monitoringu jak i ewaluacji wymagać będzie analiz i wprowadzenia zmian naprawczych. Wymagać zatem będzie interwencji w brzmieniu regulaminów, procedur, planów, statutu, a być może samej LSR, jednakże z zachowaniem warunków określonych w przepisach prawnych, zamianach umowy ramowej i na funkcjonowanie. Istotne jest aby przy zmianach tych zachować warunki takie jak udział lokalnej społeczności. Zatem sposób wykorzystania wyników z ewaluacji polegał będzie na przygotowaniu projektów zmian, konsultacji projektów zmian z właściwymi organami LGD, zatwierdzenie zmian przez właściwy organ, zaopiniowanie zmian przez ZW, a na końcu wdrożenie zmian.

ROZDZIAŁ XII – STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

LSR jest dokumentem strategicznym, założenia w niej zawarte mają charakter długofalowy, a jej efekty mogą potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, dlatego też należało zbadać już na etapie jej projektowania, czy podlega ona strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Konieczność przeprowadzenia takiej oceny zależy od indywidualnej zawartości dokumentu, zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji oraz ryzyka wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 w związku z realizacją zaplanowanych na ich terenie przedsięwzięć.

W wyniku analizy stwierdzono, że w LSR Stowarzyszenia Dolina Noteci znalazły się zapisy pozwalające na realizację przedsięwzięć lub działań, które nie powinny znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko, zależności:

- opracowywana LSR będzie stanowić instrument realizacji założeń zbieżnych w celach ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego,
- zadania wdrażane za pośrednictwem LSR mogą dotyczyć tylko niewielkich inwestycji, gdyż środki dystrybuowane w tym programie są stosunkowo niewielkie, zbyt skromne na średnie i większe inwestycje, co pozwala wykluczyć oddziaływanie skumulowane i transgraniczne,
- poszczególne inwestycje realizowane w ramach LSR będą podlegały procesom uzgadniania z organami uprawnionymi do wydawania decyzji/opinii, co wyeliminuje wystąpienie ewentualnego negatywnego wpływu np. na zachowanie dziedzictwa kulturowego czy na środowisko przyrodnicze,
- brak jest szczegółowych parametrów przedsięwzięć inwestycyjnych (jest to zależne od wniosków - przyszłych beneficjentów), takich jak ich lokalizacja, typ, skala czy też powierzchnia zabudowy inwestycji i nie jest możliwe

wykonanie szczegółowej oceny oddziaływania LSR na środowisko, gdyż nie możliwa jest pełna kwantyfikacja oddziaływań.

Z przeprowadzonej analizy LGD wyprowadziła wnioski, iż zapisy, cele i sposoby realizacji projektów zawarte w niniejszej LSR nie wpłyną znacząco i negatywnie na środowisko, a tym samym nie jest konieczne przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w rozumieniu Ustawy OOS. Przedstawiony projekt LSR nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z decyzją Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 24.03.2016 r. (WOO-III.410.158.2016.MM.1). Zarząd LGD zwrócił uwagę, iż skonkretyzowanie indywidualnych przedsięwzięć na kolejnych etapach postępowań, które będą finansowane przez beneficjentów ze środków PROW 2014-2020 w ramach działania LEADER, będzie wymagało analizy wpływu tych zamierzeń na środowisko, w tym na obszar Natura 2000.

ROZDZIAŁ XIII – ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznikami do Lokalnej Strategii Rozwoju są:

- Procedura aktualizacji LSR
- Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu
- Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu
- Budżet LSR
- Plan komunikacji

Załącznik nr1 do LSR

Procedura aktualizacji LSR

LSR została przygotowana z udziałem lokalnej społeczności, zatem zmiany tego dokumentu wymagają co najmniej jednej formy konsultacji społecznej. Jedynym właściwym organem do zatwierdzania projektu LSR jest Walne Zebranie Członków LGD, natomiast do zatwierdzania zmian – Zarząd LGD. Przepuszczalne przyczyny zmiany LSR, to: zmiana przepisów regulujących realizację LSR, propozycje ulepszeń, wynik prowadzonego monitorowania lub ewaluacji, pojawienie się nowych potrzeb lokalnej społeczności, błędy edytorskie, Wniosek o zmianę LSR musi zawierać wskazanie:

- Wady- lub
- propozycji ulepszenia- lub
- konieczności zmiany
- uzasadnienie wnioskowanej zmiany
- wskazanie rozdziałów, podrozdziałów i załączników, których dotyczy zmiana.

Przebieg procesu aktualizacji LSR zaprezentowano poniżej:

Lp.	Etapy zmiany Lokalnej Strategii Rozwoju	Podmiot wprowadzający zmianę	Czas na przygotowanie zmiany
1	<ul style="list-style-type: none"> • Wniosek o zmianę LSR Stowarzyszenia Dolina Noteci 	<ul style="list-style-type: none"> • grupa 100 mieszkańców • pracownik odpowiedzialny za zmiany LSR • Rada • Komisja Rewizyjna 	<ul style="list-style-type: none"> • okres realizacji LSR
2	<ul style="list-style-type: none"> • Weryfikacja zgodności wniosku o zmianę LSR z zapisami umowy ramowej 	<ul style="list-style-type: none"> • Zarząd 	<ul style="list-style-type: none"> • do 7 dni
3	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie projektu poprawionej lub zmienionej LSR 	<ul style="list-style-type: none"> • Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> • do 7 dni
4	<ul style="list-style-type: none"> • Opublikowanie projektu poprawionej lub zmienionej LSR na stronie Stowarzyszenia Dolina Noteci 	<ul style="list-style-type: none"> • Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> • do 7 dni

5	<ul style="list-style-type: none"> Zgłaszanie uwag 	<ul style="list-style-type: none"> Mieszkańcy obszaru Organy LGD, Członkowie 	
6	<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie konsultacji społecznych metodą jakościową (forma spotkania, minimum jedno dla czterech gmin)* 	<ul style="list-style-type: none"> Zarząd Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Do 14 dni
7	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie zestawienia uwag i opinii 	<ul style="list-style-type: none"> Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Do 7 dni
8	<ul style="list-style-type: none"> Prezentacja projektu poprawionej lub zmienionej LSR wraz z zestawieniem uwag i opinii na Zebraniu Zarządu 	<ul style="list-style-type: none"> Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Podczas trwania Zebrania Zarządu
9	<ul style="list-style-type: none"> Ustalenie ostatecznego brzmienia projektu LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Zarząd 	
10	<ul style="list-style-type: none"> Zatwierdzenie projektu LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Zarząd 	

*w przypadku znaczących zmian dotyczących struktury celów i przedsięwzięć LSR

Załącznik nr 2 do LSR

PROCEDURA MONITORINGU I EWALUACJI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU "DOLINY NOTECI NA LATA 2014 - 2020"

§1

Celem procedury jest monitorowanie i ewaluacja wdrażania LSR oraz pracy i oddziaływania Stowarzyszenia "Dolina Noteci" poprzez ocenę wskaźników produktu, rezultatu, zakres planowanych działań oraz weryfikację celów założonych w Lokalnej Strategii Rozwoju "Doliny Noteci na lata 2014 – 2020".

§2

Procedura określa czynności od powołania Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji LSR do publikacji dokumentów - „Raport z wdrażania LSR” i „Raportu z ewaluacji LSR”.

§3

Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji LSR

- Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji LSR zwany dalej Zespołem powoływany jest przez Zarząd Stowarzyszenia "Dolina Noteci".
- Zespół składa się z przedstawicieli sektorów:
  - Gospodarczego
  - Publicznego
  - Społecznego
- Zebranie Zespołu odbywa się nie rzadziej niż raz w roku.

§4

Monitoring

- Biuro LGD jest zobowiązane do zbierania i przetwarzania danych pochodzących z ankiet monitorujących.
- Zespół dokonuje analizy danych, pochodzących z monitoringu:
  - realizację LSR i efektywność działań LGD
  - wydatkowanie środków na poszczególne operacje i przedsięwzięcia założone w LSR
  - efektywność pracy Biura Stowarzyszenia "Dolina Noteci" oraz działań komunikacyjnych
- Zespół winien spotykać się w okresie rozpoczynającym nowy rok kalendarzowy.
- Zespół wykorzystuje określone metody monitoringu danych, zgodnie z załącznikami do LSR.
- Zespół tworzy „Raport wdrożenia LSR”
- Elementy Lokalnej Strategii Rozwoju i funkcjonowania LGD podlegające monitoringowi:

Elementy strategii i funkcjonowania biura LGD	Wykonawca badania	Źródła danych	Czas pomiaru	Analiza i ocena danych

Funkcjonowanie biura LGD	Zarząd LGD	-opinia Zarządu -opinia lokalnej społeczności -dokumenty własne	na bieżąco	Efektywność, skuteczność i rzetelność w wykonywaniu obowiązków przez pracowników.
Doradztwo LGD	Zarząd LGD Społeczność lokalna	-karta efektywności świadczonego doradztwa -opinia Zarządu	na bieżąco	Efektywność i skuteczność udzielonego doradztwa przez pracowników LGD.
Wskaźniki i cele LSR	Biuro LGD Społeczność lokalna	-sprawozdania beneficjentów -ankiety beneficjentów -liczba zatwierdzonych wniosków do dofinansowania	na bieżąco	Trafność, efektywność, skuteczność i trwałość celów i wskaźników założonych w LSR.
Budżet	Biuro LGD	-wnioski o płatność -sprawozdania rzeczowo – finansowe	na bieżąco	Efektywność, trwałość i użyteczność wykorzystania środków finansowych.
Komunikacja	Biuro LGD Społeczność lokalna	-strona internetowa – licznik wejść -ankiety beneficjentów -listy obecności na konsultacjach/spotkaniach	na bieżąco	Skuteczność i efektywność zastosowania wybranych środków przekazu i metod komunikacji.
Harmonogram ogłaszania konkursów.	Biuro LGD	-ogłoszenia o konkursie -dokumentacja własna biura	na bieżąco	Prawidłowość ogłaszania konkursów
Zainteresowanie lokalnej społeczności działaniami LGD	Biuro LGD Zewnętrzni eksperci	-listy obecności na spotkaniach, imprezach promocyjnych -liczba złożonych wniosków na dofinansowanie -dokumentacja własna	Na bieżąco	Efektywność i skuteczność informacji o działalności LGD.

§5 Ewaluacja

- 1) Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji spotyka się co najmniej raz na dwa lata.
- 2) Zespół dokonuje ewaluacji celem oszacowania osiągniętych celów i wskaźników wskazanych w Lokalnej Strategii Rozwoju „Doliny Noteci”.
- 3) Zespół ocenia osiągnięte cele i wskaźniki za pomocą kryteriów:
  - a) efektywności/prawidłowości
  - b) trafności
  - c) skuteczności
  - d) użyteczności
  - e) trwałości
  - f) uwzględnia aktualne trendy rozwojowe
- 4) Zebrania Zespołu odbywają się w okresie umożliwiającym dostęp do wyników “raportu z wdrożenia LSR” z lat poprzednich.
- 5) Zespół ma prawo do zarządzenia ekspertyzy zewnętrznej, na podstawie decyzji Zarządu LGD.
- 6) Zespół tworzy “Raport z ewaluacji LSR”
- 7) Raport może zawierać wnioski dotyczące:
  - a) zmian w organizacji Biura LGD
  - b) zmian w Planie komunikacyjnym
  - c) zmian w LSR (Aktualizacja LSR)
- 8) Biuro LGD jest zobowiązane do zapewnienia obsługi logistycznej Zespołu.
- 9) “Raport z wdrożenia LSR” oraz “Raport z ewaluacji LSR” prezentowany jest na Zarządzie, Walnym Zebraniu Członków.
- 10) Raporty ewaluacyjne i monitorujące są publikowane i zamieszczane na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz wnioski w wersji skróconej

11) Elementy strategii LSR i funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji

Elementy strategii i funkcjonowania biura LGD	Wykonawca badania	Źródła danych	Czas pomiaru	Analiza i ocena danych
Elementy funkcjonowania biura LGD				
Funkcjonowanie biura LGD	Zarząd LGD	- opinia Zarządu - Analiza dokumentów własnych LGD - ankiety beneficjentów	ocena roczna, od I kwartału 2017	Efektywność i skuteczność pracy biura, rzetelności przekazywanej informacji i użyteczności wobec beneficjentów
Przebieg konkursów	Zarząd LGD Biuro LGD	- analiza treści ogłoszeń konkursów	czas danego naboru	Efektywność, skuteczność i trafność przebiegu procesu ogłaszania, naboru wniosków, aż po ocenę.
Funkcjonowanie organów LGD	Biuro LGD Społeczność lokalna	- Listy obecności na zebraniach	ocena roczna, od I kwartału 2017	Efektywność i skuteczność zarządzania sprawami stowarzyszenia przez poszczególne organy LGD Dolina Noteci.
Komunikacja	Biuro LGD Społeczność lokalna	- listy obecności na spotkaniach - Liczba ogłoszeń na stronie internetowej LGD	ocena roczna, od I kwartału 2017	Skuteczność, efektywność i trafność doboru środków przekazu i metod komunikacyjnych do grup docelowych.
Szkolenia i doradztwo	Zarząd LGD Lokalna społeczność	- karty ocen świadczącego doradztwa - listy obecności na spotkaniach - ilość prawidłowo złożonych wniosków	ocena roczna, ocena od II półroczu 2016	Skuteczność, efektywność, trafność i trwałość prowadzonego przez LGD doradztwa i szkoleń.
Rozpoznawalność i wizerunek LGD	Społeczność lokalna Eksperti zewnętrzni	- wywiady ze społecznością lokalną - ilość zrealizowanych projektów - ankiety - licznik wejść na stronę internetową LGD - Liczba osób biorących udział w wydarzeniach organizowanych przez LGD	ocena dwuletnia	Skuteczność, trwałość i efektywność promocji LGD wśród lokalnej społeczności.
Budżet LGD	Biuro LGD Eksperti zewnętrzni	- wnioski o płatność - sprawozdania beneficjentów - dokumenty własne biura	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania na realizację operacji środków finansowych.
Elementy strategii LSR				

Budżet LGD wykorzystany na realizację grup defaworyzowanych	Biuro LGD	-wnioski o płatność - sprawozdania beneficjentów	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania środków finansowych na realizację operacji w zakresie grup defaworyzowanych.
Budżet LGD wykorzystany na realizację w zakresie rozwoju turystyki i rekreacji	Biuro LGD	-wnioski o płatność - sprawozdania beneficjentów	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania środków finansowych na realizację operacji w ramach rozwoju rekreacji i turystyki.
Budżet LGD wykorzystany na realizację na utworzenie nowych miejsc pracy	Biuro LGD	-wnioski o płatność - sprawozdania beneficjentów	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania środków finansowych na realizację operacji utworzenia nowych miejsc pracy.
Budżet LGD wykorzystany na realizację aktywizację społeczności lokalnej	Biuro LGD	-wnioski o płatność - sprawozdania beneficjentów	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania środków finansowych na realizację operacji w ramach aktywizacji społeczności lokalnej.
Stopień realizacji wskaźników i celów LSR	Biuro LGD	- sprawozdania beneficjentów -ankiety -dokumenty własne LGD -opinie społeczności lokalnej	ocena roczna	Trafność, efektywność, skuteczność użyteczność i trwałość wybranych celów oraz zakładanych wskaźników.
Informowanie lokalnej społeczności o LSR	Biuro LGD Społeczność lokalna	-licznik wejść na stronę internetową LGD -treść ogłoszeń umieszczonych w różnych formach -jakość informacji w materiałach drukowanych - spotkania z lokalną społecznością -opinie beneficjentów	ocena roczna	Trafność i efektywność przekazywanych informacji
Kryteria oceny operacji i procedury wyboru	Biuro LGD Społeczność lokalna	-konsultacje ze społecznością lokalną -ankiety -opinia potencjalnych wnioskodawców -opinia organów LGD	przy każdym naborze wniosków	Trafność i skuteczność wyboru kryteriów i procedur wyboru wniosków do realizacji operacji.
Zmiany treści w LSR	Biuro LGD Zarząd LGD Społeczność lokalna	-opinia Zarządu -opinia beneficjentów -dokumenty własne LGD -sprawozdania beneficjentów	ocena roczna, I kwartał 2018	Trafność i użyteczność zmian w LSR.

Aktywizacja społeczna	Biuro LGD Zarząd LGD	-opinia beneficjentów -ilość złożonych wniosków -ilość imprez organizowanych przez LGD - liczba osób uczestniczących w warsztatach, spotkaniach, konferencjach	Ocena roczna, od I kwartału 2018	Efektywność, skuteczność, trafność, użyteczność i trwałość animacji lokalnej na obszarze objętym LSR.
Harmonogram rzeczowo - finansowy	Biuro LGD	-Sprawozdania beneficjentów	raz na pół roku, ostatnia ocena w grudniu 2022 r	Trafność i użyteczność projektów zgłaszanych do realizacji.

§7

Harmonogram

Okres pomiaru																
Lata	2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022		2023	
Półrocza	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Monitoring																
Ewaluacja																

§6

Uwagi i sugestie

- 1) Osoby chcące zgłosić uwagi lub sugestie mogą to zrobić za pomocą:
  - a) Komunikatora zamieszczonego na stronie internetowej lub media społecznościowe
  - b) e-mail na adres: biuro@dolinanoteci.com.pl
  - c) poczty tradycyjnej na adres: Stowarzyszenie "Dolina Noteci" ul. Sienkiewicza 2, 64-800 Chodzież
  - d) spotkań indywidualnych w Biurze LGD

CEL OGÓLNY nr 1 Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program (PROW/RPO)	Podziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1.1.: Rozwój infrastruktury turystycznej														
Przedsięwzięcie 1.1.1.-Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Nowe i przebudowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	11 szt.	85%	912 614,34 zł	2 szt.	100%	202 388,82 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	13 szt.	1 115 003,16 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.1.				912 614,34 zł			202 388,82 zł			0,00 zł		1 115 003,16 zł		
Cel szczegółowy 1.2.: Promocja turystyczna obszaru														
Przedsięwzięcie 1.2.1. Organizacja operacji turystycznych	Zorganizowane wydarzenia / imprezy	5 szt.	62%	195 831,00 zł	3 szt.	100 %	134 289,64 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	8 szt.	330 120,64 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR

Przedsięwzięcie 1.2.2. Operacje wykorzystujące technologie informatyczne do promocji działań turystycznych	Stworzone lub przebudowane strony internetowe promujące działania turystyczne	2 szt.	100%	5 000,00 zł	—	100%	0,00 zł	---	100%	0,00 zł	2 szt.	5 000,00 zł	PROW	19.4 Aktywizacja
Przedsięwzięcie 1.2.3. Publikacje dotyczące obszaru LGD	Liczba publikacji na temat turystyki na obszarze LGD	4 szt.	100%	99 871,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	4 szt.	99 871,00 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.2.				300 702,00 zł			134 289,64 zł			0,00 zł		434 991,64 zł		
Cel szczegółowy 1.3.: Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu														
Przedsięwzięcie 1.3.1. Organizacja operacji proekologicznych	Liczba operacji promujących ochronę środowiska i przeciwdziałających zmianom klimatu	0 szt.	0%	0,00 zł	2 szt.	100%	5 000,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	2 szt.	5 000,00 zł	PROW	19.4 Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.3.				0,00 zł			5 000,00 zł			0,00 zł		5 000,00 zł		
Razem cel ogólny 1				1 213 316,34 zł			341 678,46 zł			0,00 zł		1 554 994,80 zł		

CEL OGÓLNY nr 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z	% realizacji	Planowane	Wartość z	% realizacji	Planowane	Wartość z	% realizacji	Planowane	Razem wartość	Razem planowa		
Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy		jednostką miary	wskaźnika narastająco	wsparcie w PLN	jednostką miary	wskaźnika narastająco	wsparcie w PLN	jednostką miary	wskaźnika narastająco	wsparcie w PLN	wskaźników	ne wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 2.1. Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości														
Przedsięwzięcie 2.1.1. Tworzenie nowych miejsc pracy	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	27 szt.	~~63%~~ 53%	1 350 000,00 zł	16 szt.	~~100%~~ 84%	650 000,00 zł + 150 000,00 zł (bonus)	~~0 szt.~~ 8 szt.	100%	~~0,00 zł~~ 400 000,00 zł (bonus II)	~~43 szt.~~ 51 szt.	~~2~~ ~~150 000,00 zł~~ 2 550 000,00 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Liczba utworzonych miejsc pracy	10 szt.	100 %	999 145,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	10 szt.	999 145,00 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	4 szt.	100 %	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	4 szt.	0 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Liczba utworzonych inkubatorów przetwórstwa lokalnego	0 szt.	0%	0,00 zł	1 szt.	100%	500 000,00 zł (bonus)	0 szt.	100%	0,00 zł	1 szt.	500 000,00 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR

	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	2 szt.	100%	300 000,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	2 szt.	300 000,00 zł	PROW	19.3 Współpraca
Przedsięwzięcie 2.1.2. Wprowadzanie nowych, innowacyjnych technologii i rozwiązań	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	10 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	10 szt.	0,00 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Operacje ukierunkowane na ochronę środowiska i podnoszenie świadomości ekologicznej	3 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	3 szt.	0,00 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.1.				2 649 145,00 zł			1 300 000,00 zł			0,00 zł 400 000,00 zł		3 949 145,00 zł ~~145,00 zł~~		
Razem cel ogólny 2				2 649 145,00 zł			1 300 000,00 zł			0,00 zł 400 000,00 zł		3 949 145,00 zł ~~145,00 zł~~		
CEL OGÓLNY nr 3 Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastaj	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastaj	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastaj	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		

harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności			ąco			ąco			ąco					
Cel szczegółowy 3.1. Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej														
Przedsięwzięcie 3.1.1. Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	Nowe i przebudowane obiekty infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	9szt.	56%	807 199,47 zł	7 szt.	100%	348 660,73 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	16 szt.	1 155 860,20 zł	PROW	19.2 Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3.1.				807 199,47 zł			348 660,73 zł			0,00 zł		1 155 860,20 zł		
Cel szczegółowy 3.2. Wzmocnienie kapitału społecznego														
Przedsięwzięcie 3.2.1. Przeprowadzenie spotkań informacyjnych i konsultacyjnych dla mieszkańców w obszarze LGD	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	60 szt.	60%	0,00 zł	40 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	100 szt.	0,00 zł	PROW	19.4 Aktywizacja
	Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	12 szt.	75%	9 500,00 zł	4 szt.	100%	10 500,00 zł	0 szt.	100%	0,00 zł	16 szt.	20 000,00 zł	PROW	19.4 Aktywizacja

Przedsięwzięcie 3.2.2 Szkolenie struktur LGD pod kątem obsługi potencjalnych beneficjentów	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	238 szt.	80%	0,00 zł	40 szt.	13%	0,00 zł	20 szt.	100%	0,00 zł	298 szt.	0,00 zł	PROW	19.4 Aktywizacja
Przedsięwzięcie 3.2.3 Wzmocnienie aktywności i integracji społecznej oraz wspieranie podmiotów działających w tych dziedzinach	Liczba wydarzeń / imprez	0	0%	0,00 zł	6 szt.	~~100%~~ 50%	300 000,00 zł	~~0 szt.~~ 6 szt.	100%	~~0,00 zł~~ 260 000,00 zł (bonus II)	~~6 szt.~~ 12 szt.	~~300 000,00 zł~~ 560 000,00 zł	PROW	19.2 /19.3 Realizacja LSR /Współpraca
Razem cel szczegółowy 3.2.				9 500,00 zł			310 500,00 zł			~~0,00 zł~~ 260 000,00 zł		~~320 000,00 zł~~ 580 000,00 zł		
Razem cel ogólny 3				816 699,47 zł			659 160,73 zł			~~0,00 zł~~ 260 000,00 zł		~~1 475 860,20 zł~~ 1 735 860,20 zł		
Razem LSR				4 679 160,81 zł			2 300 839,19 zł			~~0,00 zł~~ 260 000,00 zł		~~6 980 000,00 zł~~ 7 640 000,00 zł		
Razem Koszty bieżące												1 420 000,00 zł		

Calkowity zakres wsparcia 19.2 + 19.3 + 19.4		8-400 000,00-zł 9 060 000 .00 zł	
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW 3 000 000 zł + 650 000 zł (bonus) + 660 000 zł (bonus II)		50% budżetu poddziałania Realizacja LSR	

Załącznik nr 3 do LSR: Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu

Budżet LSR

Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań:

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)	
	PROW	Razem EFSI
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	~~6 650 000,00~~ 7 310 000,00	~~6 650 000,00~~ 7 310 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	300 000,00	300 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 420 000,00	1 420 000,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	30 000,00	30 000,00
Razem	~~8 400 000,00~~ 9 060 000,00	~~8 400 000,00~~ 9 060 000,00

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	~~2 322 495,00~~ 2 742 453,00	~~1 327 505,00~~ 1 567 547,00		~~3 650 000,00~~ 4 310 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 908 900,00		1 091 100,00	3 000 000,00
Razem	~~4 231 395,00~~ 4 651 353,00	~~1 327 505,00~~ 1 567 547,00	1 091 100,00	~~6 650 000,00~~ 7 310 000,00

Załącznik nr 5 do LSR: plan komunikacji

Plan komunikacji – cele, działania, środki i narzędzia komunikacji

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Wskaźniki	Planowane efekty	Budżet
I poł. 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach projektów, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> - wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe, JST i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane 	<ul style="list-style-type: none"> - artykuł w prasie lokalnej - artykuły na stronach internetowych oraz portalach społecznościowych - strona internetowa LGD - informacja telefoniczna do osób, które złożyły fiszki projektowe 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba artykułów w prasie lokalnej: 1 szt. - liczba informacji zamieszczonych na stronach www i portalach społecznościowych: 4 szt. - liczba wejść na stronę internetową: (50 miesięcznie) - liczba wykonanych rozmów telefonicznych: 150 szt. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób poinformowanych o zasadach LSR - liczba osób, która pozna zasady LSR - nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., zakładamy, że 50% zapozna się z artykułem, to około 2100 osób, poprzez stronę internetową 100 osób miesięcznie i portale społecznościowe i przynajmniej 150 osób poprzez informację telefoniczną 	<p style="text-align: center;">0,00 zł</p> <p>ujęto koszt ogłoszenia</p>
II poł. 2016	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> - wszyscy mieszkańcy obszaru LGD 	<ul style="list-style-type: none"> - artykuł w prasie lokalnej - udział w imprezach lokalnych - ulotki - dni otwarte-punkt informacyjno-doradczy w Biurze LGD - strona internetowa LGD 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba artykułów w prasie lokalnej: 1 szt. - liczba stoisk promocyjnych: 2 szt. - liczba wydanych ulotek: 300 szt. - liczba konsultacji: 40 szt. - liczba wejść na stronę internetową: (50 miesięcznie); 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR, liczba osób, która pozna ideę działania LSR - nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., zakładamy, że 50% zapozna się z artykułem, to około 2100 osób 	<p>0,00 zł ujęto koszt ogłoszenia</p> <p>250,00 zł Koszt wydruku ulotek</p> <p>309,40 zł Koszt przygotowania stoisk promocyjnych</p>

					Liczba ogłoszeń, postów na stronie internetowej, portalu społecznościowym, tablicach ogłoszeń w instytucjach użyteczności publicznej. (4 na miesiąc)		
II poł. 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach ubiegania się o dofinansowanie w tym poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD - Promocja dofinansowań wśród grup defaworyzowanych i przedsiębiorców	Spotkania nt. aplikowania o dofinansowanie, rozliczania projektów oraz oceniania i wyboru projektów przez LGD	- grupy defaworyzowane - wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności - Przedsiębiorcy lub osoby fizyczne, którzy chcą założyć lub rozwijać działalność gospodarczą, rolnicy oraz przedstawiciele NGO i JST, mieszkańcy obszaru	- spotkania z grupami defaworyzowanymi - szkolenia, warsztaty - materiały szkoleniowe, warsztatowe rozdane na spotkaniach	- liczba szkoleń, warsztatów: 4 spotkania - ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 80 szt.	- liczba osób na szkoleniach: 80 osób (listy obecności) - liczba osób, która podniosła swoje kompetencje: 60 osób (testy przed i po szkoleniu, ankiety)	498,23 zł ujęto koszt przygotowania szkoleń
I poł. 2017	Poinformowanie wnioskodawców o zasadach rozliczania projektów unijnych	Spotkania dot. rozliczania projektów	- Wnioskodawcy - Liderzy społeczni	- szkolenia, warsztaty - materiały szkoleniowe, warsztatowe rozdane na spotkaniach	- liczba szkoleń, warsztatów: 4 spotkania - ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 80 szt.	- liczba osób na szkoleniach: 80 osób (listy obecności) - liczba osób, która podniosła swoje kompetencje: 60 osób (testy przed i po szkoleniu, ankiety)	1277,44 zł ujęto koszt przygotowania szkoleń
I poł. 2017	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- strona internetowa LGD, gmin członkowskich,	- liczba wejść na stronę internetową: (50 miesięcznie)	- liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR,	0,00 zł

				portale społecznościowe		liczba osób, która pozna ideę działania LSR	
I poł. 2017	Poinformowanie osób opiniotwórczych o efektach wdrażania	Kampania informacyjna dot. zrealizowanych projektów przez beneficjentów pomocy	lokalni liderzy, sołtysi, radni, inne zainteresowane osoby	- konferencja LGD	- konferencja - jedno wydarzenie informacyjne	- liczba osób, które zapoznały się ze zrealizowanymi projektami 100 osób na konferencji	4000,00 zł Koszt przygotowania konferencji
II poł. 2017	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR oraz wstępnych efektach	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz jej efektów	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- artykuły w prasie lokalnej - strona internetowa LGD	- liczba artykułów w prasie lokalnej: 1 szt. - liczba wejść na stronę internetową: 50 szt. miesięcznie	- liczba osób poinformowanych o efektach realizacji LSR, liczba osób, która pozna ideę LSR: - nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., zakładamy, że 50% zapozna się z artykułem, to około 2100 osób	738,00 zł ujęto koszt ogłoszenia
I poł 2018	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach ubiegania się o dofinansowanie w tym poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD	Spotkania nt. aplikowania o dofinansowanie, rozliczania projektów oraz oceniania i wyboru projektów przez LGD	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane	- szkolenia, warsztaty - materiały szkoleniowe, warsztatowe rozdane na spotkaniach - punkt informacyjno-doradczy w Biurze LGD	- liczba szkoleń, warsztatów: 4 szkolenia - ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 80 szt. - liczba konsultacji: 30	- liczba osób na szkoleniach: 80 osób (listy obecności) - liczba osób, która podniosła swoje kompetencje: 60 osób (testy przed i po szkoleniu, ankiety)	1816,46 zł ujęto koszty przygotowania szkolenia
I poł. 2019	Poinformowanie osób opiniotwórczych o efektach wdrażania	Kampania informacyjna dot. zrealizowanych projektów przez beneficjentów pomocy	Lokalni liderzy, sołtysi, radni, członkowie stowarzyszenia i inne zainteresowane osoby	Konferencja LGD	- konferencja – jedno wydarzenie informacyjne	- liczba osób, które zapoznały się ze zrealizowanymi projektami / 100 osób na konferencji	3600,00 zł Koszt przygotowania konferencji

I poł. 2019	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach ubiegania się o dofinansowanie w tym poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD	Spotkania nt. aplikowania o dofinansowanie, rozliczania projektów oraz oceniania i wyboru projektów przez LGD	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru - grupy defaworyzowane	- szkolenia, warsztaty - materiały szkoleniowe, warsztatowe rozdane na spotkaniach - punkt informacyjno-doradczy w Biurze LGD	- liczba szkoleń, warsztatów: 2 szkolenia - ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 40 szt. - liczba konsultacji: 15	- liczba osób na szkoleniach: 40 osób (listy obecności) - liczba osób, która podniosła swoje kompetencje: 30 osób (testy przed i po szkoleniu, ankiety)	750,00 zł ujęto koszt przygotowania szkoleń
I poł. 2019	Poinformowanie wnioskodawców o zasadach przyznawania środków unijnych	Kampania informacyjna dotycząca możliwości otrzymania wsparcia	- Potencjalni wnioskodawcy	- dni otwarte – punkt informacyjno-doradczy w Biurze LGD - strona internetowa LGD	- liczba konsultacji: 30 szt. - liczba wejść na stronę internetową: (50 miesięcznie)	- liczba osób, która zostanie kompleksowo przygotowana do naboru wniosków	0,00 zł
II poł. 2019	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach ubiegania się o dofinansowanie w tym poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD	Spotkania nt. aplikowania o dofinansowanie oraz oceniania i wyboru projektów przez LGD	- Wszyscy potencjalni wnioskodawcy - grupy defaworyzowane	- szkolenia, warsztaty - materiały szkoleniowe, warsztatowe rozdane na spotkaniach	- liczba szkoleń, warsztatów: 2 spotkania - ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 40 szt.	- liczba osób na szkoleniach: 40 osób (listy obecności) - liczba osób, która podniosła swoje kompetencje: 30 osób (testy przed i po szkoleniu, ankiety)	760,47 zł ujęto koszt przygotowania szkoleń
II poł. 2019	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR oraz wstępnych efektach	Kampania informacyjna dot. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz jej efektów	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- artykuły w prasie lokalnej - strona internetowa LGD	- artykuły w prasie lokalnej 1 szt. - liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	liczba osób poinformowanych o efektach realizacji LSR, liczba osób, która pozna ideę LSR: - nakład jednej gazety lo-	1000,00 zł ujęto koszt ogłoszenia

						kalnej - 4200 szt., zakładamy, że 50% zapozna się z artykułem, to około 2100 osób	
I poł.2020	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy. Ocena wdrożenia wniosków z wcześniej pozyskanej informacji zwrotnej	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	- ankiety rozsyłane na adresy wnioskodawców	- ankiety rozsyłane na adresy wnioskodawców (zakończonych konkursów)	- zwrot ankiet na poziomie min. 25%	0,00 zł
I poł. 2020	Poinformowanie osób opiniotwórczych o efektach wdrażania Poinformowanie ogółu mieszkańców	Kampania informacyjna dot. zrealizowanych projektów przez beneficjentów pomocy	- lokalni liderzy, sołtysi, radni, inne zainteresowane osoby - wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- konferencja LGD - strona internetowa LGD	- konferencja - jedno wydarzenie informacyjne - liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	- liczba osób, które zapoznały się ze zrealizowanymi projektami 100 osób na konferencji	3000,00 zł Koszt przygotowania konferencji
I poł. 2021	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR oraz wstępnych efektach	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 a głównie jej efektów	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- artykuły w prasie lokalnej - strona internetowa LGD	- liczba artykułów w prasie lokalnej: 1 szt. - liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	liczba osób poinformowanych o efektach realizacji LSR, liczba osób, która pozna ideę LSR: - nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., zakładamy, że 50% zapozna się z artykułem, to około 2100 osób	1000,00 zł ujęto koszt ogłoszenia

II poł. 2021	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR oraz efektach	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 a głównie jej efektów	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- artykuły w prasie lokalnej - strona internetowa LGD	- liczba artykułów w prasie lokalnej: 1 szt. - liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	liczba osób poinformowanych o efektach realizacji LSR, liczba osób, która pozna ideę LSR: - nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., zakładamy, że 50% zapozna się z artykułem, to około 2100 osób	1000,00 zł ujęto koszt ogłoszenia
I poł. 2022 - I poł. 2023	Poinformowanie ogółu mieszkańców o efektach zrealizowanych działań i wydatkowanych środków	Kampania informacyjna	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- strona internetowa LGD i gmin członkowskich	- liczba artykułów - jeden w systemie półrocznym z analizą danych, liczbami projektów i wydatkowanych środków - liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	Liczba osób pozytywnie skomentujących dane ze strony internetowej LGD na poziomie 50 wejść	0,00 zł

Spis tabel:

Tabela nr 1 Wykaz gmin wchodzących w skład LGD na tle demograficznym

Tabela nr 2 Metody partycypacyjne konsultacji wykorzystane do opracowania LSR i metod wykorzystanych dla poszczególnych elementów LSR.

Tabela nr 3 Udział użytków rolnych w strukturze użytkowania gruntów

Tabela nr 4 Podmioty gospodarcze ze względu na wielkość i rozwój na obszarze LSR

Tabela nr 5 Analiza SWOT

Tabela nr 6 Odniesienie analizy SWOT do diagnozy obszaru

Tabela nr 7 Matryca logiczna- Cele i wskaźniki

Tabela nr 8: Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Wykres nr 1 Zmiany liczby ludności w zależności od obszaru zamieszkania.

Wykres nr 2 Liczba ludności pod kątem migracji i przyrostu naturalnego.

Wykres nr 3 Struktura mieszkańców LGD do wieku produkcyjnego

Wykres nr 4 Bezrobocie rejestrowane wg płci

Wykres nr 5 Struktura wiekowa zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie chodzieskim

Wykres nr 6 Procent mieszkańców żyjących na poziomie minimum egzystencjalnego w województwie

Wykres nr 7 Wskaźnik Schneidera